

Vlaams
Parlement

ingediend op **17** (2017-2018) – Nr. 1
27 april 2018 (2017-2018)

Toelichtingen

bij de aanpassing van de middelenbegroting
en de algemene uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2018

Algemene toelichting

INHOUD

1.	INLEIDING EN NETTO-BELEIDSRUIMTE	10
1.1.	Krachtlijnen van de begrotingsaanpassing 2018	10
1.2.	Opzet tabel netto-beleidsruimte	10
1.2.1	Evoluties bij ongewijzigd beleid	12
1.2.2	Maatregelen en Nieuwe initiatieven	13
1.2.3	Detailtabel netto-beleidsruimte	14
2.	DE ECONOMISCHE OMGEVING	19
2.1.	BBP groei	19
2.1.1	Groeiverwachtingen België en Vlaanderen	19
2.1.2	Risico's voor de Vlaamse en Belgische groei	20
2.2.	Inflatie	21
2.3.	Renteontwikkelingen	21
3.	DE MIDDELENBEGROTING	22
3.1.	Totale middelen	22
3.2.	Opcentiemen en toegewezen gedeelte van de BTW en de PB.....	23
3.2.1	Parameters	23
3.2.2	Resultaten	26
3.3.	Specifieke dotaties vanwege de federale overheid.....	38
3.4.	Gewestelijke belastingen.....	40
3.5.	Toegewezen ontvangsten	44
3.6.	Andere ontvangsten	44
3.7.	Lotto-middelen	44
3.8.	Te consolideren instellingen	45

4.	DE UITGAVENBEGROTING	47
4.1.	Inleiding	47
4.2.	De beleids- en betaalkredieten	47
4.2.1	Beleidskredieten	47
4.2.2	Betaalkredieten	49
4.2.3	De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten....	50
4.3.	De beleids- en betaalkredieten verdeeld over de 12 beleids- domeinen	51
4.4.	Bespreking per beleidsdomein	52
4.4.1	Financiën en Begroting	53
4.4.2	Internationaal Vlaanderen	54
4.4.3	Economie, Wetenschap en Innovatie.....	54
4.4.4	Onderwijs en Vorming	55
4.4.5	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	56
4.4.6	Cultuur, Jeugd, Sport en Media	57
4.4.7	Werk en Sociale Economie.....	58
4.4.8	Landbouw en Visserij.....	59
4.4.9	Mobiliteit en Openbare Werken	59
4.4.10	Kanselarij en Bestuur	61
4.4.11	Omgeving	61
4.4.12	Hogere Entiteiten	62
4.5.	Sensitiviteit van de uitgaven voor inflatie	62
5.	ESR-CORRECTIES.....	64
6.	HET VORDERINGENSALDO	66
6.1.	Vorderingensaldo	66
6.2.	ESR-ontvangsten	67
6.3.	ESR-uitgaven	68
6.4.	Onderbenutting	68
6.5.	ESR-correcties en correcties voor de aftoetsing van de even- wichtsdoelstelling.....	70
6.6.	Tabel Vorderingensaldo	71

7.	EUROPEES KADER EN NORMERING	73
7.1.	Situering	73
7.2.	Advies Hoge Raad van Financiën	74
7.2.1	Traject gezamenlijke overheid	74
7.2.2	Verdeling traject naar Gemeenschappen en Gewesten	75
7.2.3	Concrete aanbeveling voor Vlaanderen	75
7.2.4	Aanpassingen traject in voorbereiding van het stabiliteitsprogramma	76
7.3.	Vlaamse visie op het traject 2018-2021	77
7.4.	Overlegcomité	78
8.	HET FINANCIEEL BEHEER	79
8.1.	De geconsolideerde schuld: inleiding	79
8.2.	Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2018	79
8.2.1	Het begrotingssaldo in ESR-termen	79
8.2.2	Kredietverleningen en participaties in 2018	80
8.2.3	ESR-9 van de niet-CFO-leden	80
8.2.4	Samenvatting	81
8.3.	Herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften in 2018 van de Vlaamse ministeries	82
8.4.	Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2017 en 2018 per entiteit	85
8.5.	Sensitiviteitsanalyse van de rente	89
9.	Bijlage 1. Detailtabel geconsolideerde schuld	89

LIJST MET TABELLEN

Tabel 1-1:	Samenvattende tabel netto-beleidsruimte (in duizend euro)	11
Tabel 1-2:	Samenvattende tabel ongewijzigd beleid (in duizend euro)	12
Tabel 1-3:	Samenvattende tabel maatregelen en nieuwe initiatieven (in duizend euro).....	14
Tabel 1-4:	Detailtabel netto-beleidsruimte (in duizend euro)	15
Tabel 2-1:	In de begroting gehanteerde inflatie- en groeiprognoses	19
Tabel 2-2:	Groeiverwachtingen 2018-2019	20
Tabel 3-1:	Grote rubrieken van de ESR ontvangsten (in duizend euro)	22
Tabel 3-2:	Gecumuleerde impact Tax Shift en andere federale maatregelen op Vlaamse opcentiemen (in miljoen euro).....	24
Tabel 3-3:	Volledig parameteroverzicht	25
Tabel 3-4:	Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB en de BTW (in duizend euro)	27
Tabel 3-5:	Bruto opcentiemen volgens HRF-methode (in duizend euro)	31
Tabel 3-6:	Herrekening 2018 (in duizend euro)	37
Tabel 3-7:	Sensitiviteit (in duizend euro).....	38
Tabel 3-8:	Specifieke dotaties vanwege de federale overheid (in duizend euro)	39
Tabel 3-9:	Gewestelijke belastingen (in duizend euro).....	43
Tabel 3-10:	Te consolideren instellingen (in duizend euro).....	45
Tabel 4-1:	Geconsolideerde beleids- en betaalkredieten (in duizend euro).	47
Tabel 4-2:	Saldi-berekening – Beleidskredieten ministeries (in duizend euro)	48
Tabel 4-3:	Saldi-berekening – Beleidskredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro).....	49
Tabel 4-4:	Saldi-berekening – Totaal beleidskredieten (in duizend euro) ...	49
Tabel 4-5:	Saldi-berekening – Betaalkredieten ministeries (in duizend euro)	50
Tabel 4-6:	Saldi-berekening – Betaalkredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro).....	50
Tabel 4-7:	Saldi-berekening – Totaal betaalkredieten (in duizend euro)	50
Tabel 4-8:	Beleidskredieten per beleidsdomein (in duizend euro).....	51
Tabel 4-9:	Betaalkredieten per beleidsdomein (in duizend euro)	52
Tabel 4-10:	Effect verschil overschrijding spilindex met 1 maand (in duizend euro)	63
Tabel 4-11:	Effect wijziging GZI met 10 basispunten (in duizend euro).....	63
Tabel 5-1:	Overzicht ESR-correcties (in duizend euro)	64
Tabel 6-1:	Samenvattende tabel vorderingensaldo (in duizend euro).....	66
Tabel 6-2:	Van ontvangstenkredieten naar ESR ontvangsten (in duizend euro)	67
Tabel 6-3:	Van uitgavenkredieten naar geconsolideerde uitgaven (in duizend euro).....	68
Tabel 6-4:	Vorderingensaldo	71

Tabel 7-1:	Van nominaal HRF-saldo naar structureel HRF-saldo (% bbp en mln euro)	75
Tabel 7-2:	Traject HRF (miljoen euro)	76
Tabel 7-3:	Gecorrigeerd traject HRF (miljoen euro).....	77
Tabel 8-1:	Geraamde evolutie van de geconsolideerde schuld in 2018 (in duizend euro).....	81
Tabel 8-2:	Financieringsbehoefte ministerie zonder directe financieringen (in duizend euro)	84
Tabel 8-3:	Netto schuldtoename van VMSW, VWF en School Invest (in duizend euro)	84
Tabel 8-4:	Financieringsbehoefte ministeries (in duizend euro).....	85
Tabel 8-5:	Evolutie van de geconsolideerde bruto-schuld van de Vlaamse overheid opgedeeld per entiteit (in duizend euro).....	86
Tabel 8-6:	Evolutie van de gewaarborgde schuld (in miljoen euro).....	88
Tabel 8-7:	wijziging rentecurve met 100 basispunten (euro)	89
Tabel 9-1:	Detailtabel geconsolideerde schuld (duizend euro).....	89

LIJST MET FIGUREN

Figuur 2 1: Prijsoluties België	21
Figuur 2-2: Overzicht van de KT (Euribor) en LT rentes (OLO) (in %)	21
Figuur 3-1: Grote rubrieken van de ESR ontvangsten, BA 2018.....	22
Figuur 3-2: Evolutie fiscale autonomie ten opzichte van totale middelen tussen REA 2014 en BA 2018	23
Figuur 4-1: Beleids- en betaalkredieten (in duizend euro)	51
Figuur 4-2: Beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein BA 2018 (in duizend euro).....	52

Afkortingenlijst

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
AGION	Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs
AgODI	Agentschap voor onderwijsdiensten
AJ	Aanslagjaar
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer
BA	Begrotingsaanpassing
BAM	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
bbp	Bruto Binnenlands Product
BCP	Belgian Commercial Paper
BelRAI	RAI= Resident assessment instrument; unieke schaal voor het meten van de zorgbehoefendheid
BFM	Budget Financiële Middelen
BFW	Bijzondere Financieringswet
BIRB	Belgisch Interventie- en Restitutiebureau
BO	Begrotingsopmaak
BS	Belgisch Staatsblad
CFO	Centraal Financieringsorgaan
CJSM	Cultuur, Jeugd, Sport en Media
CPI	Consumer Price Index / Consumptieprijsindex
DAB	Diensten met Afzonderlijk Beheer
DBFM	Design Build Finance Maintenance
EDP	Excessive Deficit Procedure
EKM	Erkende Kredietmaatschappij
EMTN	Euro Medium Term Note
EOS	Excellence of Science
ESR	Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen
ETS	Emission trading scheme
EVA	Extern Verzelfstandigd Agentschap (van de Vlaamse overheid)
EWI	Economie, Wetenschappen en Innovatie
FB	Financiën en Begroting
FFEU	Financieringsfonds voor Schuldaufbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven
FIA	Fonds voor Voorziening en van Openbaar Nut voor de Inspectie van Automobielen
FIT	Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen
FoCI	Fonds Culturele Infrastructuur
FOD	Federale Overheidsdienst
FRGE	Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek
GIMV	Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen
GO!	Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (historische naam = Gemeenschapsonderwijs)
GZI	Gezondheidsindex
HCA	Herstelgerichte en Constructieve Afhandelingen
HE	Hogere Entiteiten
Hermreg	Harmonised Econometric Research for Modeling REGions
HFB	Het Facilitair Bedrijf
HRF	Hoge Raad van Financiën
ICL	Indirect Carbon Leakage
ILVO	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
IMF	Internationaal Monetair Fonds
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
ISE	Inhoudelijk Structuur Element
IV	Internationaal Vlaanderen

IVA	Intern Verzelfstandigd Agentschap (van de Vlaamse overheid)
KB	Kanselarij en Bestuur
KMSKA	Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen
LSM	Limburg Sterk Merk
LV	Landbouw en Visserij
MAGDA	Maximale gegevensdeling tussen administraties
MVG	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken
MTO	Mid Term Objective / Middellangetermijndoelstelling
O&O	Onderzoek en Ontwikkeling
OECD	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OFP	Organisme voor de Financiering van de Pensioenen
OMG	Omgeving
OV	Onderwijs en Vorming
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
PB	Personenbelasting
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
pp	procentpunt
PPS	Publiek-Private Samenwerking
REA	Realisaties
ROB	Rustoord voor Bejaarden
RVT	Rust- en verzorgingstehuis
SHM	Sociale Huisvestingsmaatschappij
SvM	Scholen van Morgen
THAB	Tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden
TO	Toegewezen Ontvangsten
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency
VAC	Vlaams Administratief Centrum
VAK	Vastleggingskrediet
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VEB	Vlaams Energiebedrijf
VEK	Vereffeningskrediet
VFLD	Vlaams Fonds voor de Lastendelging
VIA	Vlaamse Intersectoraal Akkoord voor de Socialprofitsector
VIF	Vlaams Infrastructuur Fonds
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
Vlabel	Vlaamse Belastingdienst
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VO	Vlaamse Overheid
VPM	Vlaamse Participatiemaatschappij
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
VRK	Variabele kredieten
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VSB	Vlaamse Sociale Bescherming
VWF	Vlaams Woningfonds
WSE	Werk en Sociale Economie
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

1. INLEIDING EN NETTO-BELEIDSRUIMTE

1.1. Krachtlijnen van de begrotingsaanpassing 2018

In 2017 sloot de Vlaamse begroting terug aan bij het begrotingsevenwicht en bij begrotingsopmaak 2018 werd er voor gezorgd dat de evenwichtsdoelstelling niet in het gedrang kwam. Deze lijn wordt doorgetrokken bij de begrotingsaanpassing, waardoor de Vlaamse begroting structureel in evenwicht blijft.

De beschikbare beleidsruimte bij ongewijzigd beleid geeft aan dat er een overschot was van ongeveer 200 miljoen euro ten opzichte van de evenwichtsdoelstelling.

Deze beleidsruimte werd in eerste instantie ingevuld door een extra buffer van 100 miljoen euro te voorzien voor mogelijke tegenvallers, bovenop de buffer van 47 miljoen euro die reeds voorzien was bij begrotingsopmaak.

De overblijvende beleidsmarge werd aangewend om eenmalige nieuwe initiatieven op te starten in 2018.

Hierdoor geeft de Vlaamse Regering duidelijk aan dat niet enkel het behalen van de evenwichtsdoelstelling in het jaar zelf belangrijk is, maar ook de budgettaire houdbaarheid van de Vlaamse overheidsfinanciën in meerjarig perspectief als kompas gebruikt wordt voor het Vlaams begrotingsbeleid.

1.2. Opzet tabel netto-beleidsruimte

Een grondige analyse van de begrotingsdocumenten laat de lezer in principe toe om na te gaan met welke (budgettaire) uitdagingen de Vlaamse overheid geconfronteerd wordt naar aanleiding van een begrotingsronde en hoe hierop wordt ingespeeld. Door de omvang van deze informatie is dat echter niet eenvoudig. Daarom heeft de Vlaamse Regering de voorbije jaren de traditie opgebouwd om in de algemene toelichting de essentie hiervan samen te vatten in de tabel netto-beleidsruimte.

Opzet van die tabel is in eerste instantie om het onderscheid te maken tussen enerzijds de evoluties ongewijzigd beleid en anderzijds de maatregelen of nieuwe beleidsinitiatieven die de Vlaamse Regering neemt naar aanleiding van een begrotingsronde.

Een belangrijke meerwaarde van die tabel is dan ook om aan te geven welk vorderingensaldo de Vlaamse begroting zou vertonen bij ongewijzigd beleid. Indien dat vorderingensaldo positiever is dan de vooropgestelde begrotingsdoelstelling, dan beschikt de Vlaamse Regering over een netto-beleidsruimte die kan ingevuld worden met nieuwe beleidsinitiatieven of kan de Vlaamse Regering beslissingen nemen die leiden tot minder ontvangsten. Wanneer in het omgekeerde geval het vorderingensaldo leidt tot een vorderingensaldo dat onder de vooropgestelde doelstelling ligt, dient de Vlaamse Regering maatregelen te nemen (schrappen van bepaalde kredieten of voorzien van extra ontvangsten) om de beoogde begrotingsdoelstelling te realiseren. Ook dat wordt in de tabel netto-beleidsruimte apart opgenomen.

Tabel 1-1: Samenvattende tabel netto-beleidsruimte (in duizend euro)

Evenwichtsbegroting BO 2018 (1)	11.522
Uitgaven buiten begrotingsdoelstelling (2)	1.218.083
Vorderingensaldo BO2018 (3=1-2)	-1.206.561
Evolutie ongewijzigd beleid (4)	191.303
Ontvangsten (a)	390.783
Uitgaven (b)	-361.682
ESR-correcties(c)	-19.890
Onderbenutting (d)	182.093
Vorderingensaldo BO2018 bij ongewijzigd beleid (5=3+4)	-1.015.258
Uitgaven buiten evenwichtsdoelstelling (6)	1.218.175
Netto-beleidsruimte (7=5+6)	202.918
Uitbreiding netto-beleidsruimte met extra ontvangsten (8)	0
Invulling netto-beleidsruimte (Nieuw Beleid) (9)	199.360
Evenwichtsdoelstelling BA 2018 (10=7+8-9)	3.558
Vorderingensaldo BA 2018 (11=10-6)	-1.214.618

Tabel 1-1 geeft aan hoe de evenwichtsbegroting van begrotingsopmaak naar begrotingsaanpassing geëvolueerd is. Om van de evenwichtsbegroting bij begrotingsopmaak 2018 over te stappen naar het vorderingensaldo, dienen zowel de bouwkosten voor de Oosterweelverbinding, de investeringen voor ziekenhuisinfrastructuur van vóór de bevoegdheidsoverdracht maar die op de begroting 2018 zullen wege, de schuldovername door de Gemeenten en de negatieve afrekening van de middelen uit de Bijzondere Financieringswet in 2018 toegevoegd te worden. Die uitgaven werden bij de begrotingsopmaak geraamd op 1.218,1 miljoen euro. Het geraamd vorderingentekort bij begrotingsopmaak 2018 bedroeg dus -1.206,6 miljoen euro.

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 2018 raamt de Vlaamse Regering dat het vorderingensaldo verbetert met 191,3 miljoen euro bij ongewijzigd beleid (lijn 4). Indien er geen maatregelen of nieuwe initiatieven genomen zouden worden, zou dit met zich meebrengen dat er in 2018 een vorderingentekort van 1.015,3 miljoen euro zou zijn.

Net zoals bij de begrotingsopmaak het geval was, worden er een aantal correcties toegepast op het vorderingensaldo om na te gaan of de evenwichtsdoelstelling gerespecteerd wordt. Samengevat gaat het om de negatieve afrekening met betrekking tot de middelen uit de Bijzondere Financieringswet voor 1.005,1 miljoen euro, de bouwuitgaven voor Oosterweel (76,4 miljoen euro), een voorzichtigheidsbuffer voor de ziekenhuisinvesteringen die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht gerealiseerd werden (40,0 miljoen euro) en de schuldovername van de gemeenten (96,7 miljoen euro). Gecombineerd gaat het om een correctie van 1.218,2 miljoen euro bij de begrotingsaanpassing.

In het kader van de evenwichtsdoelstelling dient het vorderingentekort hiervoor gecorrigeerd te worden, zodat de Vlaamse Regering bij ongewijzigd beleid beschikt over een netto-beleidsruimte van 202,9 miljoen euro.

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing is de beleidsruimte niet uitgebreid door nieuwe maatregelen te voorzien. De beschikbare netto-beleidsruimte werd voor 199,4 miljoen ingevuld met nieuw beleid, waardoor er een overschot is van 3,6 miljoen ten opzichte van de evenwichtsdoelstelling.

Vertaald naar het vorderingensaldo, leidt dit tot een vorderingentekort van 1,2 miljard euro.

In de volgende delen van dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de verschillende factoren van ongewijzigd beleid. Vervolgens komen de maatregelen en nieuwe initiatieven aan bod. Ten slotte wordt de volledige tabel netto-beleidsruimte opgenomen, waarbij de belangrijkste evoluties bij ongewijzigd beleid opgenomen zijn evenals een gedetailleerde tabel van de nieuwe kredieten.

Bij de lectuur van dit hoofdstuk mag niet uit het oog verloren worden dat de informatie die hier opgenomen is enkel tot doel heeft om de belangrijkste evoluties te tonen. De tabel netto-beleidsruimte is in die zin een managementsamenvatting van de begroting die altijd moet samen gelezen worden met de andere hoofdstukken van de algemene toelichting én met de toelichtingen per programma. In Tabel 1-4 wordt wel telkens een verwijzing naar het programma of naar de betrokken instellingen opgenomen om zo de link met andere informatie te vereenvoudigen.

1.2.1 Evoluties bij ongewijzigd beleid

De tabel netto-beleidsruimte geeft in eerste instantie weer hoe de kredieten evolueren bij ongewijzigd beleid. Zowel aan ontvangsten- als uitgavenzijde evolueren de kredieten bij elke begrotingsronde door de gewijzigde situatie of door aangepaste ramingen van de achterliggende kostendrijvers.

Daarnaast wordt er ook een actualisatie doorgevoerd van de ESR-correcties (zie hoofdstuk 5 voor meer informatie) en van de raming van de onderbenutting (zie hoofdstuk 6).

Tabel 1-2: Samenvattende tabel ongewijzigd beleid (in duizend euro)

Ontvangsten bij ongewijzigd beleid (1)	390.783
Ontvangsten MVG	239.398
Uitbreiding perimeter	-268
Overige ontvangsten instellingen	151.653
 Uitgaven bij ongewijzigd beleid (2)	 361.682
Index	110.809
Actualisatie beleids- en betaalkredieten	251.614
Aanpassing consolidatieperimeter	-264
ESR-correcties (3)	-19.890
Onderbenutting (4)	182.093
Evolutie ongewijzigd beleid (5=1-2+3+4)	191.303

De ontvangsten nemen toe met 390,8 miljoen euro, in belangrijke mate door de toename van de gemeenschapsmiddelen en de eigen ontvangsten van de instellingen.

Door het wegvallen van het Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking uit de consolidatieperimeter, nemen de ontvangsten in beperkte mate af. Dit is echter quasi neutraal voor het vorderingensaldo, omdat ook de uitgaven hierdoor afnemen.

De uitgaven nemen bij ongewijzigd beleid toe met 361,7 miljoen euro. Deze evolutie splitsen we in de tabel netto-beleidsruimte verder op in 3 categorieën:

- Index
- Actualisatie beleids- en betaalkredieten
- Aanpassing consolidatieperimeter

Een eerste belangrijke factor van ongewijzigd beleid is de toepassing van de afspraken met betrekking tot de indexparameters, zowel voor de loonkredieten als voor de werkingskredieten. Toepassing van de aangepaste inflatieparameters leidt tot een toename van de uitgaven met 110,8 miljoen euro.

De categorie "Actualisatie beleids- en betaalkredieten" bevat de wijzigingen die het gevolg zijn van een gewijzigde raming van de kredieten, voor zover ze niet het gevolg zijn van de gewijzigde indexparameters of van herverdelingen (compensaties). Aangezien deze laatste neutraal zijn voor de netto-beleidsruimte worden ze immers niet opgenomen in de tabel.

In de meeste gevallen heeft deze actualisatie een impact op zowel beleids- als betaalkredieten. Soms gaat het echter louter om een aanpassing van de betaalkredieten. Ook deze wijzigingen worden in deze categorie meegenomen. Uitgedrukt in betaalkredieten gaat het om een toename met 251,6 miljoen euro.

Ook de toename van de uitgaven bij de instellingen omwille van hogere eigen ontvangsten bij de instellingen, wordt in deze categorie meegenomen. Aangezien de toegenomen ontvangsten in principe volledig omgezet zijn naar bijkomende uitgaven, is een belangrijk deel van de uitgavenevoluitie bij ongewijzigd beleid het gevolg van de toegenomen ontvangsten bij de instellingen.

Een derde en laatste categorie binnen de uitgavendynamiek bij ongewijzigd beleid, betreft een aanpassing van de kredieten omwille van de uitbreiding van de consolidatieperimeter. Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing leidt dit tot een afname van de kredieten met 0,3 miljoen euro, doordat het Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking geen deel meer uitmaakt van de consolidatieperimeter.

Deze toename van de uitgaven bij ongewijzigd beleid met 361,7 miljoen euro heeft een negatieve impact op de netto-beleidsruimte. Een toename van de uitgavenkredieten leidt immers tot een verslechtering van het vorderingensaldo.

Naast een aanpassing van de ontvangsten- en uitgavenraming bij ongewijzigd beleid, worden ook de ESR-correcties bij elke begrotingsronde geactualiseerd. Dit heeft een negatieve impact op het vorderingensaldo van 19,9 miljoen euro. De ESR-correcties worden verder besproken in hoofdstuk 5.

Ten slotte moet bij elke begrotingsronde ook de onderbenuttingshypothese opnieuw geraamd worden. Zoals toegelicht in hoofdstuk 6 neemt de geraamde onderbenutting toe met 182,1 miljoen euro omwille van de bij de begrotingsuitvoering 2017 vastgestelde onderbenutting. Een grotere onderbenutting heeft een positieve impact op het vorderingensaldo.

1.2.2 Maatregelen en Nieuwe initiatieven

Op basis van het ongewijzigd beleid zou de begroting een vorderingentekort optekenen van 1.015,3 miljoen euro. Na correcties voor de evenwichtsdoelstelling beschikt de Vlaamse Regering over een netto-beleidsruimte van 202,9 miljoen euro.

Tabel 1-3: Samenvattende tabel maatregelen en nieuwe initiatieven (in duizend euro)

Maatregelen (1=2+3)	0
Ontvangsten (2)	0
Uitgaven (3)	0
Buffer en Nieuwe initiatieven (4=5+6)	199.360
Ontvangsten (5)	0
Uitgaven (6)	199.360
Extra buffer	100.000
Eenmalige nieuwe beleidsimpulsen BA2018	99.360
Aanpassing netto-beleidsruimte (7=1-4)	-199.360

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing zijn geen extra maatregelen genomen om de beleidsruimte te doen toenemen.

De invulling van deze netto-beleidsruimte verloopt bij de begrotingsaanpassing integraal aan uitgavenzijde. In eerste instantie wordt de buffer van 47 miljoen euro die reeds bij de begrotingsopmaak voorzien was, nog verhoogd met 100 miljoen euro.

Daarnaast werden er nieuwe initiatieven voorzien naar aanleiding van de begrotingsronde die allemaal eenmalig van aard zijn en in totaal leiden tot een toename van de betaalkredieten met 99,4 miljoen euro, ofwel afgerond 100 miljoen euro.

De gedetailleerde tabel netto-beleidsruimte bevat de lijst met de belangrijkste elementen van deze nieuwe initiatieven en in de toelichtingen per programma is meer informatie opgenomen over deze nieuwe initiatieven.

1.2.3 Detailtabel netto-beleidsruimte

De detailtabel netto-beleidsruimte bevat de lijst van de belangrijkste factoren die de evolutie van de Vlaamse ontvangsten en uitgaven bepalen, opgedeeld naar ongewijzigd beleid en maatregelen/nieuwe initiatieven zoals hiervoor toegelicht.

Voor het ongewijzigd beleid werden de elementen opgenomen die in absolute waarde groter zijn dan 5 miljoen euro.

De eerste kolom bevat, voor zover relevant, een verwijzing naar het programma of de instelling waar de evolutie zich voordoet. De tweede kolom omschrijft waarover het gaat. Voor een meer gedetailleerde toelichting verwijzen we naar de toelichtingen per programma.

Voor een goed begrip van de tabel is het wel belangrijk om nog eens te herhalen dat de herverdelingen, zowel binnen een beleidsdomein als over de beleidsdomeinen heen, niet opgenomen zijn in de tabel. De tabel netto-beleidsruimte heeft niet tot doel om de evolutie per programma of instelling integraal weer te geven, het gaat enkel om de evoluties die een impact hebben op de netto-beleidsruimte van de Vlaamse overheid. Zo werden naar aanleiding van de begrotingsaanpassing de middelen van het Klimaatfonds herverdeeld naar verschillende beleidsdomeinen via toelagen. Deze verschuivingen zijn niet meegenomen in de tabel netto-beleidsruimte, enkel de netto-impact op de geconsolideerde beleids- en betaalkredieten.

De bedragen in deze tabel geven het verschil met de beschikbare kredieten ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018 weer (evolutie) en niet de absolute bedragen die beschikbaar zijn.

Tabel 1-4: Detailtabel netto-beleidsruimte (in duizend euro)

BD	PR/Instelling		Beleids- kredieten	Betaal- kredieten
		Evenwichtsbegroting BO2018 (1)		11.522
		Uitgaven buiten beschouwing te laten voor aftoetsen begrotingsdoelstelling (2)		1.218.083
		Vorderingensaldo BO2018 (3=1-2)		-1.206.561
		Ontvangsten ongewijzigd beleid (4)		390.783
		Ontvangsten MVG (4.1)		239.398
		BFW opcentiemen		4.568
		Gewestmiddelen BFW		16.917
		Gemeenschapsmiddelen BFW		167.811
		Herrekening 2018 (buiten norm)		-93
		Gewestelijke belastingen		-21.182
		Energiefonds		44.777
		Klimaatfonds		27.575
		FIA		-8.237
		Niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing kenniswerkers		5.001
		Heffing op de waterverontreiniging en op de winning van grondwater		8.783
		Overige ontvangsten MVG		-6.522
		Aanpassing consolidatieperimeter (4.2)		-268
		Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking		-268
		Ontvangsten instellingen (4.3)		151.653
		Universiteiten en Hogescholen		55.189
		VDAB - Wijk-werken		35.293
		VMSW - Hogere rente-ontvangsten ifv hoger leningsvolume		19.346
		Overige		41.825
		Uitgaven ongewijzigd beleid (5)	441.874	361.682
		Index (5.1)	111.648	110.809
C	CB	Indexprovisie (verwachte overschrijding spilindex in september 2018)	99.811	99.811
X	X	Overige index	11.837	10.998
		Actualisatie beleids- en betaalkredieten (5.2)	330.490	251.137
X	X	Asielcrisis excl. loonmodel Onderwijs	4.995	4.995
X	X	Aanwending middelen klimaatfonds	2.412	-8.187
C	CB	ex-FFEU	0	-14.506
C	CB	Provisie OFP De Lijn	5.000	5.000
C	CD	Fiscale uitgaven	33.302	33.302
E	Fonds voor Flankerend Economisch en Innovatiebeleid	Hermesfonds	10.257	-14.016

BD	PR/Instelling		Beleids- kredieten	Betaal- kredieten
F	FD	Loonmodel	28.413	28.413
F	FF	Asielcrisis - Loonmodel	-4.864	-4.864
F	Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs	Recuperatie BTW voor scholenbouw	5.247	0
F	Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs	Betaalkalender onderwijsinfrastructuur -AGION	0	6.933
F	Het Gemeenschapsonderwijs	Betaalkalender onderwijsinfrastructuur - GO!	0	-8.261
F	UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN (GLOBAAL SJABLOON)	UNIVERSITEITEN EN HOGESCHOLEN	94.471	94.471
F	DBFM Scholen van Morgen	DBFM Scholen van Morgen	9.284	9.284
G	GC	VIA 2de pensioenpijler	-6.389	-6.389
G	GH	Sociale akkoorden ouderenzorg	14.914	14.493
G	GH	Evolutie aantal woongelegenheden en instellingsforfait	-7.185	-7.185
G	Agentschap Vlaamse Sociale Bescherming	Inhaalbeweging THAB	6.239	6.239
G	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden	Update betaalkalender klassieke financiering vertraging opstartfase	0	-23.159
G	Fonds Jongerenwelzijn	Kostendrijvers pleegzorg, Internaten- psychiatrie, specifieke acties, HCA	5.889	5.889
H	Agentschap Sport Vlaanderen	Aanwending ruiter Sportinfrastructuur	16.067	0
H	Vlaamse Radio- en Televisie omroep	Bijdrage pensioenfonds contractuelen	-6.000	-6.000
J	JD	Dienstencheques	-34.252	-34.252
J	JD	Doelgroepenbeleid	238	238
J	JD	Netto-toename Zorgkrediet	18.352	18.352
J	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding	VDAB: Wijk-werken ifv ontvangstenevolutie	35.706	35.706
J	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding	VDAB: Investerings	11.875	0
M	MH	Onderhoud en energiekosten AWV	7.426	7.426
M	MI	Onteigening Hedwigepolder	0	7.900
M	DAB Vlaams Infrastructuurfonds	Stationsomgeving Mechelen	-6.200	-6.200
M	DAB Vlaams Infrastructuurfonds	Betaalkalender investeringen wegeninfrastructuur en structureel onderhoud	0	15.000
M	De Werkvennootschap	Aanwending ruiter	8.108	0
M	De Werkvennootschap	Betaalkalender Werken aan de Ring, Brabantnet, R4 West Oost, N60 en Noord Zuid Limburg	0	10.000
M	De Vlaamse Waterweg nv	Pensioenvoorzieningen De Vlaamse Waterweg	-8.050	-8.050
M	De Vlaamse Waterweg nv	De Vlaamse Waterweg, overige	-11.842	-23.419
M	Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn	Bijdrage IBP	-7.000	-7.000

BD	PR/Instelling		Beleids-kredieten	Betaal-kredieten
M	Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn	Betaalkalender (vnl. stationsomgevingen, trams en bussen)	0	51.888
M	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (binnen normuitgaven)	-35.700	-35.700
Q	QE	Energiefonds - Groene warmte	15.000	5.000
Q	QE	Energiefonds - Opkopen certificaten	28.256	28.256
Q	QG	Uitvoering restauraties via meerjarige overeenkomsten	0	8.224
Q	DAB Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur	Betoelaging drinkwatermaatschappijen ingevolge herraming Aquafinfactuur en bovengemeentelijke bijdrage en vergoeding	-7.451	-7.451
Q	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen	FS3-tussenkomen ifv hoger leningsvolume	28.830	28.830
X		Overige	75.142	39.937
		Waarvan evolutie in functie van Eigen ontvangsten	49.567	51.580
		Rest	25.575	-11.643
		Aanpassing consolidatieperimeter (5.3)	-264	-264
		Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking	-264	-264
		ESR-correcties (6)		-19.890
		Ziekenhuisinfrastructuur A1/A3		-8.613
		Sluis Terneuzen		-12.381
		Overige		1.104
		Onderbenutting (7)		182.093
		Vorderingensaldo BA2018 bij ongewijzigd beleid (8=3-4+5+6+7)		-1.015.258
		Uitgaven buiten evenwichtsdoelstelling (9)		1.218.175
		Buiten normering Oosterweel		76.447
		Buiten normering fusies gemeenten		96.654
		Buiten normering A1/A3 (niet aangevraagde provisionele bedragen m.b.t. investeringen vóór 2016)		40.000
		Buiten normering BFW-afrekening 2018		1.005.074
		Netto-beleidsruimte (10 = 8+9)		202.918
		Nieuwe Beleidsimpulsen en Buffer BA 2018 (11)	200.000	199.360
C	CB	Buffer voor mogelijke tegenvallers	100.000	100.000
D	Toerisme Vlaanderen	Investeringen m.b.t. Vlaamse Meesters	3.500	3.500
D	DD	Cultuurdiplomatie in samenwerking met Nederland (tentoonstelling Dublin)	500	500

BD	PR/Instelling		Beleids- kredieten	Betaal- kredieten
D	Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen	IT-project FIT	100	100
D	DE	Noodhulp (o.m. UNRWA)	550	550
F	FD	Afbouw lesopdracht directeurs	1.200	1.200
F	FD	Gelijkschakeling loon directeurs	1.400	1.400
F	FG	Schoolbank op de werkplek	233	233
F	FG	Vorming directeurs	500	500
F	FD	Werking buitengewoon basisonderwijs	700	700
F	FD	Werking gewoon basisonderwijs	8.300	8.300
G	Kind en Gezin	Aankoop gehoorscreeners	1.000	1.000
G	GD	Begeleiding zorgstrategische planning	600	600
G	GC	Eenmalige impulsen: o.a. inzake agressiebeheersing, justitie	1.300	1.300
G	GA	Eenmalige versterking Tongeren	500	500
G	GA	ICT intersectorale toegangspoort	500	500
G	GH	Opstart BelRAI	1.000	1.000
G	Agentschap Vlaamse Sociale Bescherming	ICT-investeringen VSB	5.000	5.000
G	Fonds Jongerenwelzijn	Uitstroom gemeenschapsinstellingen	2.000	2.000
G	GC	Welzijnswerk	100	100
H	HD/HE	Aanvullende financiering	2.640	2.400
H	Fonds voor Culturele Infrastructuur	Infrastructuur	3.000	3.000
H	HE/HG	Ondersteunende projectmiddelen	2.150	1.850
H	Agentschap Sport Vlaanderen	Oproep openstelling schoolsportinfrastructuur	4.000	4.000
H	Agentschap Sport Vlaanderen	Proefprojecten naschoolse sporten	1.000	1.000
J	JE	Sociale economie investeringsoproep duurzame efficiëntiewinsten	4.000	4.000
M	Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn	Vergroening vloot De Lijn (50 hybride bussen + 5 city bussen)	20.000	20.000
P	PM	ABB investeringsoproep sociale infrastructuur	6.000	6.000
P	DAB ICT	DAB ICT-projecten	3.400	3.400
P	PE	IT-project rapportering PPS	150	150
P	PE	Projecten en evenementen	1.800	1.800
P	PG	Aanvullende financiering	500	400
Q	QC	Asbest	9.000	9.000
Q	QE	Energie-armoede projecten	2.100	2.100
Q	QE	Innoverende hernieuwbare energieprojecten	6.277	6.277
Q	QD	Wonen actieplan brandveiligheid	5.000	5.000
		Saldo evenwichtsdoelstelling (12 = 10-11)		3.558
		Vorderingensaldo 2018 BA (13 = 12-9)		-1.214.618

2 DE ECONOMISCHE OMGEVING

Bij de raming van de middelen waarover Vlaanderen kan beschikken, spelen de inflatie en de economische groei (BBP) een belangrijke rol. Voor de begrotingsaanpassing 2018 baseert Vlaanderen zich op de economische groei en inflatie zoals bepaald in de Economische Begroting van 7 februari 2018. Daarnaast hebben renteontwikkelingen een invloed op onze renteontvangsten- en uitgaven.

Tabel 2-1: In de begroting gehanteerde inflatie- en groeiprognoses

Begrotingsjaar	BO 2018		BA 2018	
	2017 vermoedelijk	2018 initieel	2017 definitief	2018 aangepast
Parameters				
Inflatie (CPI)	2,10%	1,20%	2,13%	1,70%
Economische groei (BBP)	1,70%	1,70%	1,70%	1,80%

2.1. BBP groei

2.1.1 Groeiverwachtingen België en Vlaanderen

De groei van de Vlaamse economie zou volgens het Planbureau¹ voor 2018 en 2019 uitkomen op respectievelijk 1,7% en 1,6%. Vlaanderen zou met deze voorspellingen beter presteren dan het Belgische gemiddelde (1,6% en 1,5% volgens de oorspronkelijke HERMREG-projecties). Vlaanderen zou ook relatief goed scoren in vergelijking met de andere deelstaten en zou in 2018 0,5pp meer groei kennen dan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waals Gewest, en in 2019 0,5pp en 0,2pp in vergelijking met respectievelijk het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest. Aangezien de Belgische groeiverwachtingen in maart 2018 naar boven werden bijgesteld (naar respectievelijk 1,8% en 1,7%), kan ervan uitgegaan worden dat er mogelijks ook een positieve herziening zal plaatsvinden voor de regio's bij de HERMREG-update van juli 2018.

Hoewel de economische groei behoorlijk is, liggen de Vlaamse en Belgische groeivoorspellingen beduidend lager dan deze van de ons omringende landen, die tevens onze belangrijkste handelspartners zijn.

¹ Op basis van Hermreg-voorspellingen van juli 2017, een geüpdatete versie wordt verwacht in de zomer van 2018

Tabel 2-2: groeiverwachtingen 2018-2019

	Realisaties			Vooruitzichten							
				Europese Commissie		OESO		IMF		Planbureau	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
België	1.5	1.5	1.7	1.8	1.7	1.7	1.7	1.6	1.5	1.8	1.7 ²
Vlaanderen	2	1.4	1.8	x	x	x	x	x	x	1.7	1.6 ³
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0.6	0.6	1.4	x	x	x	x	x	x	1.3	1.1
Waals Gewest	0.9	0.9	1.5	x	x	x	x	x	x	1.3	1.4
Nederland	2	2.2	3.2	2.9	2.5	3.1	2.4	2.5	1.8	x	x
Duitsland	1.7	1.9	2.2	2.3	2.1	2.4	2.2	2.6	1.9	x	x
Frankrijk	1.3	1.2	1.8	2	1.8	2.2	1.9	1.8	1.9	x	x
Eurozone	1.9	1.7	2.4	2.2	1.8	2.1	1.9	1.6	x	x	x
VK	2.2	1.9	1.7	1.4	1.1	1.3	1.1	1.5	1.6	x	x

Bron: Federaal Planbureau, OECD, IMF en Europese Commissie, samenstelling EWI

Wanneer naar de aan de conjunctuur gerelateerde indicatoren gekeken wordt, krijgen we een bevestiging van het bovenstaand beeld. Vlaanderen wordt geconfronteerd met een positieve evolutie in het consumentenvertrouwen en de verwachtingen voor de evolutie van de economische situatie in België voor het komende jaar zijn positief. Op basis van de bevraging van bedrijfsleiders, kan ook een licht positieve trend verwacht worden en dit zowel binnen de dienstensectoren, als de verwerkende nijverheid. Dit laatste wordt ook bevestigd door de positieve evolutie in de verschillende productie-indexen⁴.

2.1.2 Risico's voor de Vlaamse en Belgische groei

Als kleine en zeer open economie is België, en bijgevolg ook Vlaanderen, zeer gevoelig voor internationale ontwikkelingen. Zoals hierboven reeds aangehaald zal de Brexit ongetwijfeld een effect hebben onze toekomstige prestaties, al is het moeilijk in te schatten hoe groot de exacte impact zal zijn. Naast de Brexit, dient ook rekening gehouden worden met de enorme schuldgroei in China, die mogelijk kan leiden tot een schulden crisis en een groeivertraging. Ook de wisselkoersevolutie van de Euro vormt een potentieel risico, aangezien dit een negatief effect kan hebben op de internationale concurrentiepositie van de Eurozone. Ook evoluties op de financiële markten kunnen risico's vormen voor de Belgische en Vlaamse economie. Een verstrakking van het monetaire beleid kan leiden tot nervositeit op de financiële markten en de rentevoetverschillen binnen de Eurozone aanwakken. Tot slot leiden zekere geopolitieke tendensen naar een toegenomen onzekerheid, die mogelijks in de toekomst ook een effect kunnen hebben op de economische prestaties.

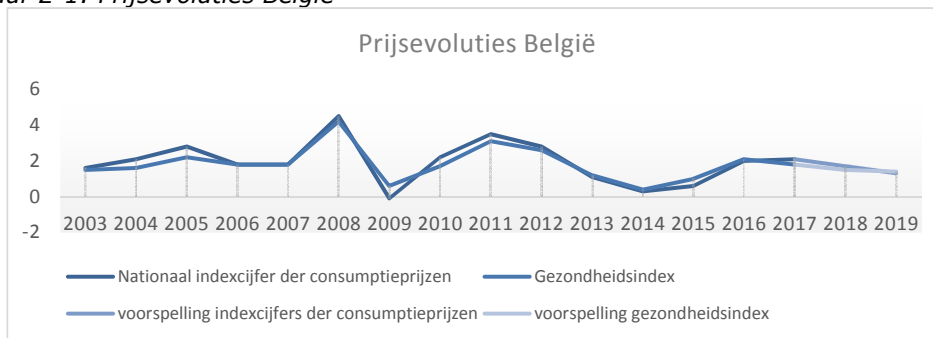
² De Belgische voorspellingen op basis van de recent verschenen "Economische Vooruitzichten 2018-2023". De regionale voorspellingen zullen pas in juli 2018 geüpdatet worden, maar gezien de positieve herziening voor België (van respectievelijk 1.6% en 1.5% voor 2018 en 2019, naar 1.8% en 1.7%)

³ Cijfers voor de regio's zijn afkomstig van de Hermreg-voorspellingen van juli 2017. Gezien de Belgische groeiherziening van maart 2018, kan verwacht worden dat deze hoger zullen uitkomen.

⁴ Een meer gedetailleerde conjunctuuranalyse is terug te vinden via: <http://www.ewi-vlaanderen.be>

2.2. Inflatie

Figuur 2-1: Prijsevoluties België

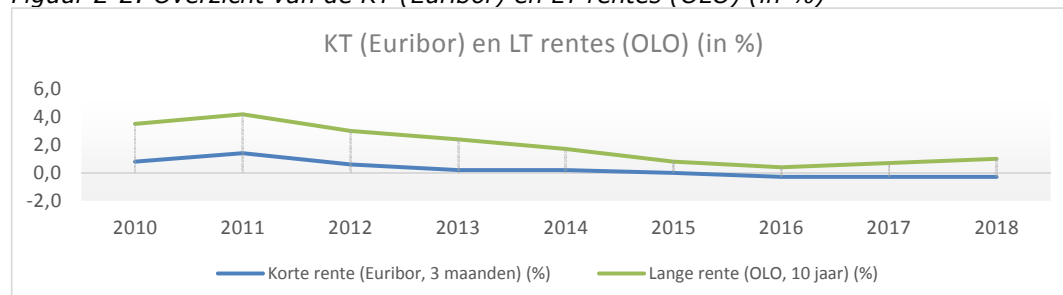
Bron: voorstelling EWI op basis van Federaal Planbureau (2018)

2017 werd gekenmerkt door een lichte verderzetting van de sterke versnelling van de inflatie die in 2016 plaatsvond. Hoewel de onderliggende inflatie in 2017 afkoelde, werd onder invloed van de gestegen olieprijs in 2017 nog steeds een inflatie gehaald van 2.1%. Voor 2018 wordt er een lagere inflatie verwacht voor België van om en bij de 1.7%, met een verdere daling naar 1.3% in 2019. Na de zomer zal hoogstwaarschijnlijk de spilindex overschreden worden, wat zal leiden tot hogere sociale uitkeringen en ambtenarenlonen.

2.3. Renteontwikkelingen

Wanneer gekeken wordt naar de interbancaire- en lineaire obligatierentevoeten en hun verwachte evolutie, krijgen we een indicatie over de richting waarin de algemene rentevoeten de komende jaren zullen evolueren. Zoals onderstaande grafiek weergeeft, werd 2016 gekenmerkt door een (lokaal) dieptepunt in zowel de OLO als Euribor rentevoeten. De Euribor (3 maanden) rentevoet werd in 2016 negatief (-0.3%) en er wordt voor 2017 en 2018 verwacht dat deze nog op dit niveau zal blijven. Gezien het belang van de Euribor als referentie-rentevoet voor leningen, obligaties,... suggereert deze evolutie een zekere stabiliteit wat betreft die markten.

Figuur 2-2: Overzicht van de KT (Euribor) en LT rentes (OLO) (in %)

Bron: voorstelling EWI op basis van Euribor-rates.eu en Federaal Planbureau

In tegenstelling tot de Euribor (3m) wordt voor 2018 wel een stijging verwacht van de OLO rentes op 10 jaar, die een indicatie kunnen geven dat de (middellange) termijn financiering van de overheid mogelijk iets duurder zal worden de komende jaren in vergelijking met 2016 en 2017.

3. DE MIDDELENBEGROTING

3.1. Totale middelen

Tabel 3-1 geeft in grote rubrieken een overzicht van de ESR-ontvangsten voor het begrotingsjaar 2018.

De raming van de bruto aanvullende belasting op de personenbelasting (opcentiemen) is in tegenstelling tot de begrotingsopmaak 2018 gebaseerd op de HRF-methode en vertrekt van raming van de belasting Staat voor de aanslagjaren 2016 tot en met 2018 die door de FOD Financiën op 6 maart 2018 ter beschikking werd gesteld van de gewesten en gemeenschappen. De raming van de FOD Financiën van de belasting Staat en de bruto-opcentiemen voor de aanslagjaren 2017 en 2018 is gebaseerd op de kohieren van het aanslagjaar 2016, en de regionale opdeling daarvan. De gewone aanslagtermijn met betrekking tot het aanslagjaar 2016 is immers per 30 juni 2017 versterken waardoor de realisatiecijfers van laatstbedoelde aanslagjaar beschikbaar zijn en de basis vormen voor de raming van de daaropvolgende aanslagjaren.

Tabel 3-1: Grote rubrieken van de ESR-ontvangsten (in duizend euro)

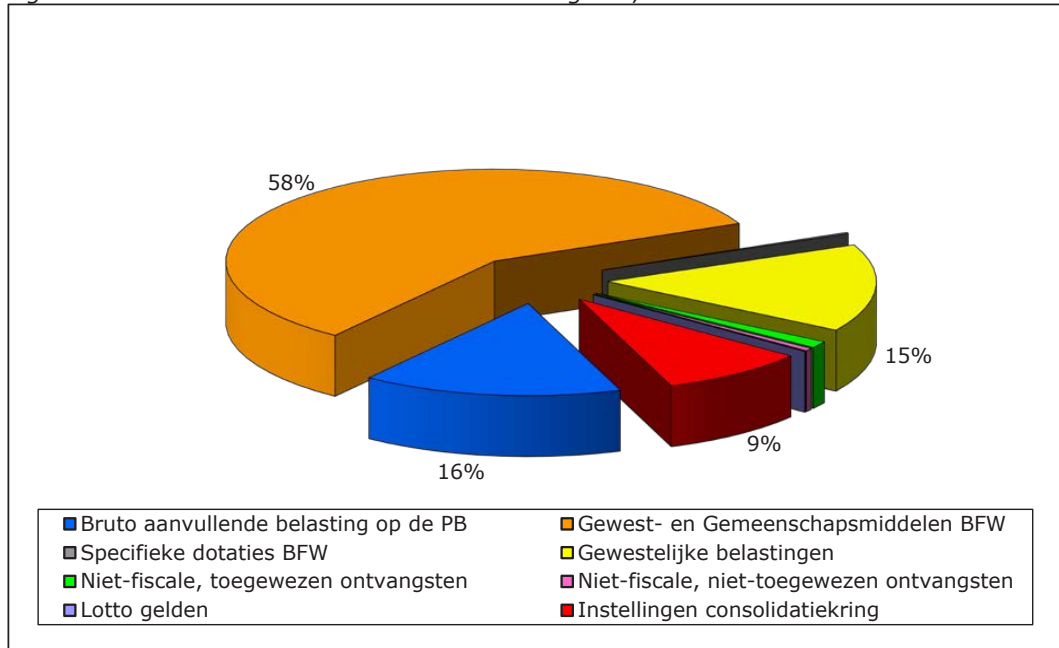
	BO 2018	BA 2018	BO - BA	BO - BA (%)
Bruto aanvullende belasting op de PB	7.600.134	7.604.701	4.568	0,1%
Gewestmiddelen BFW	2.398.114	2.415.031	16.917	0,7%
Gemeenschapsmiddelen BFW	22.290.646	22.458.458	167.811	0,8%
Herrekening 2018	-1.004.982	-1.005.074	-93	0,0%
Specifieke dotaties BFW	87.818	88.280	463	0,5%
Gewestelijke belastingen	6.577.752	6.556.570	-21.182	-0,3%
Eigen niet-fiscale, toegewezen ontvangsten	432.320	500.531	68.211	15,8%
Eigen niet-fiscale, niet-toegewezen ontvangsten	201.962	204.566	2.604	1,3%
Lotto gelden	29.999	30.099	100	0,3%
Instellingen consolidatiekring	3.620.854	3.772.239	151.385	4,2%
TOTAAL	42.234.617	42.625.401	390.784	0,9%
<i>w.o. bijdrage pendeldotatie</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	
<i>w.o. bijdrage sanering globale overheidsfinanciën</i>	<i>-1.630.381</i>	<i>-1.639.606</i>	<i>-9.225</i>	
<i>w.o. bijdrage vergrijzingskost</i>	<i>-76.975</i>	<i>-79.806</i>	<i>-2.831</i>	
<i>w.o. responsabiliseringsbijdrage</i>	<i>-112.417</i>	<i>-112.417</i>	<i>0</i>	
<i>Totaal bijdragen</i>	-1.819.773	-1.831.829	-12.056	

Voor het begrotingsjaar 2018 worden de ESR-gecorrigeerde ontvangsten op 42,6 miljard euro begroot. Dat is 390,1 miljoen euro of 0,9% meer dan bij de begrotingsopmaak 2018. In de raming van 2018 is de (in de Bijzondere Financieringswet aangekondigde) herziening begrepen van de autonomiefactor en van de toelage voor fiscale uitgaven ten belope van -1 miljard euro.

Vanaf de begrotingsopmaak 2018 wordt de bijdrage voor de pendeldotatie ten behoeve van het Brussel Hoofdstedelijk Gewest niet meer als een minderontvangst begroot, maar als een uitgave.

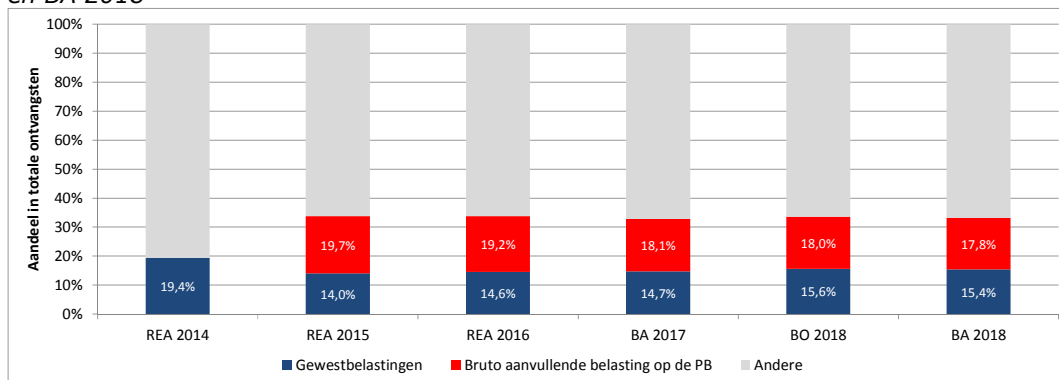
Figuur 3-1 toont het relatieve aandeel van de inkomsten ten opzichte van de totale middelen. Uit deze figuur blijkt dat de Vlaamse opcentiemen 16% vertegenwoordigen van de Vlaamse (ESR-gecorrigeerde) ontvangsten. Het belang van de gewestbelastingen bedraagt 15%.

Figuur 3-1: Grote rubrieken van de ESR ontvangsten, BA 2018

Door de zesde staatshervorming is er een stijging van de Vlaamse fiscale autonomie, die gevormd wordt door de opbrengsten uit de gewestelijke belastingen enerzijds en de gewestelijke opcentiemen anderzijds. Figuur 3-2 toont dat die autonomie in 2014 19,4% bedroeg en bij de begrotingsaanpassing 2018 is doorgestegen naar 33,2%. In figuur 3-2 werd de eenmalige herziening van 1 miljard euro in mindering gebracht van de andere ontvangsten.

Figuur 3-2: Evolutie fiscale autonomie ten opzichte van totale middelen tussen REA 2014 en BA 2018

3.2. Opcentiemen en toegewezen gedeelte van de BTW en de PB

3.2.1 Parameters

Voor de begrotingsaanpassing 2018 zijn de middelen uit de Bijzondere Financieringswet (bruto gewestelijke aanvullende belasting op de personenbelasting (gewestelijke opcentiemen), gewest- en gemeenschapsmiddelen, en andere federale dotaties)

geraamd op basis van de inflatie en economische groei (BBP) zoals bepaald in de Economische Begroting van 7 februari 2018.

De overige parameters waarop de voorliggende middelenraming gebaseerd is, betreffen parameters die door de FOD Financiën op 6 maart 2018 aan de gewesten en gemeenschappen werden gecommuniceerd.

Behalve de klassieke parameters van economische groei en inflatie, spelen ook de fiscale capaciteit van de gewesten en gemeenschappen en het aantal leerlingen en -18-jarigen van de gemeenschap een belangrijke rol bij de berekening van de middelen toegewezen vanuit de Bijzondere Financieringswet. Met ingang van het begrotingsjaar 2015 worden door de inwerkingtreding van de gewijzigde Bijzondere Financieringswet aan deze lijst twee parameters toegevoegd: het aantal 0 tot en met 18 jarigen en het aantal 80-plussers.

Bovendien wordt de fiscale capaciteit vanaf het aanslagjaar 2015 ook geïnterpreteerd als de regionale opdeling van de opbrengst van de federaal gebleven personenbelasting. Voor het begrotingsjaar 2018 wordt dus de fiscale capaciteit met betrekking tot het aanslagjaar 2017 toegepast.

De parameter "belasting Staat" is van belang met het oog op de raming van de opcentiemen voor de aanslagjaren 2017 en 2018. Aangaande de belasting Staat voor de aanslagjaren 2017 en 2018 werd supra reeds gesteld dat de raming gebaseerd is op realisatiecijfers per 30 juni 2017 van de kohieren met betrekking tot het aanslagjaar 2016. Bovendien houdt de raming van de belasting staat ook rekening met de effecten van de Tax Shift en de andere federale maatregelen. Tabel 3-2 toont de gecumuleerde impact van de federale Tax Shift en de andere federale maatregelen op de Vlaamse opcentiemen, berekend conform de HRF-methodologie.

Tabel 3-2: Gecumuleerde impact Tax Shift en andere federale maatregelen op Vlaamse opcentiemen (in miljoen euro)

	AJ 2016	AJ 2017	AJ 2018
Impact TS I	-56,6	-130,2	-130,2
Impact TS II	0,0	-178,4	-178,4
Totale delta opcentiemen	-56,6	-308,6	-308,6

Bron: FOD Financiën

Het dient benadrukt dat de Vlaamse begroting de verwachte minderontvangsten zal absorberen als gevolg van de federale maatregelen in de personenbelasting. De Vlaamse Regering opteert er dus voor om de negatieve impact van de federale maatregelen op de Vlaamse begroting – ook in 2018 – niet tegen te draaien, maar maximaal uitvoering te geven aan de federale Tax Shift die de burger ten goede komt.

Het dient bovendien benadrukt dat de raming van de Vlaamse bruto-opcentiemen gebeurt tegen de achtergrond van de herziening van de autonomiefactor (van 25,990% tot en met aanslagjaar 2017 naar 24,957% vanaf aanslagjaar 2018) en de hiermee gepaard gaande verlaging van het opcentiementarief (van 35,117% naar 33,257%). De autonomiefactor is het Vlaams aandeel in de personenbelasting. De Vlaamse Regering draait met andere woorden de verlaging van het opcentiementarief niet tegen (alhoewel zij hiervoor wel de bevoegdheid heeft).

De bevolkingsgerelateerde parameters betreffen realisatiecijfers per 1 januari 2017, aangevuld met ramingen zoals meegedeeld door de FOD Financiën op 6 maart 2018 die gebaseerd zijn op de bevolkingsvooruitzichten van februari 2018.

Tabel 3-3 bevat een overzicht van alle gebruikte parameters. De kolommen '2017 definitief en '2018 aangepast tonen de uitgangshypothesen bij de middelenberekening ter gelegenheid van de begrotingsaanpassing 2018.

Tabel 3-3: Volledig parameteroverzicht

Begrotingsjaar	BO 2018		BA 2018	
	2017 vermoedelijk	2018 initieel	2017 definitief	2018 aangepast
Parameters				
Inflatie (CPI)	2,10%	1,20%	2,13%	1,70%
Economische groei (BBP)	1,70%	1,70%	1,70%	1,80%
Personenbelasting (federaal gedeelte)				
Aanslagjaar	2016	2017	2016	2017
Vlaams Gewest	20.905.335	20.683.374	20.905.335	20.656.391
Waals Gewest (excl. Duitstaligen)	9.099.561	8.963.001	9.099.561	8.956.830
Brussels H. Gewest	2.683.518	2.685.784	2.683.518	2.680.625
Duitstaligen	141.112	139.574	141.112	139.409
Fiscale capaciteit (FC)				
Aanslagjaar	2016	2017	2016	2017
Vlaams Gewest	63,68%	63,70%	63,68%	63,69%
Waals Gewest (excl. Duitstaligen)	27,72%	27,60%	27,72%	27,62%
Brussels H. Gewest	8,17%	8,27%	8,17%	8,27%
Duitstaligen	0,43%	0,43%	0,43%	0,43%
Verdeelsleutel onderwijs (LLN)				
Toestand	raming	raming	04/10/2017	04/10/2017
Vlaamse Gemeenschap	56,78%	56,87%	56,85%	56,94%
Franse Gemeenschap	43,22%	43,13%	43,15%	43,06%
Inwoners				
Referentietijdstip	01/01/2017	01/01/2018	01/01/2017	01/01/2018
Teldatum	01/01/2017	raming	01/01/2017	raming
Vlaanderen	6.516.011	6.549.729	6.516.011	6.549.729
Wallonië (excl. Duitst.)	3.537.553	3.553.187	3.537.553	3.553.187
Brussel	1.191.604	1.203.745	1.191.604	1.203.745
Duitstaligen	76.920	77.319	76.920	77.319
Min 18-jarigen (excl. Duitst.) (DENAT)				
Referentietijdstip	30/06/2016	30/06/2017	30/06/2016	30/06/2017
Teldatum	01/08/2017	01/08/2017	01/02/2018	01/02/2018
Nederlandstalig	1.261.015	1.266.550	1.261.318	1.267.044
Franstalig	742.326	740.530	742.707	740.963
Brussel	273.419	274.094	273.504	274.343
Denataliteitscoëfficiënt	106,2959%	106,1831%	106,3362%	106,2399%
Verdeelsleutel Plantentuin				
Toestand	01/01/2014	01/01/2014	01/01/2014	01/01/2014
Vlaamse Gemeenschap	79,87013%	79,87013%	79,87013%	79,87013%
Franse Gemeenschap	20,12987%	20,12987%	20,12987%	20,12987%
Pendelaars naar BHG				
Vlaams Gewest	62,735%	62,847%	62,735%	62,847%
Waals Gewest	37,265%	37,153%	37,265%	37,153%
Belasting Staat				
Aanslagjaar	2017	2018	2017	2018
Mededeling FOD Financiën	27/09/2017	27/09/2017	06/03/2018	06/03/2018
Vlaams Gewest	29.324.212	30.342.865	29.298.011	30.339.333
Waals Gewest	12.926.008	13.198.041	12.784.797	13.200.014
Brussels H. Gewest	3.717.147	3.876.372	3.715.848	3.873.057
0 t.e.m. 18-jarigen				
Referentietijdstip	01/01/2017	01/01/2018	01/01/2017	01/01/2018
Teldatum	01/01/2017	raming	01/01/2017	raming
Vlaamse Gemeenschap	1.334.651	1.342.122	1.334.651	1.342.122
Franse Gemeenschap	784.212	785.992	784.212	785.992
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	286.183	290.818	286.183	290.818
Duitstalige Gemeenschap	15.647	15.662	15.647	15.662
+80-jarigen				
Referentietijdstip	01/01/2017	01/01/2018	01/01/2017	01/01/2018
Teldatum	01/01/2017	raming	01/01/2017	raming
Vlaamse Gemeenschap	344.875	351.242	344.875	351.242
Franse Gemeenschap	164.863	164.818	164.863	164.818
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	44.825	44.550	44.825	44.550

Begrotingsjaar	BO 2018		BA 2018	
	2017 vermoedelijk	2018 initieel	2017 definitief	2018 aangepast
Duitstalige Gemeenschap	3.603	3.715	3.715	0
Fiscale uitgaven AJ 2015				
Mededeling FOD FIN		03/03/2017		03/03/2017
Vlaams Gewest		1.790.368		1.790.368
Waals Gewest		788.086		788.086
Brussels H. Gewest		148.932		148.932

3.2.2 Resultaten

3.2.2.1 Algemeen

Tabel 3-4 toont de middelen die op basis van de hierboven beschreven parameters in 2018 mogen worden verwacht. Hierbij wordt rekening gehouden met de impact van de zesde staatshervorming. De cijfers in deze tabel zijn niet-afgeronde bedragen. Ten opzichte van de bedragen in Tabel 3-1 kunnen er daardoor afrondingsverschillen voorkomen.

Globaal gesteld nemen de middelen inzake de bruto aanvullende belasting op de PB en het toegewezen gedeelte van de PB en de BTW bij de begrotingsaanpassing 2018 toe met 189,2 miljoen euro.

Zoals blijkt uit tabel 3-3, het parameteroverzicht, worden bij de begrotingsopmaak en begrotingsaanpassing ook telkens de middelen van de bijzondere financieringswet van het voorgaande begrotingsjaar herhaald. In concreto worden bij de begrotingsaanpassing 2018 het toegewezen gedeelte van de BTW en de PB, en de toelagen voor de nieuwe bevoegdheden, met betrekking tot het begrotingsjaar 2017 herhaald. Deze heraming wordt vergeleken met de raming die ter gelegenheid van de begrotingsaanpassing 2017 werd opgesteld. De vergelijking in kwestie resulteert in een afrekening die in de ramingen voor het begrotingsjaar 2018 wordt geïntegreerd. Tabel 3-4 situeert voor iedere component van de middelenberekening het afrekeningsaldo 2017 in de raming van de middelen 2018 (kolom (d)).

Naar aanleiding van de begrotingsopmaak 2018 (en bevestigd bij de begrotingsaanpassing 2018) werd door de FOD Financiën ook de fiscale capaciteit van het aanslagjaar 2015 herzien. Deze herziening is eerder uitzonderlijk en resulteert in 2018 in een bijkomende afrekening met betrekking tot het begrotingsjaar 2016 (kolom (e)).

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 2018 worden tevens twee koninklijke besluiten aangepast waarbij de inhoudingen op volgende dotaties geactualiseerd worden:

- De inhouding voor geïsoleerde geriatriediensten op de dotatie ouderenzorg;
- De inhouding voor gespecialiseerde geïsoleerde diensten voor revalidatie en behandeling op de dotatie gezondheidszorg.

De bedoelde actualisatie resulteert in een eenmalige positieve afrekening over de begrotingsjaren 2015 en 2016 van respectievelijk 152 en 157 duizend euro (kolommen (f) en (e)). De eenmalige afrekening over het begrotingsjaar 2017 is in de reguliere afrekening verwerkt.

Tabel 3-4: Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB en de BTW (in duizend euro)⁵

	BO 2018	2017 bij BA 2017 excl afrek 2016	2017 bij BA 2018 excl afrek 2016	2017 Afrekening bij BA 2018 (d) = (c) - (b)	2016 Afrek bij BA 2018	2015 Afrek bij BA 2018	BA 2018 incl afrek 2017 geïntegreerd	BA 2018 incl afrek 2017 geïntegreerd	BA 2018 - BO 2018
	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i) = (g) - (a)
Bruto aanvullende belasting op de PB	7.600.134	7.655.952	7.655.952	0			7.604.701	7.604.701	4.567
Bruto aanvullende belasting op de PB - herrekening 2018	-936.670						-936.763	-936.763	-93
Voorafnames op federale PB	2.829.988	2.765.304	2.769.104	3.799	470		2.846.090	2.850.360	16.102
<i>middelen diverse bevoegdheden</i>	484.216	471.677	472.597	920			487.033	487.953	2.817
<i>middelen arbeidsmarktbeleid</i>	1.216.842	1.189.792	1.191.286	1.494	244		1.223.733	1.225.471	6.891
<i>middelen fiscale uitgaven</i>	1.128.930	1.103.835	1.105.221	1.386	226		1.135.324	1.136.936	6.393
Middelen fiscale uitgaven - herrekening 2018	-121.914						-121.914	-121.914	0
Mechanisme nationale solidariteit	0	0	0	0			0	0	0
Mechanisme nationale solidariteit - herrekening 2018	0						0	0	0
Overgangsmechanisme	-321.557	-320.879	-321.557	-677	-677		-321.557	-322.911	0
Overgangsmechanisme - herrekening 2018	41.961						41.961	41.961	0
Correcte financiering Brusselse instellingen		-27.604	-27.604	0					0
Responsabiliseringsbijdrage pensioenen (Gew & Gem)	-112.417	-103.099	-103.099	0			-112.417	-112.417	0
Subtotaal middelen Vlaams Gewest	8.979.525	9.969.674	9.972.795	3.122	-207	0	9.000.102	9.003.017	20.577
Afrekening over het jaar t-1	2.100						2.915		815
Totale middelen Vlaams Gewest	8.981.625	9.969.674	9.972.795	3.122	-207	0	9.003.017	9.003.017	21.391
Voorafnames op BTW	9.402.687	9.103.381	9.162.410	59.029			9.477.124	9.536.153	74.438
Inhouding jeugdinstanting Tongeren	-1.270	-1.255	-1.255	-0			-1.276	-1.277	-7
Voorafnames op federale PB	5.351.988	5.231.778	5.238.068	6.291	649		5.382.214	5.389.154	30.226

⁵ Een uitgebreide toelichting aangaande de middelenvoorziening van Gewesten en Gemeenschappen na de zesde staatshervorming kan geraadpleegd worden via volgende weblink: <https://fin.lodin.kanooh.be/de-financi%C3%A5le-middelenvoorziening-voor-gemeenschappen-en-gewesten-na-de-zesde-staats-hervorming>
In de uitgebreide toelichting wordt eveneens de klemtoon gelegd op de eenmalige herrekening in het begrotingsjaar 2018.

	BO 2018	2017 bij BA 2017 excl afrek 2016	2017 bij BA 2018 excl afrek 2016	2017 Afrekening bij BA 2018	2016 Afrek bij BA 2018	2015 Afrek bij BA 2018	BA 2018 incl afrek 2017 geaggregeerd	BA 2018 incl afrek 2017 geïntegreerd	BA 2018 - BO 2018
	(a)	(b)	(c)	(d) = (c) - (b)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i) = (g) - (a)
Dotaties overgehevelde bevoegdheden inzake	7.316.503	7.084.710	7.109.324	24.614	157	152	7.358.088	7.383.012	41.585
kinderbijslagen	3.860.305	3.785.345	3.783.562	-1.783			3.881.480	3.879.697	21.175
kost administratief beheer gezinsbijslag (-)	-	-	-	-			-	-	-
ouderenzorg	2.510.210	2.395.645	2.418.199	22.554	28	26	2.525.003	2.547.611	14.793
wijziging geïsoleerde geriatriediensten (in basis vanaf bj 2015) (-)									
vergoeding voor inbreng in maximumfactuur fed. overheid (-)	-	-	-	-			-	-	-
diverse gezondheidszorgen en hulp aan personen	502.219	489.081	491.261	2.181	130	126	505.311	507.748	3.092
wijziging voor revalidatie en behandeling (in basis vanaf bj 2015) (-)									
ziekenhuizen (vanaf bj 2016)	369.007	359.365	360.847	1.482			371.177	372.659	2.171
inhouding voor investeringen	-	-	-	-			-	-	-
ziekenhuisinfrastructuur (vanaf bj 2016)									
justitiehuizen	57.057	55.275	55.454	180			57.412	57.592	355
interuniversitaire attractiepolen (vanaf bj 2018)	17.704						17.704	17.704	0
Overgangsmechanisme	152.795	153.485	152.795	-690	-690		152.795	151.415	-0
Overgangsmechanisme - herrekening 2018	11.641						11.641	11.641	-0
Responsabiliseringsbijdrage pensioenen (zie Gewest)									
Subtotaal middelen Vlaamse Gemeenschap	22.234.344	21.572.098	21.661.342	89.243	117	152	22.380.587	22.470.099	146.243
Afrekening over het jaar t-1	67.943						89.512		21.569
Totale middelen Vlaamse Gemeenschap	22.302.287	21.572.098	21.661.342	89.243	117	152	22.470.099	22.470.099	167.811
Vlaams Gewest + Vlaamse Gemeenschap	31.283.913	31.541.772	31.634.137	92.365	-91	152	31.473.115	31.473.115	189.203

3.2.2.2 Gewest: Bruto aanvullende belasting op de PB en Toegewezen Gedeelte van de PB

De gewestmiddelen worden in 2018 op 9.003.017 duizend euro geraamd, inclusief een positieve afrekening van 2.915 duizend euro. De raming 2018 houdt ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018 een toename in van 21.391 duizend euro.

Zoals in paragraaf 3.1. wordt vermeld, is de raming van de bruto aanvullende belasting op de PB (gewestelijke opcentiemen) gebaseerd op de realisatiecijfers van de kohieren voor het aanslagjaar 2016 en op een inschatting van de belasting Staat en de kohieren voor de aanslagjaren 2017 en 2018. Om tot het kasmatige bedrag van de bruto-opcentiemen te komen, wordt de belasting staat verminderd met de autonomiefactor (25,990% voor de aanslagjaren 2015 tot en met 2017; 24,957% voor de aanslagjaren 2018 en volgende). Het bedrag van de bruto-opcentiemen wordt bekomen door op deze gereduceerde belasting Staat het tarief van de opcentiemen toe te passen. Voor de aanslagjaren 2015 tot en met 2017 blijft het opcentiementarief ongewijzigd op 35,117%. Voor het aanslagjaar 2018 wordt er uitgegaan van een opcentiementarief van 33,257%.

De Vlaamse Regering heeft er bijgevolg voor geopteerd om de verlaging van het opcentiementarief (als gevolg van de verlaging van de autonomiefactor) niet tegen te draaien, alhoewel zij hiervoor wel de bevoegdheid heeft. De herziening van de autonomiefactor (dit is het regionaal aandeel in de personenbelasting) en van de toelage voor fiscale uitgaven is het gevolg van het feit dat nu blijkt dat een beperktere financiering volstaat voor de overkomende bevoegdheden in het kader van de zesde staatshervorming. Deze bijstelling geeft enerzijds aanleiding tot een recurrent negatief effect op de ontvangsten. Anderzijds resulteert deze bijstelling ook in een (eenmalige) negatieve afrekening – ten gunste van de federale overheid – met betrekking tot de jaren 2015 t.e.m. 2017 ten belope van -1,0 miljard euro (zie ook paragraaf 3.2.2.4).

De Vlaamse begroting absorbeert bovendien ook de verwachte minderontvangsten als gevolg van de federale maatregelen in de personenbelasting en opteert er bijgevolg voor om ook de negatieve impact van de federale maatregelen op de Vlaamse begroting niet tegen te draaien, maar maximaal uitvoering te geven aan de federale Tax Shift die de burger ten goede komt.

De voorliggende raming van de bruto-opcentiemen voor het begrotingsjaar 2018 is gebaseerd op de HRF-methode. Bij de begrotingsopmaak 2018 werden de bruto-opcentiemen nog geraamd aan de hand van de methode van de getransactionaliseerde kas. Naar aanleiding van de uitvoeringscijfers over het begrotingsjaar 2017 is duidelijk geworden dat de methode van de getransactionaliseerde kas een groot nadeel heeft. De grootte van de uitvoeringscijfers wordt immers in sterke mate bepaald door het inkohieringsritme van de FOD Financiën, waardoor de stabiliteit en de trendmatige evolutie van de (begrote en) gerealiseerde ontvangsten kan worden verstoord. Een versnelling of vertraging van het inkohieringsritme naar het jaareinde toe heeft immers een rechtstreekse impact op het uitvoeringscijfer van dat jaar. Daarnaast is het ook zo dat de evaluatie van het begrotingsresultaat door de HRF ook gebeurt volgens deze HRF-methode.

Om supra vermelde reden worden de bruto-opcentiemen bij de begrotingsaanpassing 2018 geraamd met toepassing van de HRF-methode. De HRF-methode wordt niet beïnvloed door het inkohieringsritme van de FOD Financiën en etaleert hierdoor een stabielere trend. Volgens de HRF-methode worden de aanrekenbare opcentiemen van het jaar T bekomen door de som te maken van de voorschotten van het jaar T en de kasmatige afrekeningen ontvangen tijdens de maanden maart T tot en met februari T+1.

De raming van de bruto-opcentiemen volgens de HRF-methode vertrekt, zoals supra gesteld, van door de FOD Financiën op 6 maart 2018 ter beschikking gestelde regionale

bedragen / ramingen van de belasting Staat en bruto-opcentiemen voor de aanslagjaren 2016 tot en met 2018, en gaat bovendien uit van een inningspercentage van 99,50% voor aanslagjaar 2015 en 99,60% voor de volgende aanslagjaren. Deze inningspercentages vinden hun oorsprong in de tot en met december 2017 gerealiseerde kohieren, voorfinancieringen en ontvangen bedragen met betrekking tot de aanslagjaren 2015 en 2016.

Tabel 3-5 toont per aanslagjaar de voorschotten van de bruto-opcentiemen en de simulatie van de kasmatige afrekeningen. De in deze tabel gebruikte percentages zijn gebaseerd op uitvoeringscijfers voor de aanslagjaren 2015 tot en met 2017.

Tabel 3-5: Bruto-opcentiemen volgens HRF-methode (in duizend euro)

	2015	2016	2017	2018
Voorschotten bruto-opcentiemen AJ	7.465.579	7.520.131	7.593.346	7.509.363
Afrekeningen AJ 2015		222.805	20.386	
Afrekeningen AJ 2016			183.101	15.662
Afrekeningen AJ 2017				79.676
Totaal volgens HRF-methode	7.465.579	7.742.935	7.796.833	7.604.701

	2015	2016	2017
AJ 2015			
(realisaties)	(1)	5.601.138	
Ontvangen voorschot netto-opcentiemen AJ 2015 in 2015	(2)		5.873.552
Realisatie kohieren netto-opcentiemen AJ 2015 per eind 02/2018	(3)	99,16%	99,50%
Voortschrijdend INN%	(4)=(2)*(3)	5.823.943	5.844.070
Totale ontvangsten AJ 2015 tem februari T+1	(5)=(4)-(1)	222.805	20.386
Afrekeningen netto-opcentiemen AJ 2015			

	2016	2017	2018
AJ 2016			
(ramingen)	(1)	5.687.406	
Ontvangen voorschot netto-opcentiemen AJ 2016 in 2016	(2)		7.698.921
Verwachte realisatie bruto-opcentiemen AJ 2016 (100%) per 02/2018	(3)		1.789.202
Verwachte realisatie fiscale uitgaven AJ 2016 (100%) per 02/2018	(4)=(2)-(3)		5.909.719
Verwachte realisatie kohieren netto-opcentiemen AJ 2016 (100%) per 02/2018			
Verwachte ontvangsten AJ 2016 tem februari T+1	(5)		93,87%
Luik voorfinancieringen	(6)	85,10%	
Spreiding voorfinancieringen	(7)=(4)*(5)*(6)	5.547.164	
HRF voorfinancieringen	(8)		5,74%
Luik ontvangen bedragen	(9)	22,30%	4,62%
Spreiding ontvangen bedragen	(10)=(4)*(8)*(9)	323.343	15.662
HRF ontvangen bedragen	(11)=(7)+(10)	5.870.507	5.886.169
Totale verwachte ontvangsten AJ 2016 tem februari T+1	(12)=(11)-(1)	183.101	15.662
Afrekeningen netto-opcentiemen AJ 2016			

			2017	2018	2019
AJ 2017			5.735.016		
(ramingen)	Ontvangen voorschot netto-opcentiemen AJ 2017 in 2017	(1)			
	Verwachte realisatie bruto-opcentiemen AJ 2017 (100%) per 02/2019	(2)			7.660.077
	Verwachte realisatie fiscale uitgaven AJ 2017 (100%) per 02/2019	(3)			1.806.545
	Verwachte realisatie kohieren netto-opcentiemen AJ 2017 (100%) per 02/2019	(4)=(2)-(3)			5.853.531
	Verwachte ontvangsten AJ 2017 tem februari T+1				
	Luik voorfinancieringen	(5)			93,87%
	Spreiding voorfinancieringen	(6)	85,10%	14,90%	
	HRF voorfinancieringen	(7)=(4)*(5)*(6)		5.494.423	
	Luik ontvangsten bedragen	(8)			5,74%
	Spreiding ontvangsten bedragen	(9)	58,28%	37,10%	4,62%
	HRF ontvangsten bedragen	(10)=(4)*(8)*(9)		320.269	15.513
	Totale verwachte ontvangsten AJ 2017 tem februari T+1	(11)=(7)+(10)		5.814.692	5.830.205
	Afrekeningen netto-opcentiemen AJ 2017	(12)=(11)-(1)		79.676	15.513

Om tot het geraamde bedrag van de bruto-opcentiemen te komen, moeten vooreerst de voorschotten van de bruto-opcentiemen geraamd worden. De raming van de voorschotten is gebaseerd op de door de FOD Financiën ter beschikking gestelde gegevens. Hierbij dient benadrukt dat de bedoelde gegevens betrekking hebben op de ramingen van de FOD Financiën die bij de begrotingscontrole van het betrokken jaar werden opgesteld.

Vervolgens worden de kasmatige afrekeningen van de netto-opcentiemen geraamd. Ook de raming van de kasmatige afrekeningen is gebaseerd op de door de FOD Financiën ter beschikking gestelde gegevens, maar hier betreft het de bij de federale begrotingscontrole 2018 geactualiseerde gegevens voor alle betrokken aanslagjaren. Aangezien de federale ramingen telkens betrekking hebben op de kohieren van de gewone aanslagtermijn (= kohieren tot en met juni van het aanslagjaar T+1), houdt de voorliggende raming van de afrekeningen ook rekening met een beperkt bedrag aan kohieren die buiten de gewone aanslagtermijn ingekohierd worden.

Om tot het bedrag van de kasmatige afrekeningen te komen, wordt er tevens een onderscheid gemaakt tussen de voorfinancieringen en de ontvangen bedragen. De spreiding van beide componenten over de betrokken maanden verloopt immers niet op dezelfde manier. Het luik voorfinanciering heeft betrekking op de bedrijfsvoorheffing en de voorafbetalingen die in de ingekohierde bedragen begrepen zijn. De voorfinanciering wordt geacht te zijn ontvangen in de maand waarin de aanslag gevestigd werd (= maand van inkohiering). De al dan niet betaling van de belastingschuld door de belastingplichtige heeft geen impact op de aanrekening van de voorfinanciering. Het luik ontvangen bedragen heeft betrekking op de effectieve betaling van de belastingschuld door de belastingplichtige. In geval van een negatieve belastingschuld gaat het om een teruggave door de fiscus.

De kasmatige afrekening wordt bekomen door per aanslagjaar en per begrotingsjaar het verschil te maken tussen enerzijds de gerealiseerde voorfinanciering en ontvangen bedragen tot en met februari van begrotingsjaar t+1, en anderzijds de voorschotten (al dan niet verhoogd met de reeds aangerekende afrekeningen). Het verschuiven met 2 maanden heeft te maken met een betaaltermijn van 2 maanden na het ontvangen van het kohier.

De volgens de HRF-methode aanrekenbare ontvangsten worden tot slot bekomen door de som te maken van de voorschotten en de kasmatige afrekeningen die zich in hetzelfde begrotingsjaar situeren. De aanrekenbare bruto-opcentiemen van het begrotingsjaar 2018 bedragen 7.604.701 duizend euro en zijn dus samengesteld uit voorschotten (7.509.363 duizend euro) en afrekeningen (15.662 duizend euro met betrekking tot aanslagjaar 2016 en 79.676 duizend euro met betrekking tot aanslagjaar 2017).

Bemerkt dat de HRF-methode, net zoals de methode van de getransactionaliseerde kas, uiteindelijk ook rekening houdt met een verondersteld inningspercentage (hier: 99,50% voor aanslagjaar 2015 en 99,60% voor de volgende aanslagjaren). Het verschil tussen beide methodes zit echter in de spreiding van de aan te rekenen ontvangsten.

De fiscale uitgaven die naar aanleiding van de zesde staatshervorming geregionaliseerd werden, zijn in de Vlaamse begroting niet als een minderontvangst begroot, maar als een uitgave. Opdat de verwerking van de ramingen zou aansluiten op de raming van de bruto-opcentiemen, worden voor de fiscale uitgaven enkel de voorschotten geraamd. Iedere afrekening op de fiscale uitgaven wordt immers verwerkt bij de bruto-opcentiemen.

De dotaties die betrekking hebben op de bijkomende gewestelijke bevoegdheden n.a.v. het Lambermontakkoord (2001) zijn vanaf 2015 opgegaan in een nieuwe dotatie (middelen diverse bevoegdheden) die voortaan verdeeld wordt op basis van een vaste

verdeelsleutel (50,33% voor het Vlaamse Gewest). De nieuwe dotatie werd in 2015 aangevuld met specifieke bijkomende middelen: 5,0 miljoen (overdracht gebouwen) en 626,0 miljoen (voor nieuwe bevoegdheden: participatiefonds, grootstedenbeleid, landbouwrampen, overdracht personeel (aankoopcomités), FRGE, BIRB). Tot slot wordt de bedoelde dotatie per gewest tot en met 2019 verminderd met een nominaal in de herziene bijzondere financieringswet opgenomen bedrag ter dekking van het encours voor de bevoegdheid 'grootstedenbeleid' dat de federale overheid verder zal vereffenen. De totale dotatie voor het Vlaamse Gewest wordt in 2018 op 487.953 duizend euro geraamd, inclusief 920 duizend euro afrekening.

Door de zesde staatshervorming zijn de gewesten ook bevoegd geworden voor bepaalde aspecten van het tewerkstellingsbeleid en voor specifieke fiscale uitgaven (woonbonus, bouwsparen, energiebesparende maatregelen, beveiliging, renovatie, grootstedenbeleid, dienstencheques). De gewesten ontvangen hiertoe twee nieuwe toelagen (een voor tewerkstellingsbeleid en een voor fiscale uitgaven). Niet 100%, maar 60% van de overgedragen bevoegdheid inzake fiscale uitgaven wordt gefinancierd via een toelage vanwege de federale overheid. De resterende 40% financieren de gewesten via de opcentiemen. Op de toelage voor het tewerkstellingsbeleid werd in 2015 een recurrente inhouding ad 831,3 miljoen euro toegepast (voor de drie gewesten samen) ter sanering van de openbare financiën. In 2016 werd een bijkomende recurrente inhouding van 831,3 miljoen euro toegepast. De nieuwe toelagen voor werk en fiscale uitgaven worden in de Vlaamse begroting 2018 respectievelijk op 1.225.471 duizend euro (inclusief 1.494 duizend euro afrekening 2017 en 244 duizend euro afrekening 2016) en 1.136.936 duizend euro (inclusief 1.386 duizend euro afrekening 2017 en 226 duizend euro afrekening 2016) geraamd.

De voorliggende raming van de gewesttoelagen sluit tevens volledig aan bij de raming die door de FOD Financiën gecommuniceerd werd. Hierbij dient vermeld dat de raming van de toelage voor fiscale uitgaven sinds de begrotingsopmaak 2017 (en definitief vanaf de begrotingsaanpassing 2017) gebaseerd is op een geactualiseerd basisbedrag voor de fiscale uitgaven van het aanslagjaar 2015. Hierdoor heeft de FOD Financiën voor twee begrotingsjaren (2016 en 2017) vooruitgelopen op de algemene herrekening die in 2018 plaatsvindt.

Het bedrag van het gewestelijk deel van het overgangsmechanisme is negatief en wordt op -322.911 duizend euro geraamd, inclusief -677 duizend euro afrekening 2017 en -677 duizend euro afrekening 2016. Het doel van het overgangsmechanisme is de inwerkingtreding van de herziene bijzondere financieringswet budgettair neutraal te laten verlopen in het aanvangsjaar. De budgettaire verschillen in het aanvangsjaar worden bijgevolg uitgevlakt via een egalisatiebedrag per gewest. Bij de begrotingsaanpassing 2017 werd het basisbedrag van het overgangsmechanisme bijgesteld door gebruik te maken van de effectieve fiscale uitgaven voor het aanslagjaar 2015 en de verdeelsleutel hiervan onder de gewesten, terwijl bij de begrotingsopmaak 2017 nog vertrokken werd van de in de financieringswet nominaal opgenomen verdeelsleutel, en van de (op dat ogenblik) definitieve verdeelsleutel van de fiscale capaciteit voor aanslagjaar 2015. Hiermee heeft de FOD Financiën ook met betrekking tot het overgangsmechanisme voor twee begrotingsjaren (2016 en 2017) vooruitgelopen op de algemene herrekening die in 2018 plaatsvindt.

De zesde staatshervorming voorziet vanaf 2014 ook een nieuwe transfer ten gunste van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest m.b.t. de pendelbewegingen. In 2018 zal de pendeldotatie 44 miljoen euro bedragen. De pendeldotatie wordt gedragen door het Vlaams Gewest en het Waals Gewest a rato van hun aandeel in de netto stroom van pendelaars naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het aandeel van het Vlaams Gewest in de netto stroom pendelaars naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt in 2018 op 62,85% geraamd. Dit komt neer op -27.653 duizend euro. Omdat het aandeel over het jaar 2017 niet gewijzigd wordt, bevat de pendeldotatie 2018 geen afrekening. Vanaf de

begrotingsopmaak 2018 wordt de pendeldotatie niet meer als een minderontvangst begroot, maar als een uitgave (zie begrotingsartikel CB0-1CCB2CC-WT).

Tot slot wordt het toegewezen gedeelte van de PB nog verminderd met de responsabiliseringsbijdragen (voor het gewest en de gemeenschap samen) die nominaal vermeld staan in artikel 65quinquies van de bijzondere financieringswet.

3.2.2.3 Gemeenschap : Toegewezen gedeelte van de BTW en de PB en toelagen voor nieuwe bevoegdheden

De gemeenschapsmiddelen worden in 2018 op 22.470.099 duizend euro geraamd, inclusief 89.512 duizend euro afrekening. De raming 2018 houdt ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018 een toename in van 167.811 duizend euro.

Het toegewezen gedeelte van de BTW bestaat sinds 2015 uit vier componenten. Van de bijkomende BTW-Lambermontmiddelen werd in 2015 het effect afgezonderd van de koppeling van de basis BTW-dotatie aan de economische groei over de periode 2010-2015. Dit afgezonderde deel werd in 2015 aan de globale BTW-dotatie toegevoegd en ondergaat bijgevolg de evolutie en de verdeling van de globale BTW-dotatie. Het restant van de bijkomende BTW-Lambermontmiddelen werd aan de globale PB-dotatie toegevoegd. Daarnaast werd in 2015 de dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld geïncorporeerd in de globale BTW-dotatie en ondergaat ze bijgevolg ook de evolutie en de verdeling van de globale BTW-dotatie. Tot slot werd de globale BTW-dotatie in 2015 recurrent met 158,5 miljoen euro opgetrokken ter financiering van enkele overgedragen bevoegdheden. Als dusdanig wordt het toegewezen gedeelte van de BTW in 2018 op 9.536.153 duizend euro geraamd, inclusief 59.029 duizend euro afrekening.

Het toegewezen gedeelte van de PB bestaat sinds 2015 uit drie componenten: de basis PB-dotatie zoals die voor de zesde staatshervorming bestond, het restant van de bijkomende BTW-Lambermontmiddelen en een recurrente inhouding ad 356,3 miljoen euro ter sanering van de openbare financiën. In 2016 werd een bijkomende recurrente inhouding van 356,3 miljoen euro in rekening gebracht. Het totale toegewezen gedeelte van de PB volgt de evolutie en de verdeling van de basis PB-dotatie. Het toegewezen gedeelte van de PB wordt in 2018 op 5.389.154 duizend euro geraamd, inclusief 6.291 duizend euro afrekening 2017 en 649 duizend euro afrekening 2016.

De in artikel 81quinquies van de bijzondere financieringswet bedoelde nominale vermindering van de middelen (voor het begrotingsjaar 2015) houdt verband met personeelsleden die als federale personeelsleden tewerkgesteld blijven in de gesloten jeugdinstituut te Tongeren. Vanaf 2016 wordt de vermindering jaarlijks aan de inflatie aangepast. De vermindering wordt definitief stopgezet van zodra de personeelsleden niet langer geheel of gedeeltelijk werkzaam zijn als federaal personeelslid in die gesloten instelling. De stopzetting van de vermindering gebeurt ten laatste op 31 december 2018. De vermindering wordt bij de begrotingsaanpassing 2018 op -1.277 duizend euro geraamd, inclusief een negatieve afrekening voor het begrotingsjaar 2017 ten bedrage van -0,369 duizend euro.

De gemeenschappen ontvangen vanaf 2015 eveneens bijkomende toelagen voor de bijkomende bevoegdheden die hen door de zesde staatshervorming worden toegekend (gezinsbijslag, ouderenzorg, gezondheidszorg, ziekenhuisinfrastructuur (vanaf 2016), justitiehuisen en interuniversitaire attractiepolen (vanaf 2018)). Voor de Vlaamse Gemeenschap worden de bijkomende middelen in 2018 op 7.382.702 duizend euro geraamd, inclusief 24.614 duizend euro afrekening 2017, en 157 en 152 duizend euro afrekening 2016 en 2015.

De kosten voor het administratief beheer en de uitbetaling van de gezinsbijslag, bedoeld in artikel 68quinquies van de bijzondere financieringswet, worden niet in mindering van de ontvangsten gebracht. Zij worden in de Vlaamse begroting als een uitgave begroot. Hetzelfde geldt voor de inhoudingen die de FOD Financiën doorvoert inzake de maximumfactuur (inhouding op toelage ouderenzorg) en inzake de ziekenhuisinfrastructuur (inhouding op toelage ziekenhuisinfrastructuur). Beide inhoudingen worden in de Vlaamse begroting als een uitgave begroot, en niet als een minderontvangst.

Ook voor de gemeenschappen voorziet de herziene Bijzondere Financieringswet een overgangsmechanisme. Het bedrag van het overgangsmechanisme is positief en wordt in 2018 op 151.415 duizend euro geraamd, inclusief -690 duizend euro afrekening 2017 en -690 duizend euro afrekening 2016. Het doel van het overgangsmechanisme is de inwerkingtreding van de herziene Bijzondere Financieringswet budgettair neutraal te laten verlopen in het aanvangsjaar. De budgettaire verschillen in het aanvangsjaar worden bijgevolg uitgevlakt via een egalisatiebedrag per gemeenschap. Bij de begrotingsaanpassing 2017 werd het basisbedrag van het overgangsmechanisme bijgesteld door gebruik te maken van de (op dat ogenblik) definitieve verdeelsleutel van de fiscale capaciteit voor aanslagjaar 2015 en van bijgestelde inhoudingen 2016 voor de ziekenhuisinfrastructuur. Hierdoor heeft de FOD Financiën ook met betrekking tot het overgangsmechanisme voor twee begrotingsjaren (2016 en 2017) vooruitgelopen op de algemene herrekening die in 2018 plaatsvindt.

3.2.2.4 Herrekening 2018

De in vorige paragrafen geciteerde herrekening 2018 bedraagt -1.005.074 duizend euro. Het effect van de aanpassing van de fiscale capaciteit voor het aanslagjaar 2015 op de afrekening van het begrotingsjaar 2016 is in dit bedrag niet opgenomen. Tabel 3-6 toont een samenvattend overzicht. Het grootste gedeelte van de herrekening heeft betrekking op de bruto-opcentiemen over de aanslagjaren 2015 tot en met 2017. De raming van de bruto-opcentiemen was voor die aanslagjaren gebaseerd op de initiële autonomiefactor van 25,990%. Vanaf aanslagjaar 2018 wordt de autonomiefactor naar beneden herzien tot 24,957%, wat impliceert dat voor de drie aanslagjaren teveel opcentiemen werden ontvangen. De herrekening 2018 compenseert de oorspronkelijke overraming. De bijzondere financieringswet voorziet in een mechanisme om de bedoelde meerontvangst te compenseren (compensatie ten voordele van de federale overheid).

Hetzelfde geldt voor de toelage fiscale uitgaven. De initiële toelage was gebaseerd op het geraamde bedrag van de fiscale uitgaven voor aanslagjaar 2015 dat nominaal in de Bijzondere Financieringswet is opgenomen. Bij de begrotingsaanpassing 2017 werden de fiscale uitgaven voor aanslagjaar 2015 definitief vastgesteld op een lager bedrag. Deze herziening naar beneden resulteert in een compensatie ten voordele van de federale overheid van teveel ontvangen dotatie voor het begrotingsjaar 2015. De dotatie voor de begrotingsjaren 2016 en 2017 werd reeds bij de begrotingsaanpassing 2017 definitief geregulariseerd.

De ratio achter de herrekening van het overgangsmechanisme wordt besproken in paragrafen 3.2.2.2 en 3.2.2.3.

Naar aanleiding van de begrotingsopmaak 2018 (en bevestigd bij de begrotingsaanpassing 2018) werd er bovendien nog een aanpassing doorgevoerd van de fiscale capaciteit voor het aanslagjaar 2015. Deze aanpassing resulteert in een uitzonderlijke afrekening over het begrotingsjaar 2016 voor de componenten toelage fiscale uitgaven, toelage arbeidsmarktbeleid, PB-dotatie gemeenschap en overgangsmechanisme. Inclusief laatstbedoelde aanpassing bedraagt de herrekening -1.005.322 duizend euro (-1.016.923 voor het Vlaams Gewest en +11.600 duizend euro

voor de Vlaamse Gemeenschap). De one shot-correctie die de HRF toepast voor de bepaling van de definitieve autonomiefactor heeft enkel op het gewestgedeelte betrekking (-1.016.923 duizend euro). Het gemeenschapsgedeelte (+11.600 duizend euro) corrigeert de HRF onder de noemer 'overige one shots'.

De totale herrekening 2018 bedraagt dus -1.005.322 duizend euro, inclusief het effect van de aanpassing van de fiscale capaciteit voor het aanslagjaar 2015, en is ESR-matig aanrekenbaar in 2018, het jaar waarin via koninklijk besluit de definitieve autonomiefactor wordt vastgesteld. De kasmatige compensatie (ten voordele van de federale overheid) verloopt echter gespreid over een periode van 16 jaar. Het mechanisme van de kasmatige compensatie wordt in de bijzondere financieringswet bepaald.

Tabel 3-6: Herrekening 2018 (in duizend euro)

	2015	2016	2017	SOM 2018
VLAAMS GEWEST - luik opcentiemen	-301.814	-311.453	-323.495	-936.763
VLAAMS GEWEST - luik toelage fiscale uitgaven	-121.914	226	0	-121.687
VLAAMS GEWEST - luik toelage arbeidsmarktbeleid	0	244	0	244
VLAAMS GEWEST - luik toelage solidariteitsmechanisme	0	0	0	0
VLAAMS GEWEST - luik overgangsmechanisme	41.961	-677	0	41.283
Subtotaal Gewest (= correctie HRF voor AF)	-381.767	-311.660	-323.495	-1.016.923
VLAAMSE GEMEENSCHAP - luik PB dotatie	0	649	0	649
VLAAMSE GEMEENSCHAP - luik overgangsmechanisme	11.641	-690	0	10.951
Subtotaal Gemeenschap	11.641	-41	0	11.600
Totaal Gewest & Gemeenschap, inclusief effect delta fiscale capaciteit AJ 2015 op afrekening 2016 en 2017	-370.126	-311.701	-323.495	-1.005.322
Totaal Gewest & Gemeenschap, exclusief effect delta fiscale capaciteit AJ 2015 op afrekening 2016 en 2017 (= afrekening 2018 Vlaamse Regering)	-370.126	-311.453	-323.495	-1.005.074

3.2.2.5 Sensitiviteit

Gezien de volatiliteit van de in tabel 3-3 vermelde parameters, in het bijzonder van de economische groei en de inflatie, wordt in tabel 3-7 een beknopt overzicht geboden van de sensitiviteit van de geraamde middelen uit de herziene bijzondere financieringswet voor beide parameters voor het begrotingsjaar 2018. In deze paragraaf wordt nagegaan in welke mate de opcentiemen, het toegewezen gedeelte van de BTW en de PB, en de specifieke dotaties (zie paragraaf 3.3.) reageren op een wijziging van de economische groei en de inflatie in het begrotingsjaar 2017 en 2018.

Tabel 3-7 geeft een schematisch overzicht van het verrichte onderzoek. Elke onderzochte wijziging had een grootte van 0,1 procentpunt (10 basispunten). Ook wijzigingen van de andere parameters vermeld in tabel 3-3 hebben een impact op de middelen, maar hier is de impact minder uitgesproken. Om die reden worden ze niet in tabel 3-7 opgenomen.

De in het vet weergegeven bedragen in tabel 3-7 (25.804 en 31.664 duizend euro) tonen de meerontvangsten op kruissnelheid van een stijging met 10 basispunten van respectievelijk het BBP en de CPI.

Tabel 3-7: Sensitiviteit (in duizend euro)

Parameter	Middelen 2018		
	Afrekening 2017	Basis 2018	Totaal
BBP 2017	15.676	25.804	41.480
BBP 2018	-	16.176	16.176
CPI 2017	23.860	31.664	55.524
CPI 2018	-	24.715	24.715

3.3. Specifieke dotaties vanwege de federale overheid

Tabel 3-8 toont de geraamde middelen met betrekking tot de (overige) specifieke dotaties vanwege de federale overheid.

De bijkomende toelagen die de gemeenschappen vanaf 2015 ontvangen voor de bijkomende bevoegdheden die hen door de zesde staatshervorming worden toegekend (gezinsbijslag, ouderenzorg, gezondheidszorg, ziekenhuisinfrastructuur (vanaf 2016), justitiehuisen en interuniversitaire attractiepolen (vanaf 2018)), worden onder paragraaf 3.2. vermeld.

Tabel 3-8: Specifieke dotaties vanwege de federale overheid (in duizend euro)

	BO 2018 incl afrek 2017 geaggregeerd	2017 bij BA 2017 excl afrek 2016	2017 bij BA 2018 excl afrek 2016	2017 Afrekening bij BA 2018 (d) = (c) - (b)	BA 2018 incl afrek 2017 geaggregeerd	BA 2018 incl afrek 2017 geïntegreerd	BA 2018 - BO 2018 (g) = (e) - (a)
Tewerkstellingsprogramma's	-	-	-	-	-	-	-
Buitenlandse studenten	38.881	38.420	38.432	11	39.085	39.096	204
Dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld	-	-	-	-	-	-	-
Overname verkeersbelastingen	15.608	15.423	15.427	5	15.689	15.694	82
Dotatie Nationale Plantentuin	7.315	7.086	7.109	23	7.360	7.383	46
Overname registratie- en erfbelastingen	25.370	25.069	25.076	7	25.503	25.510	133
Compensatie dode hand	623	623	623	0	597	597	-26
Subtotaal dotaties vanwege federale overheid	87.797	86.621	86.667	46	88.234	88.280	438
Afrekening over het jaar t-1	21				46		25
Totaal dotaties vanwege federale overheid	87.818	86.621	86.667	46	88.280	88.280	463

De dotatie voor de wedertewerkstelling van werklozen, bedoeld in artikel 35 van de (oude) bijzondere financieringswet, wordt vanaf begrotingsjaar 2015 ten belope van 90% opgenomen in de globale tewerkstellingsdotatie. De resterende 10% wordt toegevoegd aan het overgangsmechanisme. Om die reden is deze dotatie vanaf begrotingsjaar 2015 niet meer opgenomen in tabel 3-8.

Volgens artikel 62 van de Bijzondere Financieringswet wordt aan de gemeenschappen een dotatie toegekend ter financiering van het universitair onderwijs aan buitenlandse studenten. De basisbedragen die in dit artikel zijn voorzien, worden jaarlijks aan de inflatie aangepast.

Volgens het Lambermontakkoord (2001) werd het kijk- en luistergeld omgevormd van een gemeenschapsbelasting naar een gewestbelasting. De gemeenschappen kregen daarbij wel een dotatie ter compensatie voor het wegvallen van het kijk- en luistergeld. Vanaf de inwerkingtreding van de gewijzigde Bijzondere Financieringswet (zesde staatshervorming) wordt de dotatie van beide gemeenschappen in de BTW-basisdotatie geïntegreerd en volgt ze bijgevolg de evolutie en verdeling van de BTW-basisdotatie.

Naar aanleiding van de overname vanaf 2011 van de dienst van de verkeersgerelateerde gewestbelastingen (verkeersbelasting, belasting op de inverkeerstelling en eurovignet) ontvangt het Vlaamse Gewest van de federale overheid jaarlijks een extra dotatie om de kosten van het overgenomen federaal personeel te compenseren. De berekening van de dotatie is gebaseerd op de gemiddelde kostprijs van de dienst van de betrokken gewestbelastingen voor de jaren 1999, 2000 en 2001, uitgedrukt in prijzen van 2002. Vanaf 2003 wordt dit bedrag (per gewestbelasting) aangepast aan de evolutie van de consumptieprijsindex. De basisbedragen staan vermeld in de wet van 8 maart 2009 tot vaststelling van de totale kostprijs van de dienst van de gewestelijke belastingen, in uitvoering van artikel 68ter van de Bijzondere Financieringswet (BS 20 maart 2009). Een gelijkaardige dotatie wordt vanaf 2015 aan het Vlaamse Gewest toegekend voor de overname van de dienst van de registratie- en erfbelastingen.

Volgens artikel 62ter van de Bijzondere Financieringswet wordt aan de gemeenschappen een dotatie toegekend vanaf het begrotingsjaar waarin de Nationale Plantentuin van België wordt overgedragen. Het in artikel 62ter vermelde basisbedrag wordt jaarlijks aan de inflatie en aan de economische groei aangepast. De verdeling van het aangepaste bedrag over beide gemeenschappen gebeurt volgens een sleutel die in overeenstemming is met de taalrol van het effectief personeelsbestand van de Nationale Plantentuin op de dag van de overdracht. Deze overdracht vond plaats op 1 januari 2014. De in de middelenbegroting 2018 gehanteerde verdeelsleutel weerspiegelt dus de taalrol op 1 januari 2014.

Tot slot worden de gewesten op basis van artikel 63 van de Bijzondere Financieringswet vanaf 1 januari 2014 ook vergoed voor de derving van de gewestbelasting als gevolg van de niet-inning van de onroerende voorheffing op staatseigendommen die vrijgesteld zijn van onroerende voorheffing.

3.4. Gewestelijke belastingen

De ramingen van de gewestelijke belastingen voor de begrotingsaanpassing 2018 zijn enerzijds gebaseerd op de ramingen van de FOD Financiën en anderzijds op de parameters van de Economische Begroting van februari 2018. Voor de gewestbelastingen die de Vlaamse Overheid in eigen beheer int, worden door de Vlaamse overheid eigen ramingen opgesteld die gebaseerd zijn op de realisaties over het begrotingsjaar 2017. Voor de ramingen begrotingsopmaak 2018 werd vertrokken van een prognose voor 2017 (prognose augustus 2017).

Naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 2018 worden de gewestbelastingen 21,2 miljoen euro lager ingeschat dan bij de begrotingsopmaak 2018. Tabel 3-9 toont een overzicht van de verschillende gewestbelastingen en de ramingen.

Voor de ontvangsten uit de belasting op spelen en weddenschappen en automatische ontspanningstoestellen, waarvan de dienst door de FOD Financiën behartigd wordt, wordt de raming overgenomen die de FOD Financiën in maart 2018 opgesteld heeft.

De registratiebelastingen (verkooprecht, recht op hypotheekvestiging en schenkingsbelastingen) dalen in totaal met 31,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Voor het verkooprecht wordt rekening gehouden met een groei van 1,8% van het aantal transacties en een prijseffect van 1,5%.

Niettegenstaande het volume-effect van 1,8% en het prijseffect van 1,5%, stijgen de ESR-ontvangsten uit het verkooprecht slechts met 1,7% ten opzichte van 2017. Dat komt door de snellere verwerking van de akten in 2017, of anders gezegd een kortere doorlooptijd tussen moment van de akte en verzending van het aanslagbiljet, wat zorgde voor een eenmalige meerontvangst in 2017. De raming van het verkooprecht maakt abstractie van de hervorming van het verkooprecht. Deze hervorming is namelijk budgetneutraal opgezet. Eventuele anticipatie-effecten richting inwerkingtreding worden eveneens geacht budgettair neutraal te zijn in begrotingsjaar 2018 en dit door een versterkte marktwerking na de inwerkingtreding van het decreet (vanaf 1 juni 2018).

De ontvangsten uit het recht op hypotheekvestiging nemen af met 20,7 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. In de tweede jaarhelft 2017 is er een einde gekomen aan het groot aantal herfinancieringen. Dat had als gevolg dat de ESR-ontvangsten 2017 15,5 miljoen euro onder de prognose van augustus bleven. In 2018 wordt nog een verdere daling voorzien van het aantal hypotheekakten. In het eerste kwartaal wordt rekening gehouden met een daling van 10% en het tweede kwartaal een daling van 5%. In het tweede semester evolueert het aantal akten in functie van de verkoopakten. Globaal wordt rekening gehouden met een daling van het aantal akten van 2,3% ten opzichte van 2017. Er wordt verwacht dat het gemiddelde recht per akte constant zal blijven.

Voor de schenkbelastingen wordt verwacht dat het aantal schenkingen in 2018 stabiliseert op het niveau van 2017. Er wordt geen toename verwacht van de gemiddelde opbrengst per akte. Dat de ESR-ontvangsten ondanks de assumptie van een constant volume en constante prijzen dalen ten opzichte van 2017 is hoofdzakelijk het gevolg van de extra eenmalige ontvangsten in 2017 ingevolge de snellere verwerking van de akten. Ten opzichte van de begrotingsopmaak dalen de ontvangsten met 2,3 miljoen euro.

De ontvangsten uit erfbelastingen (exclusief fiscale regularisatie) nemen toe met 25,3 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. De raming is gebaseerd op het verwachte aantal overlijdens en de gemiddelde erfbelasting die op deze overlijdens moet betaald worden. De gemiddelde belasting per overlijden neemt sterker toe dan voorzien bij de begrotingsopmaak 2018. De opbrengsten uit fiscale regularisatie worden constant gehouden op het in de begrotingsopmaak voorziene bedrag van 75 miljoen euro.

De raming van de ontvangsten uit onroerende voorheffing blijft quasi constant ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Er werd een volledig nieuwe bottom-up raming gemaakt die vertrekt van het KI van aanslagjaar 2016 en die rekening houdt met de nieuwe tarieven naar aanleiding van de overname van de provinciale bevoegdheden.

De raming van de verkeersgerelateerde gewestbelastingen is gebaseerd op de realisaties over het begrotingsjaar 2017. De raming voor de jaarlijkse verkeersbelasting houdt naast de inflatie rekening met een volume effect van +2% en een prijseffect van -1%, het gevolg van groener aankoopgedrag en technologische verbeteringen van het

wagenpark. De raming voor de belasting op inverkeerstelling houdt naast de inflatie rekening met een volume effect van +0,8%.

De ontvangsten uit de kilometerheffing nemen toe met 4,2 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. De raming vertrekt van de gemiddelde dagopbrengst 2017 waarop inflatie en BBP-groei wordt toegepast. Zowel de gemiddelde dagopbrengst als de parameters voor inflatie en groei liggen iets hoger dan voorzien bij de begrotingsopmaak, wat resulteert in een beperkte toename van de ontvangsten.

In de artikelsgewijze bespreking van de gewestbelastingen (Memorie van Toelichting) wordt dieper ingegaan op de veronderstellingen en de ramingsmethoden gehanteerd bij de individuele gewestbelastingen.

Tabel 3-9: Gewestelijke belastingen (in duizend euro)

(in duizend euro)	2017 Prognose Aug	2017	BO 2018	BA 2018	BA 2018 - 2017	%	BA 2018 - BO 2018	%
Spelen en weddenschappen	40.457	41.150	43.610	44.356	3.206	7,8%	746	1,7%
Automatische ontspanningstoestellen	24.784	25.489	25.535	26.261	772	3,0%	726	2,8%
Openingsbelasting	44	28	0	0	-28	-100,0%	0	0,0%
Verkooprecht en verdeelrecht	2.385.423	2.394.897	2.441.792	2.432.946	38.049	1,6%	-8.846	-0,4%
Recht op hypotheekvestiging	177.139	161.569	177.140	156.461	-5.108	-3,2%	-20.679	-11,7%
Schenkbelasting	383.898	402.099	390.970	388.699	-13.400	-3,3%	-2.271	-0,6%
Registratierechten fiscale regularisatie		100			-100	-100,0%	0	0,0%
Erfbelasting excl. Fiscale regularisaties	1.389.865	1.443.839	1.407.390	1.432.653	-11.186	-0,8%	25.263	1,8%
Erfbelasting fiscale regularisaties	25.000	9.996*	75.000	75.000	65.004	650,3%	0	0,0%
Onroerende voorheffing	108.953	107.863	211.660	210.710	102.847	95,3%	-950	-0,4%
Verkeersbelasting	1.088.249	1.068.027	1.121.962	1.097.369	29.342	2,7%	-24.593	-2,2%
Belasting op de inverterstelling (Vlabel)	246.079	244.024	242.659	247.848	3.824	1,6%	5.189	2,1%
Eurovignet (Fed)	26	-5.507	0	0	5.507	-100,0%	0	0,0%
Eurovignet (Vlabel)	-122	-93	0	0	93	-100,0%	0	0,0%
Kilometerheffing	430.411	430.394	440.034	444.267	13.873	3,2%	4.233	1,0%
Totaal	6.300.207	6.323.875	6.577.752	6.556.570	232.695	3,7%	-21.182	-0,3%

* Betreft enkel het ESR-aanrekenbare bedrag m.b.t. de aangiften 2017.

3.5. Toegewezen ontvangsten

Aan een begrotingsfonds toegewezen of geaffecteerde ontvangsten – die niet als opbrengsten uit kredietverleningen of deelnemingen kunnen bestempeld worden – zijn ontvangsten die voorbehouden worden voor het dekken van bepaalde, duidelijk omschreven uitgaven. De raming van de toegewezen ontvangsten voor het begrotingsjaar 2018 bedraagt 500,5 miljoen euro. Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018 houdt deze raming een toename in van 68,2 miljoen euro. De toename van de toegewezen ontvangsten in 2018 wordt hoofdzakelijk verklaard door de evolutie van de ontvangsten in het Klimaatfonds (+27,6 miljoen euro) en het Energiefonds (+44,8 miljoen euro).

De geraamde ontvangsten van het Klimaatfonds worden naar boven bijgesteld met 27,6 miljoen euro. De toename wordt verklaard door een toename van de gemiddelde prijs van de EU ETS-rechten. De ontvangsten in het Energiefonds stijgen met 44,8 miljoen euro, voornamelijk door ontvangsten uit de energieheffing. De energieheffing werd in 2017 door het Grondwettelijk Hof vernietigd, echter wel met behoud van de ontvangsten uit de heffingsjaren 2016 en 2017. De vernieuwde heffing is op 1 januari 2018 in werking getreden. In 2018 zullen de ESR-aanrekenbare ontvangsten uit de oude heffing geleidelijk afnemen en zal de nieuwe heffing in opstart zijn waardoor er geleidelijk ontvangsten zullen gegenereerd worden. In 2018 lopen de ontvangsten van de oude en nieuwe heffing aldus samen.

Andere belangrijke toegewezen ontvangsten in de middelenbegroting zijn:

- de terugbetaling van salarissen en salaristoelagen in de onderwijssector;
- de inkomsten in het kader van het medisch-sociaal beleid;
- de inkomsten van het fonds voor de ondersteuning van het verkeers- en verkeersveiligheidsbeleid.

3.6. Andere ontvangsten

De andere ontvangsten zijn niet-fiscale, niet-toegewezen ontvangsten die niet kunnen bestempeld worden als enerzijds opbrengsten uit kredietverleningen of deelnemingen, of anderzijds dotaties van instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren.

De raming van de andere ontvangsten (exclusief Lotto-middelen) voor het begrotingsjaar 2018 bedraagt 204,6 miljoen euro. Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018 houdt deze raming een beperkte toename in van 2,6 miljoen euro. De variatie in de categorie 'andere ontvangsten' wordt mede verklaard door de hogere raming van de ontvangsten uit de heffingen op leegstaande, verkrotte, ongeschikte of onbewoonbare woningen en/of gebouwen (+1,8 miljoen euro).

3.7. Lotto-middelen

Volgens artikel 62bis van de Bijzondere Financieringswet krijgt elke gemeenschap een bepaald percentage van de te verdelen winst van de Nationale Loterij toegewezen. De federale ministerraad dient hiertoe de uitkeerbare winst te bepalen. De Lotto-middelen worden bij de begrotingsaanpassing 2018 op 30.099 duizend euro geraamd. Deze raming is gebaseerd op het voorlopige verdelingsplan van het dienstjaar 2017.

3.8. Te consolideren instellingen

Tabel 3-10 geeft een overzicht van de ESR-ontvangsten van de Vlaamse instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren. De ESR-ontvangsten van de te consolideren instellingen nemen in vergelijking tot de begrotingsopmaak 2018 met 151,4 miljoen euro toe. Instellingen met aanzienlijke bedragen aan eigen ontvangsten worden hier apart vermeld.

Tabel 3-10: Te consolideren instellingen (in duizend euro)

	BO 2018	BA 2018	BO - BA
MINA	127.109	133.699	6.590
VIF	57.272	64.122	6.850
Loodswezen	85.904	86.088	184
Andere instellingen met DAB-vorm	29.297	31.265	1.968
VDAB	119.830	156.547	36.717
VRT	175.678	179.293	3.615
Kind & Gezin	185.929	183.380	-2.549
VSB	251.104	257.649	6.545
VVM - De Lijn	221.049	225.864	4.815
VEB	241.214	241.214	0
VITO	71.460	71.735	275
Tunnel Liefkenshoek	65.816	67.946	2.130
VWF	63.072	63.898	826
VMSW	212.172	232.233	20.061
Hogescholen en universiteiten	921.338	976.527	55.189
Andere instellingen met andere dan DAB-vorm	792.610	800.779	8.169
Totaal	3.620.854	3.772.239	151.385

De ESR-ontvangsten van het Minafonds worden bij de begrotingsaanpassing 2018 geraamd op 133,7 miljoen euro, een stijging met 6,6 miljoen ten opzichte van de begrotingsopmaak. Deze ontvangsten bestaan hoofdzakelijk uit heffingen die worden geïnd door de Vlaamse openbare milieu-instellingen. De inkomsten uit waterheffingen stijgen met 8,8 miljoen euro, terwijl de inkomsten uit milieuheffingen dalen met 1,7 miljoen. Het restant wordt voornamelijk verklaard door een daling van de dividendontvangst vanuit de Vlaamse Milieuholding.

De totale ESR-ontvangsten van het VIF worden geraamd op 64,1 miljoen euro bij de begrotingsaanpassing 2018, een stijging met 6,9 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. De toename is grotendeels te wijten aan een groei van de ontvangsten van de nevenbedrijven langs de autosnelwegen.

De beperkte stijging van de ESR-ontvangsten bij de DAB Loodswezen met 0,2 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018 is voornamelijk te wijten aan het stelselmatig aanrekenen van extra dienstverlening.

Bij VDAB stijgen de totale ESR-ontvangsten met 36,7 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018, tot 156,5 miljoen. Vanaf de begrotingsaanpassing 2018 wordt ook het nieuwe wijk-werken voorzien in de begroting bij de VDAB. De VDAB raamt de ontvangsten uit de aankoop van wijk-werkcheques (vroegere PWA-cheques) op 35,3 miljoen euro. Er is ook een stijging van de ontvangsten van andere overheden, zijnde 0,8 miljoen euro van Europa en 0,3 miljoen euro van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest.

De ESR-ontvangsten van de VRT worden bij de begrotingsaanpassing 2018 op 179,3 miljoen euro geraamd. Dit bedrag houdt een toename in van 3,6 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. De dividenden van de VAR worden met 3,0 miljoen euro bijgesteld, en de inkomensoverdrachten vanuit EU-instellingen met 0,9

miljoen euro. De ontvangsten uit de verkoop van niet-duurzame goederen en diensten worden naar beneden bijgesteld (-0,3 miljoen euro).

De ESR-ontvangsten van Kind en Gezin dalen met 2,5 miljoen euro tot 183,4 miljoen euro. Dit is voornamelijk het gevolg van een daling in de ontvangsten uit de ouderbijdragen binnen de gezinsopvang (-2,3 miljoen euro) en een lagere ontvangst vanuit de Koning Boudewijnstichting naar aanleiding van de latere opstart van de flexibele kinderopvang (-0,2 miljoen euro).

De ESR-ontvangsten van de Vlaamse Sociale Bescherming nemen toe met 6,5 miljoen euro ten gevolge van hogere ontvangsten uit geldbeleggingen, ledenbijdragen en administratieve geldboetes. De ESR-ontvangsten worden op 257,6 miljoen euro geraamd.

De ESR-ontvangsten van De Lijn bedragen 225,9 miljoen euro, wat een toename is van 4,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Deze stijging is voor 2,5 miljoen euro het gevolg van een prijseffect en voor 2,3 miljoen euro het gevolg van een hoeveelheidseffect uit eigen verkoop.

De ESR-ontvangsten van het VEB worden geraamd op 241,2 miljoen euro, een status quo ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018.

De ESR-ontvangsten van het VITO worden op 71,7 miljoen euro geraamd, een stijging met 0,3 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak. De stijging wordt verklaard door de verwachte verkoop van een gebouw. Daarnaast daalt de inkomensoverdracht van de federale overheid met 10 miljoen euro en stijgt deze van andere sectoren met hetzelfde bedrag ten gevolge van een aangepaste boekhoudkundige verwerking van de niet-doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers.

De ESR-ontvangsten van Tunnel Liefkenshoek bedragen 67,9 miljoen euro bij begrotingsaanpassing 2018. Het betreft een stijging van 2,1 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018 omwille van een hogere omzet van de tunnel.

Ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018 stijgen de eigen ontvangsten van het Vlaams Woningfonds (VWF) met 0,8 miljoen euro tot 63,9 miljoen euro. Dit is het gevolg van een toename in commissies op het afsluiten van schuldsaldoverzekeringen (0,1 miljoen euro), lagere rente-ontvangsten (-0,4 miljoen euro) en de verkoop van 2 kantoorgebouwen in het kader van een vernieuwingsoperatie van het kantorennetwerk (1,1 miljoen euro).

De ESR-ontvangsten van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) nemen toe met 20,1 miljoen euro tot 232,2 miljoen euro. Dit is quasi volledig het resultaat van stijgende renteontvangsten door het toegenomen FS3-leningvolume bij de sociale huisvestingsmaatschappijen (19,3 miljoen euro) en in beperkte mate bij de bijzondere sociale leningen (0,1 miljoen euro). Tegenover de renteontvangsten van de sociale huisvestingsmaatschappijen staan echter ook uitgaven t.g.v. de verleende tussenkomst in de rentekost (zie verder bij hoofdstuk 4). Ten slotte nemen de huurontvangsten toe (0,4 miljoen euro) en werd een correcte registratie van verwachte recuperatie van ICT-uitgaven doorgevoerd (0,3 miljoen euro).

De universiteiten en hogescholen worden als één geheel behandeld. In totaal bedragen de ESR ontvangsten van deze instellingen 976,5 miljoen euro (een stijging van 55,2 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018). 306,3 miljoen euro is afkomstig van bedrijven (ondersteuning van onderzoek, kosten m.b.t. vorming en bijscholing) en 338,1 miljoen euro is afkomstig van gezinnen (voornamelijk inschrijvingsgelden). Daarbij komen nog 158,2 miljoen euro vanuit andere Belgische overheden (lokaal / gemeenschap / gewest / federaal / Sociale Zekerheid), 69,7 miljoen euro ontvangsten vanuit EU-instellingen en 55,7 miljoen euro ontvangsten vanuit buitenlandse overheden. De overige 48,5 miljoen euro aan ontvangsten is verspreid over kleinere posten: renteopbrengsten, kosten m.b.t. vorming voor (buitenlandse) publieke instellingen, verkoop van onroerende goederen.

4. DE UITGAVENBEGROTING

4.1. Inleiding

Bij de begrotingsaanpassing 2018 nemen de geconsolideerde beleidskredieten toe met 641,9 miljoen euro en de geconsolideerde betaalkredieten met 561,0 miljoen euro. De beleidskredieten nemen dus 80,8 miljoen euro meer toe dan de betaalkredieten.

Tabel 4-1: Geconsolideerde beleids- en betaalkredieten (in duizend euro)

	BO 2018 (1)	BA 2018 (2)	Evolutie BA (3=2-1)
Beleidskredieten	44.783.531	45.425.405	641.874
Betaalkredieten	44.492.029	45.053.071	561.042
Beleid min betaal	291.502	372.334	80.832

In dit hoofdstuk over de uitgavenbegroting wordt in eerste instantie toegelicht hoe de overstap gemaakt wordt van de uitgavenkredieten zoals opgenomen in de administratieve tabel en de begrotingen van de instellingen naar de geconsolideerde beleids- en betaalkredieten zoals opgenomen in Tabel 4-1.

In een volgend deel wordt het overzicht gegeven van de geconsolideerde beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein evenals de evolutie per beleidsdomein.

Het vierde en laatste deel van dit hoofdstuk beschrijft per beleidsdomein de belangrijkste evoluties per beleidsdomein.

4.2. De beleids- en betaalkredieten

4.2.1 Beleidskredieten

Bij de beleidskredieten van de ministeries vertrekt men vanuit de som van de vastleggingskredieten. Deze kredieten worden aangevuld met de voorziene ontvangsten uit begrotingsfondsen.

Op bovenstaande som worden enkele correcties doorgevoerd, die overwegend ook in de berekening van betaalkredieten dienen doorgevoerd te worden:

- Ten eerste wordt de som van bovenstaande kredieten gezuiverd voor de kredieten die voorzien zijn voor kredietverleningen en deelnemingen (ESR-8), en voor aflossingen (ESR-9). Deze kredieten dienen namelijk niet te worden meegenomen in de berekening van het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap.
- Ten tweede worden de kredieten die bestemd zijn voor de te consolideren instellingen van de Vlaamse Gemeenschap uitgezuiverd. Het beleid dat met deze kredieten kan gevoerd worden, wordt verder meegenomen bij de te consolideren instellingen (zie infra).

Een laatste opmerking die dient gemaakt te worden, heeft betrekking op de ingeschreven intrestkredieten m.b.t. de uitstaande directe en indirecte schuld. Aangezien deze intrestlasten effectief dienen te worden betaald en niet eerder in beleidskredieten zijn voorzien en gezien er van het standpunt wordt vertrokken dat de definitie van de beleidskredieten zo nauw mogelijk dient aan te sluiten bij de definitie van betaalkredieten, worden de intrestkredieten behouden in de beleidskredieten. Anderzijds

is het wel zo dat er met de kredieten die voorzien zijn voor de betaling van intresten geen beleid kan gevoerd worden.

In het vorderingensaldo (zie hoofdstuk 6) wordt daarom ook gewerkt met het principe van primaire uitgaven (i.c. uitgaven excl. intresten).

Tabel 4-2: Saldi-berekening - Beleidskredieten ministeries (in duizend euro)

Beleid		BA 2018
Vastleggingskredieten (VAK)	+	42.369.777
Voorziene ontvangsten uit begrotingsfondsen (TO)	+	536.165
Correcties voor:		
Deelnemingen en kredietverleningen (ESR-code 8)	-	2.045.564
Aflossingen overheidsschuld (ESR-code 9)	-	8.785
Toelagen aan instellingen & correcties (inclusief correctie VAK/VEK-buffer in het kader van de begrotingsmonitoring)	-	12.000.019
TOTAAL	=	28.851.574

Voor de berekening van de beleidskredieten van de te consolideren instellingen wordt een onderscheid gemaakt tussen de te consolideren instellingen die in hun begroting een opsplitsing maken tussen vastleggings- en vereffeningskredieten en de andere instellingen met enkel een begroting in vereffeningskredieten.

Bij de instellingen met een opsplitsing in de begroting tussen vastleggings- en vereffeningskredieten, wordt het vastleggingskrediet (gecorrigeerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflissing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi) genomen. De ingeschreven vastleggingskredieten bevatten in ieder geval ook de machtigingen en het vastleggingskrediet van de toelagen aan de instellingen die zijn ingeschreven in de begrotingen van de ministeries.

Voor de overige te consolideren instellingen wordt van de hypothese vertrokken dat de vastleggingskredieten gelijk zijn aan de ingeschreven vereffeningskredieten (gecorrigeerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflissing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi). Deze vastleggingskredieten worden evenwel nog verder gecorrigeerd voor het geval er een machtiging is ingeschreven in de begrotingen van de ministeries. In dit geval wordt het verschil tussen de in de begroting van de ministeries ingeschreven machtiging en het in de begroting van de ministeries ingeschreven correlatief krediet gecorrigeerd op de totaal ingeschreven kredieten van de instelling (het correlatief krediet wordt hierbij eventueel nog verder aangevuld met eventuele toepassingen van historische begrotingssaldi).

Met betrekking tot de intrestkredieten kan dezelfde opmerking gemaakt worden als bij de ministeries.

Tabel 4-3: Saldi-berekening - Beleidskredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro)

		BA 2018
Instellingen met beleid en betaal-uitgavenzijde		
Vastleggingskredieten	+	9.301.165
Correcties voor:		
Deelnemingen en kredietverleningen (ESR-code 8)	-	114.080
Aflossingen overheidsschuld (ESR-code 9)	-	43.000
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	116.856
Interne verrichtingen	-	35.380
SUBTOTAAL		8.991.849
Instellingen met enkel betaal-uitgavenzijde		
Vereffeningskredieten	+	13.739.832
Correcties voor:		
Deelnemingen en kredietverleningen (ESR-code 8)	-	2.697.322
Aflossingen overheidsschuld (ESR-code 9)	-	1.851.545
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	276.131
Interne verrichtingen	-	1.386.041
Vastleggingsmachtigingen + Vastleggingskredieten - Correlatieve kredieten - Vereffeningskredieten	+	53.189
SUBTOTAAL	=	7.581.982
TOTAAL	=	16.573.831

In Tabel 4-4 wordt een overzicht gegeven van de totale beleidskredieten van de ministeries en de te consolideren instellingen zoals ingeschreven bij begrotingsaanpassing 2018.

De totale beleidskredieten nemen toe met 641,9 miljoen euro, ofwel 1,4% ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018.

Tabel 4-4: Saldi-berekening – Totaal beleidskredieten (in duizend euro)

	BO 2018 (a)	BA 2018 (b)	(c) = (b) - (a)	%
Beleidskredieten ministeries	28.496.992	28.851.574	354.582	1,2%
Beleidskredieten instellingen	16.286.539	16.573.831	287.292	1,8%
TOTAAL	44.783.531	45.425.405	641.874	1,4%

4.2.2 Betaalkredieten

Voor de berekening van de betaalkredieten, wordt eveneens een opsplitsing gemaakt tussen betaalkredieten bij de ministeries (excl. DAB's) en betaalkredieten bij de te consolideren instellingen.

Bij de betaalkredieten vertrekt men van de sommatie van de vereffeningskredieten en de variabele kredieten.

Op bovenstaande som worden enkele correcties doorgevoerd, zoals in de berekening van het ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse overheid. Zo wordt er gecorrigeerd voor uitgaven m.b.t. kredietverleningen en deelnemingen (ESR-8), schuldaflissing (ESR-9) en kredieten bestemd voor te consolideren instellingen.

Er wordt geen correctie doorgevoerd voor de ingeschreven intrestkredieten.

Tabel 4-5: Saldi-berekening – Betaalkredieten ministeries (in duizend euro)

Betaal		BA 2018
Vereffeningskredieten (VEK)	+	42.053.538
Variabele kredieten (VRK)	+	574.839
Correcties voor:		
Deelnemingen en kredietverleningen (ESR-code 8)	-	1.675.712
Aflossingen overheidsschuld (ESR-code 9)	-	9.230
Toelagen aan instellingen & correcties (inclusief correctie VAK/VEK-buffer in het kader van de begrotingsmonitoring)	-	12.190.558
TOTAAL	=	28.752.877

Voor de bepaling van de betaalkredieten van de te consolideren instellingen wordt er vertrokken van de voorziene betaalkredieten in de respectievelijke begrotingen van de instellingen. Hierop worden correcties doorgevoerd voor kredietverleningen en deelnemingen, schuldaflossing, toelagen naar andere te consolideren instellingen, reserve-opbouw en over te dragen saldi.

Tabel 4-6: Saldi-berekening – Betaalkredieten van te consolideren instellingen (in duizend euro)

		BA 2018
Vereffeningskredieten	+	24.216.900
Correcties voor:		
Deelnemingen en kredietverleningen (ESR-code 8)	-	2.810.840
Aflossingen overheidsschuld (ESR-code 9)	-	1.894.720
Toelagen aan Vlaamse ministeries en andere te consolideren instellingen	-	449.068
Interne verrichtingen	-	2.762.078
TOTAAL	=	16.300.194

In Tabel 4-7 wordt een overzicht gegeven van de totale betaalkredieten van de ministeries en de te consolideren instellingen zoals ingeschreven bij begrotingsaanpassing 2018.

De totale betaalkredieten nemen globaal toe met 561,0 miljoen euro bij de begrotingsaanpassing 2018, ofwel 1,3% ten opzichte van de begrotingsaanpassing.

Tabel 4-7: Saldi-berekening – Totaal betaalkredieten (in duizend euro)

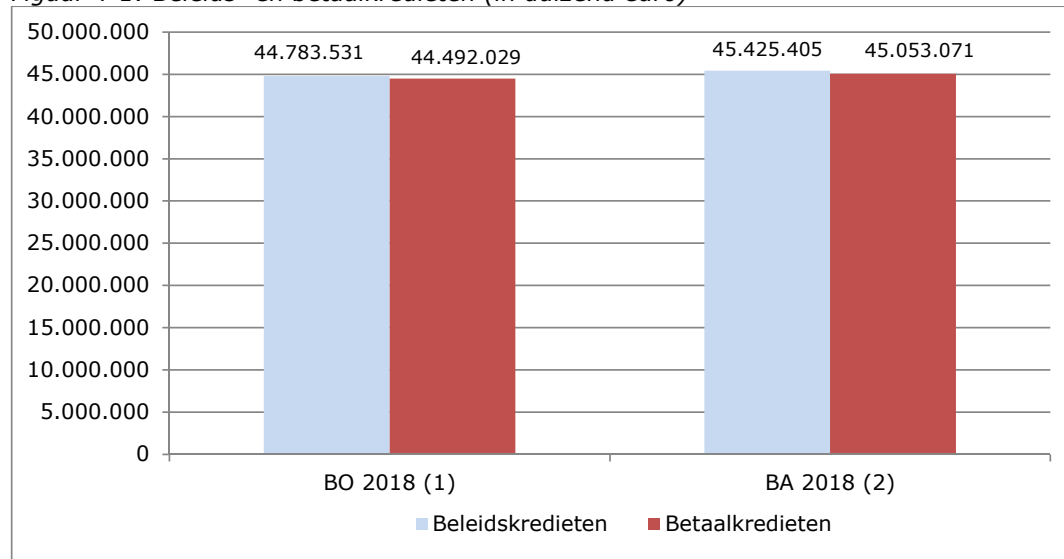
	BO 2018 (a)	BA 2018 (b)	(c) = (b) - (a)	%
Betaalkredieten ministeries	28.436.767	28.752.877	316.110	1,1%
Betaalkredieten instellingen	16.055.262	16.300.194	244.932	1,5%
TOTAAL	44.492.029	45.053.071	561.042	1,3%

4.2.3 De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten

Figuur 4-1 toont aan dat bij de begrotingsaanpassing 2018 de beleidskredieten 372,3 miljoen euro hoger liggen dan de betaalkredieten. Bij de begrotingsopmaak 2018 bedroeg dit verschil 291,5 miljoen euro.

Voornamelijk door een actualisatie van een aantal betaalkalenders bij ongewijzigd beleid en de visualisatie van de ruiterwerking bij te consolideren instellingen, is de toename van de betaalkredieten minder sterk dan die van de beleidskredieten naar aanleiding van de begrotingsaanpassing.

Figuur 4-1: Beleids- en betaalkredieten (in duizend euro)

4.3. De beleids- en betaalkredieten verdeeld over de 12 beleidsdomeinen

In onderstaande Tabel 4-8, resp. Tabel 4-9 wordt de cijfermatige evolutie van de beleids- resp. betaalkredieten van begrotingsopmaak naar begrotingsaanpassing 2018 per beleidsdomein weergegeven.

Tabel 4-8: Beleidskredieten per beleidsdomein (in duizend euro)

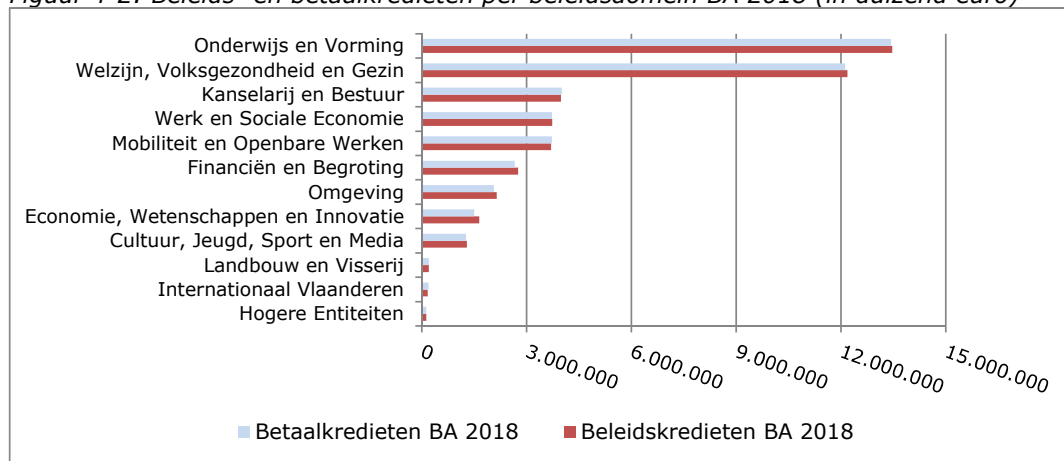
Beleidsdomein	BO 2018 (a)	BA 2018 (b)	(c)=(b) - (a)	%
Hogere Entiteiten	130.698	130.698	0	0,0%
Financiën en Begroting	2.544.066	2.758.096	214.030	8,4%
Internationaal Vlaanderen	166.612	174.123	7.511	4,5%
Economie, Wetenschappen en Innovatie	1.642.210	1.644.928	2.718	0,2%
Onderwijs en Vorming	13.307.839	13.465.039	157.200	1,2%
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	12.145.970	12.180.669	34.699	0,3%
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	1.263.611	1.295.307	31.696	2,5%
Werk en Sociale Economie	3.691.668	3.736.595	44.927	1,2%
Landbouw en Visserij	192.684	203.072	10.388	5,4%
Mobiliteit en Openbare Werken	3.706.901	3.704.018	-2.883	-0,1%
Kanselarij en Bestuur	3.948.575	3.989.226	40.651	1,0%
Omgeving	2.042.697	2.143.634	100.937	4,9%
TOTAAL	44.783.531	45.425.405	641.874	1,4%

Tabel 4-9: Betaalkredieten per beleidsdomein (in duizend euro)

Beleidsdomein	BO 2018 (a)	BA 2018 (b)	(c)=(b) - (a)	%
Hogere Entiteiten	130.698	130.698	0	0,0%
Financiën en Begroting	2.463.266	2.663.665	200.399	8,1%
Internationaal Vlaanderen	191.539	196.236	4.697	2,5%
Economie, Wetenschappen en Innovatie	1.520.746	1.500.777	-19.969	-1,3%
Onderwijs en Vorming	13.284.336	13.433.878	149.542	1,1%
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	12.121.283	12.123.662	2.379	0,0%
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	1.262.450	1.271.484	9.034	0,7%
Werk en Sociale Economie	3.694.613	3.723.952	29.339	0,8%
Landbouw en Visserij	196.041	201.142	5.101	2,6%
Mobiliteit en Openbare Werken	3.672.278	3.729.200	56.922	1,6%
Kanselarij en Bestuur	3.979.298	4.008.490	29.192	0,7%
Omgeving	1.975.481	2.069.887	94.406	4,8%
TOTAAL	44.492.029	45.053.071	561.042	1,3%

In figuur 4-2 worden de beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein weergegeven.

Figuur 4-2: Beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein BA 2018 (in duizend euro)

4.4. Bespreking per beleidsdomein

In de bespreking van de uitgavenevolatie per beleidsdomein wordt de nadruk gelegd op de evolutie van de beleidskredieten aangezien dit het best weergeeft welke beleidsintenties er genomen zijn. Tenzij anders aangegeven, wordt met de term "kredieten" verwezen naar de beleidskredieten. In de mate dat er een grote afwijking is tussen de evolutie van de beleids- en betaalkredieten, wordt dit ook weergegeven. Meestal heeft dit verschil te maken met een aanpassing van de betaalkalender of een vastlegging die niet jaarlijks gebeurt. De impact van de gewijzigde inflatieprognoses is niet stelselmatig opgenomen in de bespreking van de beleidsdomeinen. Deze informatie is wel opgenomen per begrotingsartikel in de toelichtingen per programma van de beleidsdomeinen.

De bespreking heeft enkel betrekking op evoluties van begrotingsartikels in administratieve uitgaventabel en op evoluties bij de geconsolideerde rechtspersonen. ESR-correcties worden apart besproken in hoofdstuk 5.

4.4.1 Financiën en Begroting

Overeenkomstig de meest recente maandvooruitzichten voor de afgevlakte gezondheidsindex zou er in september 2018 een overschrijding van de spilindex plaatsvinden. Als gevolg daarvan zouden de sociale uitkeringen in oktober 2018 en de wedden van het overheidspersoneel in november 2018 met 2% aangepast worden aan de gestegen levensduurte. In 2018 dient er hiervoor 100,4 miljoen euro op de indexprovisie voorzien te worden wat een stijging is van 99,8 miljoen euro ten opzichte van BO 2018 (0,6 miljoen euro) waarbij werd uitgegaan van een overschrijding van de spilindex in maart 2019.

Net als in de voorgaande jaren wordt de provisie van 6,3 miljoen euro voor het ondervangen van de kost van de endogene groei verdeeld naar de ministeries en de agentschappen met rechtspersoonlijkheid.

Voor 2018 verwacht de federale pensioendienst (FPD) dat de bijdragevoet aan de pool der parastatalen met 3%-punt aangroeit ten opzichte van het niveau 2017 (38%) naar 41%. Op basis van de laatst gekende statutaire loonmassa bij de parastatalen wordt de kredietbehoefte hiervoor geraamd op 9,3 miljoen euro wat 0,2 miljoen euro meer is dan bij de begrotingsopmaak 2018. Deze provisie wordt integraal herverdeeld naar de betrokken rechtspersonen.

In het kader van een mogelijke wijziging van de financiering bij het OFP (Organisme voor de Financiering van Pensioenen) van de Lijn wordt een provisie van 5 miljoen euro aangelegd.

De naar aanleiding van de begrotingsopmaak 2018 ingeschreven eenmalige VAK/VEK-buffer van 47 miljoen euro voor het opvangen van onverwachte gebeurtenissen wordt verhoogd met 100 miljoen euro tot een buffer van 147 miljoen euro.

De traditionele VEK-buffer van 100 miljoen euro wordt omgevormd tot een VAK/VEK-buffer voor gebeurlijke uitgaven in het kader van de begrotingsmonitoring 2018.

Voor de raming van de ex-FFEU vereffeningskredieten 2018 gaan we uit van een provisie van 105 miljoen euro beleidskrediet⁶, waarbij er – net als in 2017 – 59,5 miljoen euro bestemd is voor de contractuele betalingen aan Nederland voor de Sluis Terneuzen en 5 miljoen euro voor agentschap Plantentuin Meise. We verwachten 11,3 miljoen euro betalingen wat een daling is met 14,5 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018.

In het kader van de zesde staatshervorming werd Vlaanderen bevoegd voor de fiscale uitgaven met betrekking tot de woonbonus en het bouwsparen, de energiebesparende investeringen, de investeringen in beveiliging, de restauratiewerkzaamheden aan monumenten, de sociale verhuur en de dienstencheques. Op basis van de meest recente inschatting nemen de woongerelateerde fiscale uitgaven met 31,2 miljoen euro toe ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018, en de fiscale uitgaven met betrekking tot de dienstencheques met 2,1 miljoen euro. De voorschotten m.b.t. de fiscale uitgaven worden bij de begrotingsaanpassing 2018 geraamd op basis van de HRF-methode, terwijl

⁶ Dit beleidskrediet wordt verondersteld te bestaan uit de naar de FFEU provisie herverdeelde kredietsaldi 2017 of 60,7 miljoen euro, en het naar aanleiding van de begrotingsaanpassing ingeschreven regulier VAK-krediet van 44,3 miljoen euro.

dit bij de begrotingsopmaak 2018 nog gebeurde op basis van de methode van de getransactionaliseerde kas. 10,5 miljoen van bovenvermelde stijging kan worden verklaard door de overschakeling van methode.

De rentekredieten dalen met 3,2 miljoen euro tot 83,7 miljoen euro. Deze daling wordt veroorzaakt doordat er in 2017 minder opgenomen werd dan er begroot werd en een lagere rentevoet dan deze verwacht bij de opmaak van de initiële begroting 2018. De lagere financieringsbehoeften in 2017 leiden tot een daling van de rentelasten met 2,4 miljoen euro. Een herschatting van de rente op nieuwe financieringen voor zowel de VMSW als het VWF zorgt voor een daling van de rentekost met 2 miljoen euro. De resterende daling van de rentekost situeert zich bij de daling van de financieringskost voor School Invest (0,1 miljoen euro) en het schrappen van de 1 miljoen euro rente voor sociale woningen daar deze ingeschreven wordt bij sociale huisvesting. Anderzijds stijgen de uitgaven voor de financiering van de financieringsbehoeften ingevolge de positieve ESR-correcties op PPS-constructies en alternatieve financiering met 0,8 miljoen (tot 1,8 miljoen euro) euro en wordt er voor de gedeeltelijke herfinanciering van de EMTN-lening die begin januari op eindvervaldag kwam 1,5 miljoen euro ingeschreven.

De kosten op het rente-artikel stijgen met 1,1 miljoen euro tot 7,4 miljoen euro. De oorzaak voor de stijging is de verwachte aanzuivering van de kosten van het Spin Off Financieringsinstrument (SOFI).

4.4.2 Internationaal Vlaanderen

In het kader van cultuurdiplomatie in samenwerking met Nederland, en onder meer een tentoonstelling in Dublin (Rubens-Rembrandt), wordt eenmalig 0,5 miljoen euro ter beschikking gesteld.

Voor noodhulp wordt eenmalig een bijkomend budget van 0,6 miljoen euro vrijgemaakt, dat onder meer ingezet zal worden ter ondersteuning van UNRWA (United Nations Relief and Works Agency).

Het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (FIT) zal eenmalig 0,1 miljoen euro extra aan IT-projecten kunnen besteden.

De toename bij Toerisme Vlaanderen wordt voornamelijk verklaard doordat eenmalig 3,5 miljoen euro nieuw beleid voorzien wordt voor investeringen met betrekking tot Vlaamse Meesters. De betaalkredieten nemen minder snel toe omdat een actualisatie van de betaalkalender aanleiding geeft tot een vermindering van ongeveer 3 miljoen euro.

4.4.3 Economie, Wetenschap en Innovatie

De beleidskredieten van het Fonds voor Flankerend Economisch en Innovatiebeleid (Hermesfonds) stijgen met 9,4 miljoen euro, dit voornamelijk doordat bepaalde uitgaven bij de begrotingsaanpassing niet meer worden begroot als een interrelatie aan geconsolideerde instellingen. De betaalkredieten van het Hermesfonds dalen met 14,7 miljoen euro, dit ten gevolge van een actualisatie van de betaalkalender.

Bij het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) fluctueren de beleidskredieten doorheen de tijd in functie van meerjaarlijkse oproepen. Bij begrotingsaanpassing is er een daling van de beleidskredieten grotendeels als gevolg van een terugval in mandaten (-3,6 miljoen). De betaalkredieten dalen met 2,2 miljoen euro als gevolg van een geactualiseerde betaalkalender.

De beleidskredieten van Plantentuin Meise dalen met 1,0 miljoen euro, als gevolg van lagere vastleggingen in het kader van het Masterplan. De betaalkredieten dalen met 3,3

miljoen euro, voornamelijk als gevolg van een actualisatie van de betaalkalender van het Masterplan.

Bij Site-Ontwikkeling Vlaanderen (SOV) dalen uitgaven met 8,6 miljoen euro als gevolg van het uitstellen van de verkoop van een deel van de geothermiecentrale naar 2019 (-8,5 miljoen euro aan ontvangstenzijde).

De uitgaven van het Vlaams Instituut voor Biotechnologie (VIB) stijgen met 4,7 miljoen euro en bestaan voornamelijk uit een stijging van de lopende uitgaven (lonen en werkingskosten) met 6,6 miljoen euro en een daling van de investeringen met 2 miljoen euro.

4.4.4 Onderwijs en Vorming

Bij constant beleid nemen de loonuitgaven van het Vlaamse Onderwijs, gevat in het zogenaamde loonmodel, toe met 23,5 miljoen euro, dit onder meer door toenemende anciënniteitskosten en leerlingenaantallen, alsook bijstellingen die voortkomen uit nieuwe decreten. Zo wordt er 1,4 miljoen euro voorzien voor extra omkadering in de eerste graad van het secundair onderwijs. Anderzijds nemen de asielmiddelen binnen het volwassenenonderwijs, gelet op de lagere instroom, af met 4,9 miljoen euro. Een groot deel van deze bijstellingen wordt eenmalig uitbetaald via het middelenfonds van het beleidsdomein OV, waar de uitgaven stijgen met 20,7 miljoen euro met de bedoeling om het saldo van dit fonds in te perken.

Naast de bijstelling voor constant beleid werden er voor het loonmodel volgende eenmalige impulsen voorzien:

- Een bijstelling van 1,2 miljoen voor de afbouw van lesopdrachten voor directeurs;
- Een bijstelling van 1,4 miljoen euro voor het gelijkschakelen van de lonen van directeurs in het basisonderwijs.

Naast de loonuitgaven nemen ook de werkingsbudgetten in het Basisonderwijs toe. Er wordt een eenmalige stijging van 9 miljoen euro toegekend, verdeeld over het gewoon en buitengewoon basisonderwijs.

Binnen het departement Onderwijs en Vorming wordt er eenmalig 0,5 miljoen euro voorzien om extra vorming voor directeurs te organiseren. Binnen het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) wordt eenmalig 0,2 miljoen euro voorzien voor een uitbreiding van het tijdelijke project Schoolbank op de Werkplek, dit in afwachting van het nieuwe decreet duaal leren dat ingaat vanaf schooljaar 2019-2020. De bijstelling wordt aangevuld met 1 miljoen euro aan interne herverdelingen.

Binnen het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS), wordt een bijstelling van 3,4 miljoen euro gedaan om de groei van de studietoelagen te financieren.

Als gevolg van de recuperatie van BTW voor scholenbouw nemen de beleidskredieten van het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) toe met 5,2 miljoen euro. Door de daling van het BTW-percentages op scholenbouw van 21% naar 6% worden een aantal beleidsuitgaven, waarbij uitgegaan werd van 21% BTW, vereffend aan 6% BTW, wat betekent dat 15% beleidskredieten verloren gingen. Bij het begin van het jaar wordt dit verlies berekend voor het voorbije jaar en toegevoegd aan de beleidskredieten van het lopende jaar. In 2018 bedraagt deze recuperatie 5,2 miljoen euro. De betaaluitgaven van AGION stijgen met 7,1 miljoen ten opzichte van BO 2018, dit ten gevolge van actualisatie van de betaalkalender.

De betaalkredieten van het Gemeenschapsonderwijs (GO!) dalen met 8 miljoen euro t.o.v. BO 2018, dit ten gevolge van een verwachte vertraging in de vereffeningskalender.

De kredieten van de Stichting voor Vlaamse Schoolsport stijgen met 0,9 miljoen euro t.o.v. BO 2018, dit o.m. ten gevolge van een stijging van de eigen ontvangsten, die dient om secretariaats- en ICT-aanpassingen uit te voeren en een imagocampagne te lanceren.

Bij School Invest wijzigen vooral de niet-ESR-beleidskredieten: zo daalt de verwachte schuldaflossing met 1,5 miljoen euro ten opzichte van BO 2018, en stijgen de kredietverleningen met 29,8 miljoen euro. Reden hiervoor is de verschuiving van de oplevering van een aantal schoolgebouwen die gepland waren in 2017 maar uiteindelijk pas in 2018 zullen opgeleverd worden.

Bij de DBFM Scholen van Morgen nemen de ESR-beleidskredieten toe met 9,3 miljoen euro, dit door een stijging van de werkingskosten (8,7 miljoen euro), bouwkosten (3,6 miljoen euro) en interestlasten (0,2 miljoen euro) en een daling van de directe belastingen (-3,3 miljoen euro). Wat betreft de niet-ESR-beleidskredieten nemen de terugbetalingen van leningen buiten de overheidssector toe met 48,2 miljoen euro.

De uitgaven van de universiteiten en hogescholen nemen toe met 99,9 miljoen euro. Deze stijging is met name merkbaar in de loonkosten (+70,4 miljoen euro) en de werkingskosten (+30,8 miljoen euro).

4.4.5 Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

De uitgaven in het kader van het Vlaams Intersectoraal akkoord dalen in 2018 met 6,4 miljoen euro omdat de toelage voor de 2de pensioenpijler aan de private sector voor 2018 reeds betaald is in 2017.

De kredieten van het Fonds Jongerenwelzijn stijgen met 12,9 miljoen euro en dit is het gevolg van verschillende bewegingen, waaronder voornamelijk de toename in de pleegzorg, de internaten-psychiatrie en het aantal HCA dossiers (Herstelgerichte en Constructieve Afhandelingen), samen goed voor een stijging van 5,9 miljoen euro. Daarnaast stijgen de kredieten van het Fonds Jongerenwelzijn met 1,9 miljoen euro vanuit de asielprovisie. Voor de uitstroom uit de gemeenschapsinstellingen wordt eenmalig 2 miljoen euro toegekend.

Voor eenmalige impulsen inzake agressiebeheersing en justitie wordt er 1,3 miljoen euro aan nieuw beleid vrijgemaakt. Daarnaast stijgen de loonkredieten van jongerenwelzijn eenmalig met 0,5 miljoen euro voor de versterking van Tongeren. Ook de werkingskredieten van jongerenwelzijn stijgen met 0,5 miljoen euro in het kader van de ICT investeringen voor de intersectorale toegangspoort.

Binnen het beleidsdomein WVG wordt 0,1 miljoen euro nieuwe beleidsruimte vrijgemaakt voor het welzijnswerk.

Binnen zorg en gezondheid wordt voor de begeleiding zorgstrategische planning 0,6 miljoen euro eenmalig nieuw beleid toegekend.

Binnen de Vlaamse Sociale Bescherming wordt het zorgbudget voor oudere zorgbehoevenden (THAB) verhoogd met 6,2 miljoen euro om de opgelopen achterstand in de te behandelen dossiers in te halen. Nog binnen de Vlaamse Sociale Bescherming daalt de tegemoetkoming basisondersteuningsbudget (BOB) met 9,6 miljoen euro. Deze middelen worden overgeheveld naar het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). Wegens de lagere groei in de mantelzorg daalt de tegemoetkoming voor de zorgverzekering met 3,4 miljoen euro. De kredieten van de Vlaamse Sociale Bescherming stijgen eenmalig met 5 miljoen euro om de ICT-kosten van de inkanteling van de woonzorgcentra en de mobiliteitshulpmiddelen te financieren.

De toename van de kredieten binnen het thuis- en ouderenzorgbeleid is voornamelijk het gevolg van de stijging van de uitgaven in het kader van de sociale akkoorden ouderenzorg (+14,9 miljoen euro beleidskredieten en +14,5 miljoen euro betaalkredieten). Daarnaast stijgen de kredieten eenmalig met 1 miljoen euro voor de opstart van het BelRai systeem (een systeem om de graad van zorgbehoefte in te schalen). De minder sterke toename van het aantal woongelegenheden doet de kredieten dalen met 7,2 miljoen euro, terwijl het aantal bijkomende RVT (Rust- en Verzorgingstehuis) bedden de kredieten doet toenemen met 2,5 miljoen euro. In totaal stijgen de beleidskredieten binnen het thuis- en ouderenzorgbeleid met 12 miljoen euro en de betaalkredieten met 11,6 miljoen euro.

Binnen de thuis- en gezinszorg dalen de betaalkredieten met 3 miljoen euro als gevolg van een aanpassing van de betaalkalender.

De kredieten van het hulpmiddelenbeleid dalen met 2,5 miljoen euro wegens de afnemende groei in mobiliteitshulpmiddelen.

Het betaalkrediet van de klassieke financiering van het VIPA wordt eenmalig verlaagd met 23,2 miljoen euro door een actualisatie van de geraamde betaalverplichtingen in 2018.

De voorziene uitgaven in het kader van de ziekenhuisfinanciering stijgen met 1,8 miljoen euro. Dit is het netto-effect van verschillende bewegingen:

- 1,3 miljoen euro extra voor de verdere implementatie van het strategisch forfait.
- Het instandhoudingsforfait daalt met 1,7 miljoen euro, grotendeels doordat 1,5 miljoen euro aan toestelfinanciering in 2018 nog via het Budget Financiële Middelen (BFM) zal transiteren.
- Ten gevolge van reguliere wijzigingen binnen het bestaande BFM vindt er, naast de hierboven beschreven correctie van 1,5 miljoen euro, een bijkomende behoefte van 0,7 miljoen euro plaats.

De geraamde uitgaven voor kinderbijslag worden verhoogd met 3,3 miljoen euro waarvan 0,4 miljoen euro voor de betaal- en beheerskosten van FAMIFED. Een deel van de betaal- en beheerskosten worden geheroriënteerd naar Kind en Gezin om de ICT-uitgaven ter voorbereiding van de overgehevelde bevoegdheden zesde staatshervorming bijkomend te financieren (5,5 miljoen euro) en om bijkomend personeel voor de opvolging van de Vlaamse kinderbijslag aan te werven (0,3 miljoen euro).

Ten slotte wordt er 1 miljoen euro aan nieuw beleid vrijgemaakt voor de aankoop van neonatale gehoorscreeners.

4.4.6 Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Binnen het departement CJM wordt er eenmalig 0,5 miljoen euro voorzien voor extra ondersteuning van de podiumkunsten. Eveneens wordt er 0,3 miljoen euro voorzien voor een komende uitbreiding van het Circusdecreet. Voor de opstart van de CultuurBank, wordt er eenmalig 1,25 miljoen euro nieuw beleid voorzien. Binnen het beleidsveld Jeugd wordt dan weer 0,9 miljoen euro voorzien voor het masterplan "Diversiteit in/en het jeugdwerk 2018-2020". Ten slotte wordt er ook 1,5 miljoen euro voorzien voor het organiseren van erfgoedinitiatieven waaronder een projectoproep voor digitalisering en een Breugeltentoonstelling.

De beleidskredieten van het Fonds voor Culturele Infrastructuur stijgen met 3 miljoen euro voor eenmalige nieuwe beleidsimpulsen. De betaalkredieten dalen evenwel met 1,5 miljoen euro, dit ten gevolge van een actualisatie van de betaalkalender.

De uitgaven van het Vlaams Audiovisueel Fonds nemen toe met 1 miljoen euro, dit door de toevoeging van een deel van het commercieel excedent van de VRT uit het boekjaar 2017.

Bij de begrotingsaanpassing 2018 nemen de beleidskredieten van de Vlaamse Radio en Televisie (VRT) met 5,7 miljoen euro af ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Omwille van een lichte vertraging van het nieuwbouwproject worden er 3,2 miljoen euro minder investeringsuitgaven voorzien. De daling kan tevens voor 6,0 miljoen euro worden verklaard door de verminderde werkgeversbijdrage aan het Pensioenfonds voor de Contractuelen. Tot slot nemen de lopende uitgaven met 3,5 miljoen euro toe, waaronder 0,5 miljoen euro herstructureringskosten gerelateerd aan het Toekomstplan.

Binnen het beleidsveld media worden bovendien eenmalig 1,2 miljoen euro bijkomende beleidskredieten voorzien: 0,9 miljoen om de toename van de pensioenlasten van de statutaire VRT-ambtenaren op te vangen en 0,3 miljoen euro voor innovatieve journalistiek.

Bij het Agentschap Sport Vlaanderen stijgen de beleidskredieten met 21,6 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van het inzetten van geruiteerde middelen voor het globaal sportinfrastructuurplan. Daarnaast wordt er 5 miljoen extra voorzien voor eenmalige uitgaven, waaronder 1 miljoen voor proefprojecten naschoolse sporten en 4 miljoen voor de oproep openstelling sportinfrastructuur. De betaalkredieten stijgen met 7 miljoen euro.

4.4.7 *Werk en Sociale Economie*

Het nieuwe Vlaamse zorgkrediet trekt sneller aan dan voorzien. Het oude stelsel van loopbaanonderbreking kent daarentegen een vertraagde uitstroom. Deze twee bewegingen hebben een negatieve impact op de beleids- en betaalkredieten van 18,4 miljoen euro.

De verwachte toename van het aantal aangekochte dienstencheques wordt naar beneden bijgesteld, tot 2,68% waardoor de voorziene kredieten met 21 miljoen euro kunnen verlaagd worden. De creditnota's die Vlaanderen ontvangt voor vervallen dienstencheques ten belope van 12 miljoen euro werden bij de begrotingsopmaak nog niet in rekening gebracht. De boete die Sodexo verschuldigd is voor het niet halen van de drempel van elektronische dienstencheque, en die verrekend wordt op de uitgaven, werd herhaald; 1,4 miljoen euro hoger dan bij de begrotingsopmaak.

Als gevolg van een sneller dan verwachte uitdoof van Activa-maatregelen, vloeit er 18,3 miljoen transitiekost terug naar de competitiviteitsprovisie (wat geen impact heeft op de beleids- en betaalkredieten).

Daarnaast zijn er een aantal evoluties bij het doelgroepenbeleid die mekaar quasi neutraliseren. Zo stijgen de beleids- en betaalkredieten gezien er 6,2 miljoen extra wordt voorzien voor doelgroepkortingen voor jongeren en ouderen. Het uit te betalen bedrag voor de Vlaamse Ondersteuningspremie (VOP), die werkgevers ontvangen voor de tewerkstelling van personen met een handicap, wordt berekend aan de hand van de effectief goedgekeurde dossiers. Voor 2018 betekent dit een negatieve bijstelling van de kredieten (- 6,4 miljoen euro). De Raad van State oordeelde recent dat de Activa preventiepersoneel (PVP) gewestelijke en dus Vlaamse bevoegdheid is. Er wordt dan ook 2,4 miljoen euro voorzien om de uitgaven voor de doelgroepvermindering PVP op te vangen. Voor andere sectorale kortingen ten slotte worden de ramingen met 1,9 miljoen naar beneden herzien ten opzichte van de begrotingsopmaak.

Voor de transitiepremie die 45+’ers naar zelfstandige activiteiten moet begeleiden, wordt bij de begrotingsaanpassing 2018 voor het eerst 8,7 miljoen euro uitgetrokken komende van de middelen die vrijkomen door de uitdovende werkhervattingstoeslag.

In 2017 heeft de VDAB gebouwen verkocht, waarvan 7,5 miljoen euro mag worden ingezet voor investeringen. Daarnaast kan de VDAB 4 miljoen extra vastleggen voor de uitbouw van een vaarsimulator in Zeebrugge. De 35,3 miljoen euro die de VDAB ontvangt uit de verkoop van wijk-werkcheques wordt ingezet voor het vergoeden en verzekeren van de wijk-werkers (22,2 miljoen) en dekt eveneens de organisatie van het systeem van wijk-werken.

Er wordt eenmalig 4 miljoen euro uitgetrokken voor een investeringsoproep voor duurzame efficiëntiewinsten binnen de sector sociale economie.

Voor de sociale inschakelingseconomie (SINE) gebeurt er enerzijds een neerwaartse bijstelling met 3,3 miljoen euro naar aanleiding van de geüpdatete begrotingscijfers van de federale operatoren. Anderzijds wordt 1,5 miljoen euro aan uitgaven die wegvalt als gevolg van de federale tax shift bestemd voor uitgaven binnen de sector.

De kredieten voor de doelgroepvermindering voor gesco’s binnen sociale werkplaatsen worden opgetrokken met 4,4 miljoen euro. 1,7 miljoen euro van dat bedrag wordt is de herbestemming van de vrijgekomen kredieten als gevolg van de federale tax shift.

4.4.8 Landbouw en Visserij

De beleidskredieten van het VLIF blijven nagenoeg stabiel, terwijl de betaalkredieten van het VLIF met 4,4 miljoen euro dalen als gevolg van een versnelling in de uitbetaling de afgelopen jaren.

Een nieuw fonds Handhaving en Controle van het Vlaams Landbouwdecreet wordt opgericht waarin de ontvangsten en uitgaven voor de departementale werking worden ondergebracht. De afscheiding van de departementale ontvangsten en uitgaven gebeurt zodat deze verrichtingen niet langer dienen te gebeuren via het Vlaams Landbouwfonds dat werd opgericht met het oog op de financiering van projecten van niet-commerciële instellingen en organisaties actief in de landbouw –en visserijsector.

4.4.9 Mobiliteit en Openbare Werken

De uitgaven gekoppeld aan de provisie kilometerheffing bedragen bij de begrotingsaanpassing 2018 81 miljoen euro, wat een stijging is van 8,9 miljoen euro. Dit is enerzijds het gevolg van de lagere beschikbaarheidsvergoedingen aan de service providers ten belope van 6,7 miljoen euro en anderzijds het gevolg van de meerontvangsten uit de kilometerheffing ten belope van 2,2 miljoen euro. Van deze provisie wordt deze begrotingsronde in één beweging meteen 18 miljoen euro voor de flankerende maatregelen ten voordele van de transportsector vrijgemaakt en aan het betreffende uitgavenartikel toegevoegd.

De beleidskredieten van het Vlaams Infrastructuurfonds dalen met 8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Gelet op de versnelling van de betalingen eind 2017, wordt het krediet in het kader van de uitvoering van de overeenkomst rond de heraanleg van de stationsomgeving Mechelen naar beneden bijgesteld met 6,2 miljoen euro. Dit betreft een over de jaren heen budgetneutrale operatie. Daarnaast wordt 2,5 miljoen euro voorzien voor meerkosten bij de heraanleg van de stationsomgeving Mechelen. Ten slotte worden enkele kredieten verschoven, bijvoorbeeld naar de LOM Antwerpen en Oostende ten belope van 1,3 miljoen euro voor investeringsprojecten en naar de VVM De Lijn, ten belope van zo’n 3,4 miljoen euro.

Er wordt bijkomend 3,5 miljoen euro voorzien voor wegenonderhoud bij het Agentschap Wegen en Verkeer. Daarenboven nemen de kredieten van het Agentschap Wegen en Verkeer ook met 3,9 miljoen euro toe ten gevolge van de stijgende energiekosten.

De beleidsuitgaven van de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel nemen af met 35,7 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Dit is het gevolg van een daling van de algemene en voorbereidende wegenbouwkundige werken. Zo zullen de uitgaven voor de P&R's en het parkeergebouw Noordersingel gedeeltelijk verschoven worden naar 2019. Ook voor enkele andere voorbereidende werken worden de uitgaven voorzien in 2019. De BAM raamt bij de begrotingsaanpassing 2018 een bedrag van 76,4 miljoen euro voor de hoofdwerken aan Oosterweel, wat constant is ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Deze uitgaven worden buiten de begrotingsnormering gehouden.

De beleidskredieten van De Werkvennootschap stijgen met 8,3 miljoen euro. Dit is grotendeels het gevolg van de aanwending van de kredieten op de begrotingsruiter ten belope van 8,1 miljoen euro. Er worden extra betaalkredieten bij De Werkvennootschap voorzien voor een bedrag van 10 miljoen euro in functie van de werkzaamheden van o.a. de projecten Werken aan de Ring, R4 en Brabantnet.

De beleidskredieten van De Vlaamse Waterweg dalen bij de begrotingsaanpassing 2018 met 18,8 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Gelet op het feit dat een aantal pensioenvoorzieningen reeds eind 2017 vervroegd werden uitbetaald, wordt voorzien in een negatieve bijstelling van 8 miljoen euro voor de pensioenvoorzieningen. Vervolgens is er wegens een afrekening van Europese cofinanciering een bijstelling van de beleidskredieten met 16 miljoen euro. Op basis van de overdrachtsbepaling van de FFEU-middelen wordt 6,8 miljoen euro opnieuw ingeschreven (deze middelen werden niet aangewend in 2017). De betaalkredieten van De Vlaamse Waterweg worden naar beneden bijgesteld met 30,4 miljoen euro. Dit is enerzijds te wijten aan bovenvermelde wijzigingen van de beleidskredieten en anderzijds te wijten aan een actualisatie van de raming in functie van de verschillende projecten.

De beleidskredieten van De Lijn stijgen met 28 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak 2018. Het grootste deel van deze stijging is omwille van het extra krediet voor de vergroening van de bussen ten belope van 20,4 miljoen euro. Daarnaast wordt ook 1,5 miljoen euro voorzien voor financiering van de beveiligingsmaatregelen voor noodzakelijke infrastructuur conform de Beheersovereenkomst, alsook 1,5 miljoen euro voor minder hinder-maatregelen bij werken van De Lijn. Het actualiseren van de index en de parameters in de indexeringsmechanismen voor brandstoffen, exploitanten en leerlingenvervoer resulteert in een toename van de uitgaven van De Lijn met 6,3 miljoen euro. Gelet op de vervroegde betaling eind 2017, wordt voorzien in een bijstelling van 7 miljoen euro voor de pensioenvoorzieningen. Tot slot stijgen de beleidskredieten door een toename van de ontvangsten uit de ticketverkoop ten belope van 4,8 miljoen euro. Naast de stijging van de betaalkredieten ten gevolge van bovenvermelde beleidskredieten, worden de betaalkredieten van De Lijn, gelinkt aan de investeringsmachtiging, bij de begrotingsaanpassing 2018 verhoogd met 50 miljoen euro, gelet op de actualisatie van de betaalkalender. Het betreft 5 miljoen euro voor de stationsomgevingen, 11 miljoen euro voor de aankoop van lagevloertrams 2016-2021, 10 miljoen euro voor de vertraging in 2017 bij de oude trambestelling en 24 miljoen euro voor de versnelde aankoop van autobussen.

Tot slot wordt voor de uitrol van het concept basisbereikbaarheid in Vlaanderen specifiek 4,2 miljoen euro extra vrijgemaakt.

4.4.10 Kanselarij en Bestuur

Op basis van de meest recente inschatting van de betaalkalender voor de projecten Vlaanderen Radicaal Digitaal dalen de uitgaven met 1 miljoen euro betaalkredieten.

Er wordt 3,5 miljoen euro extra voorzien voor investeringen in het MAGDA-platform. Deze investeringen gebeuren met het oog op het garanderen van blijvende bedrijfszekerheid en data-beschikbaarheid op het platform, via een efficiëntere verdeling van de werkvolumes.

Ten gevolge van de jaarlijks geactualiseerde (zero based) raming voor vastgoedbeheer is er een daling van het benodigd krediet met 1,6 miljoen euro beleids- en betaalkredieten.

De betaalkredieten van de DAB Catering en Schoonmaak stijgen met 1 miljoen euro om aangegane verbintenissen te kunnen vereffenen.

Voor investeringen in ICT-projecten stijgen de kredieten van de DAB ICT met 4,8 miljoen euro, waarvan 3,4 miljoen een eenmalige beleidsimpuls betreft. Daarnaast stijgen de betaalkredieten van de DAB met 2,5 miljoen euro om aangegane verbintenissen te kunnen vereffenen.

Ook dit jaar zullen er nog extra inburgeringstrajecten en begeleidingen Nederlands zijn in het kader van de asielcrisis, er wordt hiervoor 2,2 miljoen euro voorzien: 0,6 miljoen euro voor de stedelijke agentschappen Integratie en Inburgering en het Huis van het Nederlands vzw en 1,6 mio euro voor het Agentschap Integratie en Inburgering.

Aan het Investeringsfonds voor lokale besturen, dat de middelen van 3 subsidiestromen (m.n. de stadsvernieuwingsprojecten, grootstedenbeleid en Plattelandsfonds) heeft gebundeld, wordt bijkomend 6 miljoen euro voorzien voor een nieuwe investeringsoproep in sociale infrastructuur.

Bij het Vlaams Brusselfonds wordt een eenmalige bijstelling van 0,5 miljoen euro voorzien voor aanvullende financiering van projecten binnen Brussel. Daarnaast stijgen de betaalkredieten met 0,3 miljoen euro om reeds aangegane verbintenissen te kunnen vereffenen.

Ter ondersteuning van een IT-project betreffende de rapportering over PPS, wordt eenmalig een budget van 0,15 miljoen euro ter beschikking gesteld.

In het kader van beleidsdomein-overschrijdende projecten en evenementen die de uitstraling van Vlaanderen bevorderen wordt eenmalig 1,8 miljoen euro extra voorzien, waarvan 1,3 miljoen euro ingezet zal worden ter ondersteuning van specifieke grootschalige evenementen en projecten ter herdenking van 75 jaar bevrijding WOII.

4.4.11 Omgeving

Naar aanleiding van de afsluiting van het intra-Belgisch Klimaatakkoord worden de middelen uit de Belgische veiling van emissierechten overgemaakt aan het Klimaatfonds. De inkomsten van het Klimaatfonds worden bij begrotingsaanpassing 27,6 miljoen euro hoger geraamd dan bij de begrotingsopmaak. Die stijging is te wijten aan een sterk stijgende CO2-prijs op de ETS-markt de afgelopen maanden. Vanuit het Klimaatfonds worden de uitgaven voor het intern klimaatbeleid, internationale klimaatfinanciering en de financiering van de Indirect Carbon Leakage betaald. In het kader van het engagement om deze legislatuur 300 miljoen euro te investeren in intern klimaatbeleid en 24 miljoen euro in internationale klimaatfinanciering wordt dit jaar een beleidskrediet van 105,8 miljoen euro voorzien. Voor Indirect Carbon Leakage wordt een bedrag van 47 miljoen euro voorzien vanuit het klimaatfonds. De totale betaalkredieten bedragen

respectievelijk 58,8 en 32,4 miljoen euro. De uitbetaling van deze middelen zit verspreid overheen de verschillende betrokken beleidsdomeinen.

De betoelaging van de drinkwatermaatschappijen vanuit het Minafonds vermindert met 7,5 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsopmaak. Dit is het gevolg van een lagere factuur voor de bovengemeentelijke sanering en een stijging van de bovengemeentelijke bijdrage en vergoeding.

Bovenop de reeds toegekende bijkomende middelen van 5,8 miljoen euro bij de begrotingsopmaak wordt er deze begrotingsaanpassing nog een eenmalige impuls van 9 miljoen euro voorzien ter financiering van het asbestafbouwbeleid.

De toegenomen ontvangsten van 44,8 miljoen euro op het energiefonds worden langs uitgavenzijde vertaald naar een stijging van beleids- en betaalkredieten voor de opkoop van certificaten (28,3 miljoen) en investeringssteun aan kleine warmtekracht en groenestroominstallaties (1,1 miljoen). Daarnaast stijgen de beleidskredieten voor groene warmte met 15 miljoen euro (waarvoor 5 miljoen betaalkredieten worden voorzien in 2018).

Er wordt 2,1 miljoen euro uitgestrekt voor het bestrijden van energie-armoede en 6,2 miljoen euro voor investeringen in innoverende hernieuwbare energieprojecten zoals drijvende zonnepanelen.

In het kader van de bewaking en verbetering van de veiligheid van de woningen in Vlaanderen wordt eenmalig 5 miljoen euro ingezet voor het bevorderen van de brandveiligheid.

De verhoogde instroom aan erkende vluchtelingen zet ook druk op het budget met betrekking tot de huursubsidies. In het kader van de begrotingsaanpassing 2018 werden de budgettaire noden geactualiseerd wat resulteerde in 1 miljoen euro aan bijkomende kredieten.

Bij de VMSW stijgen de uitgaven inzake de subsidie voor bouw in de eigendomssector (SBE) en de subsidie voor wooninfrastructuur (SSI) met respectievelijk 3,7 en 3,5 miljoen euro. Dit wordt deels gecompenseerd door een afname van de uitgaven bij de verwervingssubsidies (SV) voor 2 miljoen euro. Daarnaast nemen de FS3-tussentijdse toe met 28,9 miljoen euro als gevolg van het toegenomen leningsvolume bij de sociale huisvestingsmaatschappijen. Deze rente-uitgaven worden deels gecompenseerd door extra rente-ontvangsten ten bedrage van 19,3 miljoen euro.

De betaaluitgaven binnen Onroerend Erfgoed stijgen met 8,3 miljoen euro, dit door de beslissing om meer via meerjarige overeenkomsten te werken voor de uitvoering van restauraties.

4.4.12 Hogere Entiteiten

De kredieten in dit beleidsdomein wijzigen niet.

4.5. Sensitiviteit van de uitgaven voor inflatie

De inflatie beïnvloedt de uitgaven enerzijds via het moment van overschrijding van de spilindex door de evolutie van de afgevlakte gezondheidsindex, en anderzijds via de evolutie van de gezondheidsindex (GZI). Een overschrijding van de spilindex beïnvloedt de grote meerderheid van de loonkredieten, die na overschrijding van de spilindex met 2% worden verhoogd via herverdeling vanuit de indexprovisie. De GZI wordt gebruikt om

de indexering van de werkingskredieten en een beperkt deel van de loonkredieten (dewelke niet het systeem van de indexprovisie volgen) te bepalen. Deze laatste worden bij een begrotingsronde toegekend in functie van de op dat moment geraamde evolutie van de GZI.

We kunnen daarom enerzijds nagaan wat het effect is van een afwijking van de overschrijding van de spilindex met één maand en anderzijds een verhoging of verlaging van de GZI met 10 basispunten.

Bij deze begrotingsaanpassing wordt uitgegaan van een overschrijding van de spilindex in september. Indien de spilindex één maand vroeger of later zou worden overschreden, zullen de uitgaven stijgen met 41.761 duizend euro, resp. dalen met 37.804 duizend euro.

Tabel 4-10: Effect verschil overschrijding spilindex met 1 maand (in duizend euro)

	Indexprovisie in k euro	Delta t.o.v. september
Overschrijding spilindex augustus	142.217	41.761
<i>Overschrijding spilindex september</i>	<i>100.455</i>	
Overschrijding spilindex oktober	62.651	-37.804

Het effect van 1 maand eerder of later is niet gelijk omdat sommige maanden zwaarder doorwegen als de desbetreffende maand de referentiemaand is voor berekening van vakantiegeld of eindejaarspremie.

Bij deze begrotingsaanpassing wordt uitgegaan van een GZI van 1,5% voor 2018. In onderstaande tabel wordt het effect weergegeven van een hogere of lagere raming van de GZI met 10 basispunten in 2018. De lage gevoeligheid van de werkingskredieten aan een wijziging van de GZI is het gevolg van de beslissing van de Vlaamse Regering bij de begrotingsopmaak 2017 om, op enkele uitzonderingen na, de werkingskredieten niet te indexeren tot en met 2019.

Tabel 4-11: Effect wijziging GZI met 10 basispunten (in duizend euro)

Loonkredieten	2.684
Werkingskredieten	201

5. ESR-CORRECTIES

Om tot een vorderingensaldo te komen dat conform is met de ESR 2010 verordening moeten er een aantal correcties op het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap uitgevoerd worden.

Tabel 5-1: Overzicht ESR-correcties (in duizend euro)

	Artikel van aanrekening	Uitgave binnen artikel ministerie of rechtspersoon (a)	ESR-aanrekenbare uitgaven (b)	ESR-correctie BA 2018 (a)-(b)
Correctie FWO	FWO code 41.50	31.693	24.213	7.480
Correctie instellingen Vlaams Parlement	VP0-1VDA2AY-IS	93.721	94.198	-477
Voorziena bouwuitgaven binnen DBFM Scholen van Morgen	AGION : DBFM-toelagen	0	4.098	-4.098
	Werkingsmiddelen onderwijs	0		
Herclassificatie alternatieve financiering VIPA	GBK-AGID2AA-WT	164.184	71.695	92.489
VIAPASS	CE0-1CDX2DD-WT	91.921	90.454	1.467
Positieve correctie Amoras	MB0-1MIF2AE-WT	34.000	29.300	4.700
De Lijn Stelplaats Tongeren	VVM De Lijn code 12.11-7 Beschikbaarheidsverg. Stelplaatsen	597	425	172
De Lijn Stelplaatsen BOVZO		3.919	3.286	633
De Lijn Stelplaatsen Cluster II		6.077	4.083	1.994
De Lijn Stelplaatsen Oostende		3.404	1.428	1.977
UZ Gent	FD0-1FGE2AI-WT	0	0	0
Ziekenhuisinfrastructuur A1/A3	GBK-AGID2AA-WT	403.820	124.086	279.734
Effect niet aangevraagde provisionele bedragen A1/A3 m.b.t. investeringen vóór 2016	GBK-AGID2AA-WT	0	40.000	-40.000
Sluis Terneuzen	MB0-1MIF2AH-WT	59.500	83.642	-24.142

Zoals altijd bij de begrotingsaanpassing, volgt hieronder een toelichting bij de ESR-correcties voor zover ze nieuw zijn of afwijken van de ESR-correctie die toegepast werd bij de begrotingsopmaak. Voor de bespreking van de overige ESR-correcties verwijzen we naar de algemene toelichting bij de begrotingsopmaak.

De instellingen van het Vlaams Parlement (Vlaams Parlement, Vlaamse Ombudsdienst, Kinderrechtencommissariaat en het Vlaams Vredesinstituut) moeten geen begroting voorleggen aan de Vlaamse Regering tijdens de begrotingsronde. Ze worden wel geconsolideerd, waardoor de budgettaire impact integraal moet meegenomen worden voor de berekening van het vorderingensaldo. Bij de begrotingsopmaak 2018 werd er vertrokken van de hypothese dat de impact op het vorderingensaldo overeenkwam met de toelage. Na indiening van de ontwerpbegroting 2018 bleek dat deze instellingen een negatieve impact op het vorderingensaldo hebben van 477 duizend euro, doordat hun uitgaven hoger lagen dan de som van de toelage en de eigen ontvangsten. Deze impact

wordt bij begrotingsaanpassing meegenomen als ESR-correctie die verband houdt met de perimeter.

De eerste wijziging binnen de ESR-correcties voor het verstrengd Europees begrotingstoezicht betreft de bijstelling voor de BTW op de opgeleverde scholen binnen het DBFM-programma Scholen van Morgen. Gelet op het feit dat de scholen(groepen) niet geconsolideerd worden blijft een ESR-correctie voor de door de scholen verschuldigde BTW bij oplevering noodzakelijk. De gestegen correctie voor de BTW is te wijten aan de verwachte stijging van het bedrag inzake opgeleverde scholen.

Naar aanleiding van de EDP-notificatie van maart 2018 werd er nog een PPS-project bij De Lijn nl. het DBF-project Stelplaatsen Oostende als overheidsactief geherklasseerd. Dit betreft een project met Infrabel waar de investering in 2016 werd gerealiseerd. Dit betekent dat (de aflossing van) de kapitaalscomponent binnen de beschikbaarheidsvergoeding aan Infrabel gecorrigeerd moet worden om de ESR-aanrekenbare component van de beschikbaarheidsvergoeding (i.c. Rente) te berekenen.

Voor de financiering van de infrastructuur en de medisch-technische diensten van de ziekenhuizen, de zogenaamde onderdelen A1 en A3 van het Budget Financiële Middelen (BFM), werd een update gemaakt van de ESR-aanrekenbare uitgaven in functie van het INR standpunt hieromtrent met betrekking tot de uitvoeringscijfers 2017. De extra ESR-impact van 10,7 miljoen euro situeert zich hoofdzakelijk in een voorzichtigere raming van wegvallende interestlasten (10 miljoen euro) en een toename van de toestelfinanciering (0,7 miljoen euro) die bij de begrotingsopmaak 2018 nog via het nieuwe instandhoudingsforfait zou transiteren. De verwachte kasuitgaven worden echter maar met 2,1 miljoen euro bijgesteld waardoor de bij de begrotingsopmaak 2018 ingeschreven positieve ESR-correctie van 288,3 miljoen euro daalt met 8,6 miljoen euro naar 279,7 miljoen euro.

Wat de vorderingen ingevolge de uitvoering van de werken m.b.t. de Sluis Terneuzen betreft gaan we, na de samenkost op 1 december 2017 van de Vlaams Nederlands Scheldecommissie, uit van een kost voor Vlaanderen ten belope van 83,6 miljoen in 2018 euro, wat een negatieve ESR-correctie betekent van 24,1 miljoen euro ten opzichte van de 59,5 miljoen euro kasmiddelen die hiervoor voorzien worden bij MOW. De verwachte uitgaven liggen 12,4 miljoen euro hoger dan bij de begrotingsopmaak 2018 waardoor de ESR-correctie met eenzelfde bedrag verslechtert.

6. HET VORDERINGENSALDO

6.1. Vorderingsaldo

Tabel 6-1 toont de berekening van het vorderingsaldo voor de Vlaamse overheid. De ESR-ontvangsten resp. ESR-uitgaven van de ministeries en de te consolideren instellingen worden gegroepeerd teneinde één globaal vorderingsaldo te berekenen.

Tabel 6-1: Samenvattende tabel vorderingsaldo (in duizend euro)

	BO 2018	BA 2018	Delta
Geconsolideerde ESR-ontvangsten (1)	42.234.617	42.625.400	390.783
Geconsolideerde ESR-uitgaven (2)	44.492.029	45.053.071	561.042
Geconsolideerd ESR-saldo (3=1-2)	-2.257.412	-2.427.671	-170.259
Onderbenutting (4)	709.031	891.124	182.093
Geconsolideerd ESR-saldo na onderbenutting (5=3+4)	-1.548.381	-1.536.547	11.834
ESR-correcties (6)	341.820	321.930	-19.890
Gecorrigeerd vorderingsaldo (7=5+6)	-1.206.561	-1.214.617	-8.056
Buiten begrotingsdoestelling (8)	1.218.083	1.218.175	92
Saldo na correcties aftoetsing begrotingsdoelstelling (9=7+8)	11.522	3.558	-7.964
Begrotingsdoelstelling	0	0	0
Verschil met begrotingsdoelstelling	11.522	3.558	-7.964

Het vorderingentekort van de Vlaamse overheid, na verrekening van de verwachte onderbenutting en toevoeging van de ESR-correcties, bedraagt -1.214,6 miljoen euro.

In de aftoetsing van dit vorderingsaldo aan de begrotingsdoestelling worden, net zoals bij de begrotingsopmaak, 4 elementen buiten beschouwing gehouden. Ten opzichte van de begrotingsopmaak is er enkel een wijziging bij de berekening voor de correctie autonomiefactor. Voor meer toelichtingen over deze correcties en de reden waarom de Vlaamse Regering deze correcties toepast in het kader van de evenwichtsdoelstelling verwijzen we naar hoofdstuk 7 over het Europees Kader en de normering en meer in het bijzonder naar deel 7.3 binnen dat hoofdstuk.

Het saldo na correcties afgetoetst aan de begrotingsdoelstelling wijzigt nauwelijks naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 2018: van een positief saldo van 11,5 miljoen euro naar 3,6 miljoen euro. De Vlaamse Regering heeft dus een begroting die voldoet aan de evenwichtsdoelstelling en in die zin structureel in evenwicht is.

6.2. ESR-ontvangsten

Tabel 6-2: Van ontvangstenkredieten naar geconsolideerde ESR-ontvangsten (in duizend euro)

	BO 2018	BA 2018	Delta
Ontvangsten algemene begroting (1)	38.855.522	39.117.545	262.023
Leningen (2)	750	1.329	579
Deelnemingen en kredietverleningen (3)	204.288	199.366	-4.922
Toelagen van instellingen (4)	36.721	63.689	26.968
ESR-ontvangsten algemene begroting (5=1-2-3-4)	38.613.763	38.853.161	239.398
Ontvangsten instellingen (6)	23.374.240	24.216.900	842.660
Leningen (7)	2.582.773	2.676.755	93.982
Deelnemingen en kredietverleningen (8)	1.228.626	1.625.263	396.637
Toelagen van Vlaamse ministeries en instellingen (9)	12.458.352	12.474.796	16.444
Interne verrichtingen (10)	3.483.635	3.667.847	184.212
ESR-ontvangsten instellingen (11=6-7-8-9-10)	3.620.854	3.772.239	151.385
Geconsolideerde ESR-ontvangsten (12=5+11)	42.234.617	42.625.400	390.783

Tabel 6-2 toont de ESR-ontvangsten van de Vlaamse overheid als de som van de ESR-ontvangsten van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) (5) en deze van de te consolideren instellingen (11). Deze bedragen 38,85 + 3,77 = 42,63 miljard euro.

De ontvangsten van de ministeries (excl. DAB's) zijn de totale ontvangsten (1) uit de algemene middelenbegroting. Om tot de ESR-ontvangsten van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) (5) te komen, worden hierop een aantal correcties aangebracht. Vooreerst worden ontvangsten in het kader van kredietverleningen en deelnemingen (ESR-code 8) (3) geneutraliseerd. Hetzelfde gebeurt met opname van leningen (ESR-code 9) (2).

Het berekenen van een vorderingensaldo op geconsolideerde basis impliceert dat de financiële stromen komende van de entiteiten die tot de overheidsperimeter behoren geneutraliseerd moeten worden. Vandaar dat de ontvangsten worden verminderd met de toelagen afkomstig van de te consolideren instellingen (4).

Om tot de ESR-ontvangsten van de instellingen te komen wordt, naast de hierboven beschreven correcties voor deelnemingen en kredietverleningen (ESR-code 8) (8) en overheidsschuld (ESR-code 9) (7) en het neutraliseren van de financiële stromen van de ministeries en de te consolideren instellingen (9), het overgedragen saldo van een vorig begrotingsjaar en de opnames uit het reservefonds niet meegerekend (interne verrichtingen) (10).

6.3. ESR-uitgaven

Tabel 6-3: Van uitgavenkredieten naar geconsolideerde ESR-uitgaven (in duizend euro)

	BO 2018	BA 2018	Delta
Uitgaven algemene begroting (1)	42.277.173	42.628.377	351.204
Deelnemingen en kredietverleningen (2)	1.650.921	1.675.712	24.791
Toelagen aan instellingen (3)	12.080.692	12.090.558	9.866
Aflossingen schuld (4)	8.793	9.230	437
VAK/VEK buffer in het kader van de begrotingsmonitoring (5)	100.000	100.000	0
ESR-uitgaven algemene begroting (6=1-2-3-4-5)	28.436.767	28.752.877	316.110
Uitgaven instellingen (7)	23.374.240	24.216.900	842.660
Aflossingen (8)	1.667.207	1.894.720	227.513
Deelnemingen en kredietverleningen (9)	2.524.342	2.810.840	286.498
Toelagen aan Vlaamse ministeries en instellingen (10)	415.245	449.068	33.823
Interne verrichtingen (11)	2.712.184	2.762.078	49.894
ESR-uitgaven instellingen (12=7-8-9-10-11)	16.055.262	16.300.194	244.932
Geconsolideerde ESR-uitgaven (13=6+12)	44.492.029	45.053.071	561.042

Tabel 6-3 toont de ESR-uitgaven van de Vlaamse overheid (13) als de som van de ESR-uitgaven van de Vlaamse ministeries (excl. DAB's) (6) en deze van de te consolideren instellingen (12) en bedraagt 28,75 + 16,3 ofwel 45,05 miljard euro.

Voor de uitgaven van de ministeries (excl. DAB's) worden de totale vereffeningskredieten genomen uit de administratieve uitgaventabel. Deze worden berekend als de som van de VEK's en de VRK's en bedragen samen 42,63 miljard euro.

Om de overgang naar de ESR-uitgaven te maken worden dezelfde correcties toegepast als aan ontvangstenzijde: deelnemingen en kredietverleningen (ESR-code 8) (2), schuldaflossing (ESR-code 9) (4) en de financiële stromen aan de te consolideren Vlaamse instellingen (3) worden geneutraliseerd.

Tevens wordt de VAK/VEK-buffer in het kader van de begrotingsmonitoring (5) ten belope van 100 miljoen euro niet meegerekend bij de berekening van het vorderingensaldo. Het Rekendecreet laat momenteel niet toe om overschrijvingen te doen van het ene naar het andere beleidsdomein. De VAK/VEK-buffer biedt een technische oplossing voor budgettaire uitdagingen die naar aanleiding van de begrotingsmonitoring aan het licht komen. Gelet op het feit dat deze buffer enkel kan ingezet worden als de begrotingsmonitoring het toelaat, heeft deze geen impact op het ESR-vorderingensaldo en kan deze geneutraliseerd worden. De VAK/VEK-buffer blijft ongewijzigd ten opzichte van de begrotingsopmaak.

Om de primaire ESR-uitgaven van de instellingen (12) te berekenen, worden – met uitzuivering van de correctie voor de VAK/VEK-buffer – gelijkaardige correcties toegepast als bij de ministeries en worden tevens het over te dragen saldo naar een volgend begrotingsjaar en de toevoegingen aan het reservefonds niet meegerekend (interne verrichtingen) (11).

6.4. Onderbenutting

Voor de onderbenutting gaan we – zoals gebruikelijk – uit van het gemiddelde van de geobserveerde onderbenuttingspercentages van de laatste 2 jaren (i.c. begrotingsjaren

2016 en 2017) waarbij we enkele correcties toepassen voor eenmalige factoren die de onderbenutting voor deze jaren hebben beïnvloed.

De onderbenutting 2016 – zoals gerapporteerd in de voorlopige uitvoeringscijfers op 17 februari 2017 – bedroeg 744,8 miljoen euro of 1,85% van de ingeschreven betaalkredieten 2016.

In deze cijfers is de onderbenutting op de bevoegdheden die zijn overgekomen in het kader van de zesde staatshervorming – en waarvoor de uitvoering nog door de openbare instellingen van sociale zekerheid wordt verzorgd – a rato van 53,1 miljoen euro geïncorporeerd. Omwille van het niet-definitieve karakter van deze onderbenutting en de hoge graad van onzekerheid die gepaard gaat met deze uitvoeringscijfers, zuiveren we de onderbenutting op de kredieten voor bevoegdheden zesde staatshervorming in eerste instantie uit deze berekening.

Deze onderbenutting excl. de bevoegdheden zesde staatshervorming werd echter vertekend door een aantal eenmalige factoren.

Eenzijds werd de onderbenutting in 2016 eenmalig opgekrikt door het niet aanwenden van kredieten bij enkele instellingen die actief zijn op het gebied van overheidsinvesteringen (VIF en BAM) voor een bedrag van 70 miljoen euro, 128,4 miljoen euro bij het Energiefonds te wijten aan een tijdelijke mismatch tussen ESR-ontvangsten en -uitgaven en het niet aanwenden van 12,6 miljoen euro op de eenmalige provisie met asielkredieten.

Anderzijds werd de onderbenutting in 2016 eenmalig voor 79 miljoen euro aangetast door eenmalige kredietoverschrijdingen bij het Hermesfonds (39 miljoen euro voor ICL), VAPH (20 miljoen euro afrekening vorige dienstjaren) en de subsidiëring van LSM (20 miljoen euro).

Indien we deze factoren filteren uit de vastgestelde onderbenutting 2016 dan bekomen we een gecorrigeerde onderbenutting in 2016 van 559,7 miljoen euro ($=744,8 - 53,1 - 70 - 128,4 + 79$) of 1,84 % van de ESR-betaalkredieten (excl. zesde staatshervorming) in 2016.

De onderbenutting 2017 – zoals gerapporteerd in de voorlopige uitvoeringscijfers op 20 februari 2017 – bedroeg 728,3 miljoen euro of 1,68% van de ingeschreven betaalkredieten 2017 waarvan 124 miljoen euro onderbenutting op de bevoegdheden die zijn overgekomen in het kader van de zesde staatshervorming. Ook voor 2017 wordt deze onderbenutting in eerste instantie uit de algemene onderbenutting gefilterd. Ook van de uitvoeringscijfers bij de universiteiten en hogescholen (overbenutting van 18,7 miljoen euro⁷) wordt in eerste instantie abstractie gemaakt omdat voor de universiteiten en hogescholen een aparte onderbenuttingsassumptie geldt (zie infra).

Zoals elk jaar worden de uitvoeringscijfers (excl. de bevoegdheden zesde staatshervorming en realisaties universiteiten en hogescholen) vertekend door een aantal eenmalige factoren die we tevens uitzuiveren.

De eerste correctie betreft de neutralisering van de eind 2017 besliste eenmalige uitgaven waarvoor een overaanwending op de provisie FB (en bij VFLD) werd toegestaan. Zo werd er op 27/10/2017 135 miljoen euro herverdeeld naar aanleiding van de politieke besluitvorming BO 2018. 100 miljoen euro was reeds voorzien op de VAK/VEK buffer 2017 zodat er 35 miljoen euro overbenutting geneutraliseerd moet worden. Op 15

---

⁷ Deze overbenutting is het gevolg van het feit dat de begrotingscijfers van de BA 2017 niet werden bijgesteld naar aanleiding van de verhoging van de aan hogescholen en universiteiten toegewezen middelen doorheen het begrotingsjaar.

december 2017 werd een tweede herverdelingsbesluit door de Vlaamse Regering goedgekeurd voor 112,6 miljoen euro evenals een saldo-intering van 24,5 miljoen euro bij het VFLD. In totaal wordt er voor deze eenmalige dossiers dus 172,1 miljoen euro eenmalige overbenutting geneutraliseerd.

Daarnaast werd de onderbenutting in 2017 eenmalig voor 90,9 miljoen euro aangetast door eenmalige kredietoverschrijdingen bij het VIF (47,7 miljoen euro meer dan voorziene te ontvangen facturen), VAPH (20 miljoen euro afrekening vorige dienstjaren) en een toegestane intering op het Energiefonds (23,2 miljoen euro).

Anderzijds werd de onderbenutting in 2017 eenmalig opgekrikt door het niet aanwenden van kredieten bij BAM (27,2 miljoen euro), VIAPASS (10,5 miljoen euro), provisie KM-heffing (42,1 miljoen euro), VPM (dividend voor 35 miljoen euro) en de Vlaamse ondersteuningspremie voor 6,4 miljoen euro of in totaal 121,2 miljoen euro.

Indien we deze factoren filteren uit de vastgestelde onderbenutting 2017 dan bekomen we een gecorrigeerde onderbenutting in 2017 van 764,8 miljoen euro ($=728,3 - 124 + 18,7 + 172,1 + 90,9 - 121,2$) of 2,52 % van de ESR-betaalkredieten (excl. zesde staatshervorming en universiteiten en hogescholen) in 2017.

Het gemiddelde van deze gecorrigeerde onderbenuttingspercentages, namelijk 2,18% ($=(1,84+2,52)/2$), wordt toegepast op de beschikbaar gestelde betaalkredieten 2018 exclusief de kredieten voor bevoegdheden die overkomen in het kader van de zesde staatshervorming en exclusief de geconsolideerde betaalkredieten van de universiteiten en hogescholen of 29,8 miljard euro om de verwachte onderbenutting bij de begrotingsaanpassing 2018 te bekomen. $29,8 \text{ miljard euro} \times 2,18\% = 651,1 \text{ miljoen euro}$.

Gelet op de onderbenutting die zowel in 2016 als in 2017 werd vastgesteld op de kredieten ter financiering van de bevoegdheden die werden overgedragen in het kader van de zesde staatshervorming, trekken we zoals in 2016 en 2017 de onderbenutting op met 90 miljoen euro (het gemiddelde van de onderbenutting op de kredieten van de zesde staatshervorming in 2016 en 2017) naar 741,1 miljoen euro.

Net zoals in 2017 kan verwacht worden dat het effect van de consolidatie van de hogescholen en universiteiten op het ESR-vorderingensaldo in 2018 neutraal is.

Teneinde het verschil tussen enerzijds het op basis van de begrotingen van hogescholen en universiteiten berekende vorderingensaldo en de ESR-impact van de netto betoelaging (toelagen van ministeries en te consolideren instellingen aan universiteiten en hogescholen min toelagen van universiteiten en hogescholen aan ministeries en te consolideren instellingen) anderzijds op te vangen, wordt de onderbenuttingshypothese bijkomend verhoogd tot 150 miljoen euro (wat 32,1 miljoen euro meer is dan bij de begrotingsopmaak 2018).

6.5. ESR-correcties en correcties voor de aftoetsing van de evenwichtsdoelstelling

Voor de ESR-correcties verwijzen we naar hoofdstuk 5 van de Algemene toelichting. Voor de correcties voor de aftoetsing van de evenwichtsdoelstelling verwijzen we naar hoofdstuk 7 en in het bijzonder naar deel 7.3 van dit hoofdstuk.

6.6. Tabel Vorderingsaldo

Het vorderingensaldo van de Vlaamse overheid bedraagt -1.214,7 miljoen euro. In het kader van de evenwichtsdoelstelling bedraagt het begrotingsresultaat 3,6 miljoen euro waardoor Vlaamse begroting structureel in evenwicht is en blijft.

Tabel 6-4: Vorderingsaldo

	BO 2018	BA 2018	BA-BO
Ontvangsten algemene begroting	38.855.522	39.117.545	262.023
Leningen	750	1.329	579
Deelnemingen en kredietverleningen	204.288	199.366	-4.922
Toelagen van instellingen	36.721	63.689	26.968
ESR-ontvangsten algemene begroting (1)	38.613.763	38.853.161	239.398
Ontvangsten instellingen	23.374.240	24.216.900	842.660
Leningen	2.582.773	2.676.755	93.982
Deelnemingen en kredietverleningen	1.228.626	1.625.263	396.637
Toelagen van Vlaamse ministeries en instellingen	12.458.352	12.474.796	16.444
Interne verrichtingen	3.483.635	3.667.847	184.212
ESR-ontvangsten instellingen (2)	3.620.854	3.772.239	151.385
Geconsolideerde ESR-ontvangsten (3=1+2)	42.234.617	42.625.400	390.783
Uitgaven algemene begroting	42.277.173	42.628.377	351.204
Deelnemingen en kredietverleningen	1.650.921	1.675.712	24.791
Toelagen aan instellingen	12.080.692	12.090.558	9.866
Aflossingen schuld	8.793	9.230	437
VAK/VEK-buffer in het kader van de begrotingsmonitoring	100.000	100.000	0
Rente-uitgaven	92.171	88.467	-3.704
Primaire ESR-uitgaven algemene begroting (4)	28.344.596	28.664.410	319.814
Uitgaven instellingen	23.374.240	24.216.900	842.660
Aflossingen	1.667.207	1.894.720	227.513
Deelnemingen en kredietverleningen	2.524.342	2.810.840	286.498
Toelagen aan Vlaamse ministeries en instellingen	415.245	449.068	33.823
Interne verrichtingen	2.712.184	2.762.078	49.894
Rente-uitgaven	312.294	318.705	6.411
Primaire ESR-uitgaven instellingen (5)	15.742.968	15.981.489	238.521
Geconsolideerde primaire ESR-uitgaven (6=5+4)	44.087.564	44.645.899	558.335
Geconsolideerd primair ESR-saldo (7=3-6)	-1.852.947	-2.020.499	-167.552
Onderbenutting Hogescholen en Universiteiten	117.896	150.000	32.104
Onderbenutting overige	591.135	741.124	149.989
Onderbenutting (8)	709.031	891.124	182.093
Geconsolideerd primair ESR-saldo na onderbenutting (9=7+8)	-1.143.916	-1.129.375	14.541
Rente-uitgaven (10)	404.465	407.172	2.707
Geconsolideerd ESR-saldo na onderbenutting (11=9+10)	-1.548.381	-1.536.547	11.834
Correctie FWO	7.480	7.480	0
Correctie Vlaams Parlement	0	-477	-477
Aanrekening waterdistributienetwerken			0
Herclassificaties financiële verrichtingen			0
ESR-correcties perimeter en aanrekeningstijdstip (12)	7.480	7.003	-477
Voorziene bouwuitgaven binnen DBFM Scholen van Morgen	0	0	0
BTW op opgeleverde scholen DBFM Scholen van Morgen	-3.702	-4.098	-396
Herclassificatie alternatieve financiering VIPA	92.489	92.489	0
VIAPASS	1.467	1.467	0
Positieve correctie Amoras	4.700	4.700	0
De Lijn Stelplaats Tongeren	172	172	0
De Lijn Stelplaatsen BOVZO	633	633	0
De Lijn Stelplaatsen Cluster II	1.994	1.994	0

	BO 2018	BA 2018	BA-BO
De Lijn Stelplaats Oostende		1.977	1.977
Ziekenhuisinfrastructuur A1/A3	288.348	279.735	-8.613
Effect niet aangevraagde provisionele bedragen A1/A3 m.b.t. investeringen vóór 2016	-40.000	-40.000	0
Sluis Terneuzen	-11.761	-24.142	-12.381
ESR-correcties verstrengd Europees begrotingstoezicht (13)	334.340	314.927	-19.413
Vorderingensaldo (14=11+12+13)	-1.206.561	-1.214.617	-8.056
Bouwkost Oosterweel (incl. rente)	76.447	76.447	0
Schuldovername Gemeenten	96.654	96.654	0
A1/A3 (niet aangevraagde provisionele bedragen m.b.t. investeringen vóór 2016)	40.000	40.000	0
Afrekening 2018	1.004.982	1.005.074	92
Correcties voor aftoetsing begrotingdoelstelling (15)	1.218.083	1.218.175	92
Saldo na correcties aftoetsing begrotingsdoelstelling (16=14+15)	11.522	3.558	-7.964

7. EUROPEES KADER EN NORMERING

7.1. Situering

België is momenteel onderworpen aan het preventieve deel van het Stabiliteits- en Groeipact en moet jaarlijks een budgettaire aanpassing van ten minste 0,6% van het bbp in de richting van de middellange termijn doelstelling (MTO) realiseren. België heeft zich in het Stabiliteitsprogramma 2016-2019 geëngageerd tot een MTO die overeenstemt met een structureel evenwicht⁸. Het aanpassingstraject in de richting van de MTO, dat beïnvloed wordt door de schuldgraad en de economische toestand waarin België zich bevindt, moet een voldoende snelle evolutie in de richting van houdbare publieke financiën garanderen. Verder mogen de overheidsuitgaven niet sneller stijgen dan een referentiepercentage onder de potentiële bbp groei op middellange termijn, tenzij de groei van de uitgaven gecompenseerd wordt door discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde. Tenslotte dient België ook nog steeds de regels van het corrigerend luik van het Stabiliteits- en Groeipact na te leven. Zo mag het nominaal tekort de drempel van 3% van het bbp niet overschrijden en moet België er voor zorgen dat het schuldniveau voldoende snel in de richting van 60% van het bbp evolueert.

Net als in de voorgaande jaren, wees de Europese Commissie in haar advies over het Belgisch Ontwerpbegrotingsplan voor 2018⁹, dat in november 2017 gepubliceerd werd, op het risico dat België niet aan de vereisten van het Stabiliteits- en Groeipact zal voldoen. Meer specifiek zou er een risico bestaan op een significante afwijking van het pad naar de MTO in 2017 en 2018, en zou België op basis van de herfstvooruitzichten 2017¹⁰ van de Europese Commissie niet aan de schuldreductieregel voldoen. De Europese Commissie nodigde België uit om de nodige maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de begroting 2018 aan het Stabiliteits- en Groeipact zal voldoen en om meevallers te gebruiken om de afbouw van de overheidsschuld te versnellen. De Commissie wees er nog eens op dat het voldoen aan het pad naar de MTO een belangrijke relevante factor is in de beoordeling van het voldoen aan het schuldreductiecriterium.

⁸ De bepaling van een nieuwe MTO volgde uit de normale driejaarlijkse herzieningscyclus die voorzien is in het Stabiliteits- en Groeipact en die gelinkt is aan de publicatie van het verslag van de Europese Commissie over de vergrijzing. In het kader van deze herziening berekende de Europese Commissie een ondergrens voor de MTO van de lidstaten. Deze ondergrens is het resultaat van de mechanische toepassing van de formule voor de berekening van de MTO, maar garandeert niet dat aan alle regels van het Stabiliteits- en Groeipact voldaan wordt. Voor België berekende de Europese Commissie een ondergrens gelijk aan een structureel tekort van 0,5% van het bbp, ten opzichte van de voorgaande ondergrens van een structureel surplus van 0,75% van het bbp. Deze belangrijke neerwaartse herziening van de ondergrens was voornamelijk het gevolg van de daling van de impliciete kost van de vergrijzing door de pensioenhervorming. Indien België voor deze ondergrens als MTO had gekozen, zou België pas vanaf 2019 aan de schuldreductieregel voldoen. Door voor een ambitieuzere doelstelling dan de minimum MTO te kiezen, hoopte België sneller aan alle begrotingsregels, inclusief het schuld criterium te voldoen. In het Stabiliteitsprogramma 2019-2022 zal België een nieuwe MTO moeten kiezen voor de periode 2020-2022.

⁹ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact/annual-draft-budgetary-plans-dbps-euro-area-countries/draft-budgetary-plans-2018_en

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2017-economic-forecast_en?utm_source=ecfin_twitter&utm_campaign=ecforecast_autumn

Indien Eurostat evenwel de beter dan verwachte resultaten van België voor 2017 bevestigt, is het mogelijk dat de Europese Commissie dit jaar geen rapport onder artikel 126(3) van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie zal opstellen. In dit rapport, dat de eerste stap vormt in de procedure m.b.t. buitensporige tekorten, analyseert de Europese Commissie of een lidstaat aan haar verplichtingen inzake het nominaal tekort en de reductie van de schuld voldoet. In haar analyse houdt de Commissie rekening met relevante factoren zoals bijvoorbeeld de economische omstandigheden, structurele hervormingen en een voldoende snelle vooruitgang in de richting van de MTO.

In het Samenwerkingsakkoord van 12 december 2013 tussen de Federale overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies betreffende de uitvoering van artikel 3, §1 van het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie wordt bepaald dat, in het raam van de actualisering van het Stabiliteitsprogramma, de jaarlijkse begrotingsdoelstellingen van de gezamenlijke overheid op basis van een advies van de Afdeling Financieringsbehoeften van de overheid van de Hoge Raad van Financiën (HRF) verdeeld worden over de diverse geledingen van de gezamenlijke overheid. Over de algemene begrotingsdoelstelling van de overheden wordt vooraf overlegd in het Overlegcomité. De vaststelling van de individuele budgettaire doelstellingen van de akkoord sluitende partijen en van de lokale overheden in nominale en structurele termen moet goedgekeurd worden door een beslissing van het Overlegcomité.

7.2. Advies Hoge Raad van Financiën

De afdeling Financieringsbehoeften van de Hoge Raad van Financiën (HRF) bracht op 31 maart 2018 een advies uit over het begrotingstraject ter voorbereiding van het stabiliteitsprogramma 2018-2021 dat eind april moet worden overgemaakt aan de Europese Commissie.

7.2.1 Traject gezamenlijke overheid

Het advies van de HRF heeft betrekking op de jaren 2018-2021, waarbij het uitgangspunt van 2018 een belangrijke rol speelt.

Aangezien de begrotingsaanpassingen nog niet bekend waren op het moment van het advies, gaat de HRF er van uit dat de begrotingsdoelstelling die opgenomen was in het ontwerp-begrotingsplan van oktober 2017 gerealiseerd wordt. Concreet betekent dit dat het Belgisch structureel saldo met 0,25% zou verbeteren in vergelijking met het resultaat van 2017. De Economische vooruitzichten van het Federaal Planbureau van maart 2018 gaan er van uit dat het structureel tekort van 2017 1,00% zou bedragen. Uitgangspunt van de HRF is dus dat het structureel tekort in 2018 zou moeten verminderen tot 0,75% bbp.

Voor de periode 2019-2020 schuift de HRF 2 scenario's naar voor. In een eerste **aanbevolen traject** dient België voor 2019 de minimum vereiste structurele verbetering uit het preventieve luik van het Stabiliteits- en Groeipact te realiseren, namelijk 0,6% bbp. Voor 2020 zou er dan nog een resterende structurele inspanning van 0,15% bbp vereist zijn om het structureel evenwicht te bereiken.

Daarnaast schuift de HRF een **alternatief scenario** naar voor waarbij de vereiste verbetering na 2018 evenredig verdeeld wordt tussen 2019 en 2020, waarbij in beide jaren een structurele verbetering van het vorderingensaldo van 0,38% bbp gerealiseerd moet worden om in 2020 een structureel evenwicht te bereiken. In het advies wordt hier wel duidelijk aangegeven dat dit scenario afhankelijk is van de naleving van de

vooropgestelde structurele verbetering van 0,25% bbp in 2018. Een eventuele vertraging in de realisatie van deze verbetering dient integraal te worden opgevangen in 2019.

7.2.2 Verdeling traject naar Gemeenschappen en Gewesten

Het samenwerkingsakkoord van 13 december 2013 voorziet dat er niet enkel een traject voor België in zijn geheel moet opgesteld worden, maar ook voor de verschillende overheidsniveaus en voor elke individuele gemeenschap en gewest.

Voor de bepaling van de trajecten van de individuele gemeenschappen en gewesten hanteert de HRF het principe dat elke gemeenschap en gewest die in 2017 een structureel overschot gerealiseerd heeft, vanaf 2018 minimaal het structureel evenwicht dient aan te houden.

De gemeenschappen en gewesten die in 2017 nog een structureel tekort optekenden, dienen ten laatste in 2020 het structureel evenwicht te realiseren. De verdeling van de inspanning die hiervoor moet gedaan worden, wordt bepaald in functie van het traject dat voor de gezamenlijke overheid gekozen wordt.

7.2.3 Concrete aanbeveling voor Vlaanderen

Op basis van de voorlopige ramingen van het INR waarover de HRF beschikte bij de voorbereiding van het advies, blijkt dat Vlaanderen voor 2017 een beperkt nominaal overschot heeft van 349 miljoen euro¹¹. Ook in structurele termen tekende de Vlaamse Gemeenschap een structureel overschot op, namelijk 89 miljoen euro.

Tabel 7-1: Van nominaal HRF-saldo naar structureel HRF-saldo (% bbp en mln euro)

	% bbp	mln euro
Nominaal HRF-saldo (1)	0,080%	349
correctie autonomiefactor (AF) (2)	0,074%	323
Cyclische weerslag (3)	-0,062%	-274
Eenmalige verrichtingen (excl. AF) (4)	0,031%	134
Correctie overdrachten (5)	0,017%	77
Structureel HRF-saldo (6=1-2-3-4-5)	0,020%	89

Bron: HRF-advies van maart 2017, economische vooruitzichten 2018-2023 van het FPB en eigen berekeningen

Om de overgang te maken naar het structureel HRF-saldo, corrigeert de HRF in eerste instantie voor de autonomiefactor. De doorstortingen van de opcentiemen gebeuren op basis van een autonomiefactor die voor de periode 2015-2017 forfaitair vastgelegd was. Aangezien deze te hoog is vastgelegd, ontvingen de gewesten in de periode 2015-2017 meer dan benodigd ter financiering van de overgedragen bevoegdheden, waarvoor er in 2018 een negatieve afrekening gekomen is. Deze eerste correctie die de HRF toepast bestaat erin om na te gaan in welke mate de doorstorting van de opcentiemen lager zouden geweest zijn indien de definitieve autonomiefactor zou zijn toegepast in 2017. In 2017 gaat het om 0,074% van het bbp of 323 miljoen euro.

Een tweede correctie heeft betrekking op de conjunctuur. Aangezien de economie onder haar potentieel niveau ligt, worden de Vlaamse ontvangsten negatief beïnvloed door de conjuncturele cyclus in 2017. De HRF raamt de impact hiervan voor Vlaanderen op -

¹¹ Dit bedrag is een raming op basis van het resultaat zoals opgenomen in het advies van de HRF van 31 maart, waar het resultaat is weergegeven op basis van % bbp. Op basis van de perscommuniqué van het instituut voor de nationale rekeningen van 20 april 2018, gaat het finaal om 364 miljoen euro (begrotingssaldo met de raming van de opcentiemen volgens HRF-definitie).

0,062% van het bbp of -274 miljoen euro.

De federale doorstortingen gebeuren per definitie op basis van geraamde parameters. Bij de begrotingsaanpassing van het volgende jaar wordt hiervoor gecorrigeerd (afrekeningen). Deze correcties worden meegenomen onder de noemer "eenmalige verrichtingen (excl. autonomiefactor)". In 2017 gaat het om 0,031% bbp of 134 miljoen euro.

Ten slotte gebeurt er nog een correctie voor de federale overdrachten. Die gebeuren niet op basis van definitieve parameters, aangezien hierdoor dit gedurende een heel aantal jaren tot aanpassingen aanleiding zou geven. In februari van het begrotingsjaar t+1 worden de parameters voor de federale overdrachten definitief vastgelegd. Indien de federale doorstortingen op basis van de werkelijke parameters zouden gebeurd zijn, zouden de Vlaamse ontvangsten anders geëvolueerd zijn en zou het vorderingensaldo er anders uitzien. Om de correcte impact te kunnen meten op de Vlaamse ontvangsten, voorziet de HRF nog deze technische correctie die 0.017% of 77 miljoen euro bedraagt in 2017.

Op die manier raamt de HRF dat Vlaanderen in 2017 een structureel overschot opgetekend heeft van 0,02% bbp of 89 miljoen euro.

Aangezien Vlaanderen een structureel overschot heeft in 2017, komt het alternatieve traject overeen met het aanbevolen traject. Het advies van de HRF stelt dat Vlaanderen dit overschot kan afbouwen in 2018 tot een structureel evenwicht om ook de komende jaren dit structureel evenwicht te behouden. De doelstelling wordt geformuleerd in structurele termen, maar kan vervolgens omgerekend worden naar een nominale doelstelling door toepassing van de verschillende correcties. De doelstelling in % bbp zoals opgenomen in de tabellen van de HRF werd op basis van de ramingen van het Federaal Planbureau in de economische vooruitzichten 2018-2023 omgezet in nominale termen.

Tabel 7-2: Traject HRF (miljoen euro)

	2018	2019	2020	2021
Structureel HRF-saldo (1)	0	0	0	0
correctie autonomiefactor (AF) (2)	-883	0	0	0
Cyclische weerslag (3)	-124	7	49	57
Eenmalige verrichtingen (excl. AF) (4)	114	-9	0	0
Correctie overdrachten (5)	22	-1	-9	-11
Nominaal HRF-saldo (6=1+2+3+4+5)	-872	-4	40	46

Bron: HRF-advies van maart 2017, economische vooruitzichten 2018-2023 van het FPB en eigen berekeningen

Voornamelijk omwille van de correctie voor de autonomiefactor mag Vlaanderen in 2018 een vorderingentekort optekenen van 872 miljoen euro om, volgens het HRF-advies, structureel in evenwicht te zijn. In 2019 zou er een nominaal tekort van 4 miljoen euro mogen zijn en omwille van de geraamde positieve outputgap vanaf 2020 zou er vanaf dan een beperkt nominaal overschot moeten zijn.

7.2.4 Aanpassingen traject in voorbereiding van het stabiliteitsprogramma

In principe wordt het advies van de HRF als basis gebruikt voor de besprekingen binnen de interfederale werkgroep die het Belgisch stabiliteitsprogramma voorbereidt. Tijdens die bespreking is echter gebleken dat de correctie autonomiefactor niet volledig correct berekend was. In deze correctie was immer rekening gehouden met een eenmalige factor die enkel relevant is indien de ESR-aanrekeningswijze (getransactionaliseerde kas) gehanteerd wordt i.p.v. de HRF-werkwijze die toegepast wordt voor de berekening van

de ontvangsten uit gewestelijke opcentiemen. De correctie van de autonomiefactor die moet toegepast worden bedraagt hierdoor -1.016 miljoen euro in plaats van -883 miljoen euro in 2018. Voor de komende jaren zijn er geen wijzigingen ten opzichte van de tabel die in het advies van de HRF gepubliceerd werden, aangezien deze correctie niet meer moet gebeuren na 2018.

Dit leidt tot het volgende traject.

Tabel 7-3: Gecorrigeerd traject HRF (miljoen euro)

	2018	2019	2020	2021
Structureel HRF-saldo (1)	0	0	0	0
correctie autonomiefactor (AF) (2)	-1.016	0	0	0
Cyclische weerslag (3)	-124	7	49	57
Eenmalige verrichtingen (excl. AF) (4)	114	-9	0	0
Correctie overdrachten (5)	22	-1	-9	-11
Nominaal HRF-saldo (6=1+2+3+4+5)	-1.005	-4	40	46

Bron: HRF-advies van maart 2017, economische vooruitzichten 2018-2023 van het FPB, voorbereidende werkzaamheden bij opmaak stabiliteitsprogramma en eigen berekeningen

Om, zoals voorgesteld in het HRF-advies, tot een structureel evenwicht te komen in 2018, mag Vlaanderen een nominaal tekort hebben van 1.005 miljoen euro.

7.3. Vlaamse visie op het traject 2018-2021

Sinds 2017 heeft de Vlaamse overheid zichzelf een evenwichtsdoelstelling opgelegd. In 2017 werd deze doelstelling gerealiseerd en ook in 2018 en de volgende jaren wenst Vlaanderen deze doelstelling te realiseren. Op die manier blijft de Vlaamse begroting structureel in evenwicht.

Om de overgang te maken van het nominaal vorderingensaldo naar het saldo dat in aanmerking wordt genomen om de evenwichtsdoelstelling af te toetsen, worden er 4 correcties toegepast.

In 2018 wordt ten aanzien van de evenwichtsdoelstelling een eenmalige correctie van 1.005 miljoen euro toegepast voor het effect van de herziening van de **autonomiefactor** (afrekening 2018) in dat desbetreffende jaar. Deze correctie gebeurt ook door de HRF, zij het dat het bedrag dat de HRF in aanmerking neemt in beperkte mate hoger is dan het bedrag dat de Vlaamse Regering hanteert. Het verschil heeft te maken met het feit dat Vlaanderen meer elementen meeneemt in de berekening van deze correctie dan de HRF¹².

De impact van de bouwkosten gerelateerd aan de **Oosterweelverbinding** (76 miljoen euro), die door de Vlaamse Regering beschouwd wordt als een eenmalige investering met groot economisch belang op zowel lokaal, regionaal, landelijk als euregionaal niveau, wordt buiten de evenwichtsdoelstelling gehouden. In haar advies van maart 2018 geeft de HRF aan dat een toename van de overheidsinvesteringen aangewezen is, in het bijzonder de investeringen die een sterk positief effect hebben op de economische bedrijvigheid, het productiepotentieel van de economie en de houdbaarheid van de

¹² Het bedrag dat de HRF in aanmerking neemt voor de herziening van de autonomiefactor, verschilt in beperkte mate van de correctie voor de afrekening 2018. Dit verschil wordt toegelicht in deel 3.2.2.4.

schuld. Het verslag stelt ook expliciet dat er kan worden nagedacht over een specifieke behandeling van investeringsuitgaven waaraan toewijsbare inkomsten verbonden zijn waardoor de budgettaire neutraliteit doorheen de tijd gegarandeerd wordt. De correctie die de Vlaamse regering toepast voor de Oosterweelverbinding komt hieraan integraal tegemoet.

Daarnaast wordt ook de potentiële impact van de **investeringsuitgaven m.b.t. de A1/A3 ziekenhuisinfrastructuur** (40 miljoen euro), die reeds voor de bevoegdheidsoverdracht hadden moeten aangerekend worden, buiten de begrotingsdoelstelling gehouden.

Ook van het negatief begrotingseffect van de **schuldovername van gemeenten** in het kader van de vrijwillige fusies (97 miljoen euro) wordt abstractie gemaakt bij het aftoetsen van het structureel begrotingsevenwicht, gelet op het feit dat dit negatief effect tot een even groot positief effect bij de gemeenten leidt. Dit wordt ook expliciet erkend door de HRF in een brief van 20 november 2017 aan de minister van Begroting, Financiën en Energie. De HRF geeft aan dat deze gedeeltelijke schuldovername neutraal is op het niveau van Entiteit II (Gemeenschappen, Gewesten en lokale overheden), zoals dat ook het geval was voor een gelijkaardige operatie in 2008. Dit betekent dat de Vlaamse regering hiervoor een correctie mag toepassen conform de HRF.

7.4. Overlegcomité

Gelet op artikel 2 §4 van het Samenwerkingsakkoord van 12 december 2013 tussen de Federale overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies betreffende de uitvoering van artikel 3, §1 van het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie, moet de vaststelling van de individuele budgettaire doelstellingen van de diverse geledingen van de gezamenlijke overheid in nominale en structurele termen goedgekeurd worden door een beslissing van het Overlegcomité.

Uiterlijk op 30 april moet België haar Stabiliteitsprogramma 2018-2021 voorleggen aan de Europese Commissie. De beoordeling van dit Stabiliteitsprogramma volgt in mei.

8. HET FINANCIËEL BEHEER

8.1. De geconsolideerde schuld: inleiding

De bruto-schuld van de Vlaamse overheid wordt samengesteld in overeenstemming met het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR). Het INR heeft haar laatste lijst van de te consolideren instellingen meegedeeld naar aanleiding van de EDP-notificatie van april 2018. Van de instellingen die op deze lijst voorkomen, worden de "financiële schulden" hieronder weergegeven (zie tabel 8-5).

Samen met de directe en indirecte schuld van de Vlaamse ministeries (incl. zichtrekening) vormen de financiële schulden van al deze rechtspersonen en geconsolideerde alternatief gefinancierde investeringsschema's de geconsolideerde bruto-schuld. Eventuele beleggingen worden niet van de uitstaande bruto-schuld afgetrokken. Op geconsolideerd niveau worden de leningen die zijn aangegaan tussen entiteiten binnen de consolidatieperimeter evenwel niet meegerekend.

De geconsolideerde bruto-schuld bedraagt eind 2017 23,4 miljard euro. Dit is een lichte daling t.o.v. 2016 (23,5 miljard euro in de laatste schuld cijfers van het INR) terwijl bij de vorige ronde nog een sterke stijging voorspeld was.

8.2. Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2018

De evolutie van de bruto-geconsolideerde schuld is vooreerst afhankelijk van het begrotingssaldo. Het effect op de schuld hiervan kan best worden ingeschat via het verwachte saldo in ESR-termen op de geconsolideerde begroting voor de CFO-leden. De evolutie van de schuld wordt verder ook beïnvloed door de evolutie van de ontvangsten en uitgaven inzake kredietverleningen en participaties (ESR-8). Tot slot dient er tevens rekening gehouden te worden met de reeds beschikbare financiële activa.

8.2.1 Het begrotingssaldo in ESR-termen

Rekening houdende met de bouwkosten voor Oosterweel, de eenmalige negatieve afrekening van de bijzondere financieringswet, de schuldovername van de gemeenten en met de nog ESR-matig aan te rekenen subsidies voor ziekenhuisinfrastructuur die voor de bevoegdheidsoverdracht zijn gebouwd, bedraagt het nominaal begrotingstekort in 2018 -1,2 miljard euro. Dit begrotingstekort wordt gecorrigeerd voor de niet-CFO-leden¹³. De impact hiervan wordt benaderd door de betoelaging enerzijds en de ESR-9-evolutie + de impact van het decreet beheer financiële activa op de niet-CFO-leden anderzijds.

Daar ervan uitgegaan wordt dat de NV BAM het tekort van 76,4 miljoen euro als gevolg van de bouwkost van Oosterweel in 2018 nog uit haar kasreserves zal betalen, wordt met dit tekort geen rekening gehouden in de berekening van de evolutie van de geconsolideerde schuld.

---

¹³ Tot het CFO (Centraal Financieringsorgaan) behoren de volgende instellingen: Intern Verzelfstandigde Agentschappen (IVA's) met rechtspersoonlijkheid, publiekrechtelijke vormgegeven extern verzelfstandigde agentschappen (EVA's), Vlaamse openbare instellingen (VOI's), strategische adviesraden en de eigen vermogens van ANB en INBO. De lijst van CFO-leden wordt jaarlijks meegedeeld op de Vlaamse Regering.

8.2.2 Kredietverleningen en participaties in 2018

Ook het saldo van de kredietverleningen en participaties bepaalt de evolutie van de geconsolideerde schuld mee. Aan de hand van de hiervoor in de begroting ingeschreven budgetten worden de kasuitgaven en -ontvangsten van de kapitaalparticipaties van de Vlaamse overheid ingeschat.

Hierbij wordt enkel rekening gehouden met de ESR-8 ontvangsten en uitgaven van het ministerie en van de CFO-leden daar een overschot aan ESR-8'en (dus meer ESR-8 ontvangsten dan uitgaven) bij niet-CFO-leden door deze instelling zelf aangewend kan worden. Bij CFO-leden komen de overtollige liquide middelen wel in de cashpool van het CFO terecht waardoor ze de kas en dus de schuld van het ministerie beïnvloeden. Hiermee dient dan ook rekening gehouden te worden.

De belangrijkste ESR-8 ontvangst van het ministerie was in het verleden de terugbetaling door KBC van de aan hen verleende steun in 2009. Eind 2015 heeft KBC de volledige steun terugbetaald waardoor in 2018 de voorziene ESR-8 ontvangsten van het ministerie beperkt zijn tot 199 miljoen euro.

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte telt het kaseffect en hiervoor zijn de vereffeningskredieten van belang. Voor de algemene ESR-8 budgetten van het huidige jaar wordt in de begrotingsaanpassing 2018 voor 237 miljoen euro aan vereffeningskredieten ingeschreven. Dit bedrag werd geraamd aan de hand van de betaalkalenders in de beslissingen van de Vlaamse Regering, evenwel aangepast aan de reeds uitgevoerde betalingen en nieuwe inzichten. De belangrijkste zijn voor de volstorting van de kapitaalverhoging in BAM (87,5 miljoen euro), energieleningen (55 miljoen euro), het TINA-fonds (39 miljoen euro), Arkimedes (20 miljoen euro) en het nog te volstorten gedeelte voor Fidimec (6,0 miljoen euro) en Imec I-start (1,1 miljoen euro). In totaal wordt er voor 2018 237 miljoen euro aan ESR-8 vereffeningskredieten ingeschreven bij het ministerie. In dit bedrag zitten de doorstortingen aan VMSW en VWF van de directe financiering door het Vlaams Gewest niet vervat daar deze schuldopnames verwerkt werden op de lijn van de ESR-9 ontvangsten van deze rechtspersonen. Ook de doorstorting aan School Invest zit hierin niet vervat omwille van het feit dat de bouwuitgaven SvM in het ESR-resultaat verwerkt zitten.

Bij de CFO-leden zijn nog 30 miljoen euro aan ESR-8 ontvangsten en 123 miljoen euro aan ESR-8 uitgaven ingeschreven voor 2018.

De ESR-8 uitgaven leiden tot een stijging van de geconsolideerde schuld terwijl de ESR-8 ontvangsten tot een daling leiden.

8.2.3 ESR-9 van de niet-CFO-leden

Het uitgangspunt dat de schuldevolutie gelijk is aan begrotingsresultaat + ESR-8 resultaat, wordt nog bijkomend beïnvloed door eventuele financiële activa die ingezet of opgebouwd kunnen worden ter financiering van beide saldi.

Om zowel het begrotingsresultaat, het ESR-8-resultaat als het inzetten van eventuele activa te ondervangen, wordt er voor de niet-CFO-leden dan ook enkel rekening gehouden met de ESR-9 bewegingen (naast de betoelaging aan deze entiteiten).

De CFO-leden mogen in principe geen nieuwe ESR-9 ontvangsten (zijnde opnames van schuld) aangaan. De ESR-9 uitgaven (zijnde aflossingen van schuld) zorgen voor een stijging van de directe schuld bij het ministerie (dat deze aflossing dient te financieren) en tot een daling van de schuld van de betreffende instelling. Beide bewegingen heffen mekaar op waardoor de geconsolideerde schuld gelijk blijft.

Voor de niet-CFO-leden leiden opnames (ESR-9 ontvangsten) tot een toename van de geconsolideerde schuld terwijl aflossingen (ESR-9 uitgaven) tot een daling van de geconsolideerde schuld leiden.

Er wordt een opsplitsing gemaakt tussen de ESR-9 ontvangsten (= schuldopnames) en uitgaven (= aflossingen van schulden) van VMSW en VWF, respectievelijk geraamd op 2,3 miljard euro en 1,4 miljard euro in 2018 enerzijds en de andere niet-CFO-leden anderzijds (saldo van 98 miljoen euro).

Het decreet beheer van financiële activa dat van start zal gaan in het najaar van 2018 en waarbij instellingen behorende tot de consolidatiekring en die voldoen aan bepaalde voorwaarden verplicht worden om hun overtollige liquiditeiten te beleggen in het Vlaamse ministerie, zou volgens de eerste rudimentaire prognoses, tot een vermindering van de geconsolideerde schuld met 600 miljoen euro kunnen leiden. Dit betreft voornamelijk KT-middelen daar de LT-obligaties aangehouden mogen worden tot de eindvervaldag.

8.2.4 Samenvatting

In 2018 wordt een toename van de geconsolideerde schuld verwacht als gevolg van de schuldovername van de gemeenten die fuseren, de afrekening van de autonomiefactor, de mogelijke bijkomende schuld van de ziekenhuisinfrastructuur, het saldo aan esr-8 verrichtingen bij ministeries en instellingen die tot het CFO behoren, de ESR-9-transacties van niet-CFO-leden en de geraamde impact van het decreet beheer financiële activa. Samengevat wordt er tegen eind 2018 een verdere toename van de geconsolideerde schuld verwacht met 1,4 miljard euro.

Tabel 8-1: Geraamde evolutie van de geconsolideerde schuld in 2018 (in duizend euro)

	BA 2017	BO 2018	BA 2018
ESR-resultaat CFO-leden + betoelaging niet-CFO-leden	-2.464	-11.934	-67.128
Schuldovername gemeenten	0	96.654	96.654
Afrekening 2018 BFW inclusief overlopende rekening	0	1.004.982	1.005.074
Ziekenhuisinfrastructuur	33.717	40.000	40.000
ESR-8 ontvangsten ministeries	-125.738	-204.288	-199.366
ESR-8 uitgaven ministeries	109.433	229.351	237.184
ESR-8 ontvangsten CFO-leden	-396.081	-31.715	-30.368
ESR-8 uitgaven CFO-leden	616.724	137.476	123.023
ESR-9 ontvangsten VMSW en VWF	2.148.000	2.300.200	2.300.200
ESR-9 uitgaven VMSW en VWF	-1.341.274	-1.391.284	-1.387.541
Saldo ESR-9 overige niet- CFO-leden	-63.404	-40.580	-98.116
Impact decreet beheer financiële activa			-600.000
Netto toename geconsolideerde schuld	978.913	2.128.862	1.419.617

8.3. Herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften in 2018 van de Vlaamse ministeries

In januari 2018 komt er een grote EMTN van 2012 op eindvervaldag ter waarde van 750 miljoen euro. Daarnaast zijn er enkele kleinere vervaldagen voor de overgenomen leningen van de Gemeentelijke Holding (2,4 miljoen euro) en Vismijn Oostende (222 duizend euro). Tot slot zitten hier ook de aflossingen van kapitaal in vervat ter waarde van 6 miljoen euro van de leningen die overgenomen worden van de fusionerende gemeenten.

Wanneer we geen rekening houden met de directe rechtstreekse financieringen geven onderstaande tabellen de bruto-financieringsbehoeften voor 2018 van de Vlaamse ministeries, VMSW, VWF en School Invest weer.

In de onderstaande tabellen betekent een positief teken bij de ESR-9 verrichtingen dat de ESR-9 uitgaven (aflossingen) groter zijn dan de ESR-9 ontvangsten (opnames) waardoor de financieringsbehoefte van het ministerie toeneemt. Dit leidt dus tot een stijging van de directe schuld. Een positief teken bij de ESR-8 verrichtingen betekent dat de ESR-8 uitgaven groter zijn dan de ESR-8 ontvangsten waardoor de financieringsbehoefte van het ministerie toeneemt en de directe schuld aldus stijgt.

Om de impact van het vorderingensaldo op de financieringsbehoefte te kennen moeten er ten opzichte van het vorderingensaldo (zonder correcties voor aftoetsing aan de begrotingsdoelstelling) enkele correcties worden toegepast (zie lijn begrotingstekort/overschot met correctie voor verstrengd Europees begrotingstoezicht).

Een eerste correctie betreft het neutraliseren van de ESR-correcties. De ESR-correcties betreffen immers correcties op de begrotingskredieten om tot het ESR-aanrekenbare bedrag te komen. Het ESR-aanrekenbare bedrag is echter niet gelijk aan de verwachte kasuitgave. De begrotingskredieten vóór ESR-correcties vormen hier een betere benadering voor. Een voorbeeld hiervan zijn de VIPA kredieten voor gebruikstoelagen aan de ziekenhuizen en rustoorden. Deze gebruikstoelagen worden kasmatig aan de voorzieningen overgemaakt doch zijn niet volledig ESR-matig aanrekenbaar. Het volledige kapitaalsgedeelte van de gebruikstoelage werd eerder al ESR-matig en als schuld aan de voorzieningen aangerekend (in het eerste jaar van uitbetaling van de jaarlijkse gebruikstoelage), waardoor de kapitaalscomponent binnen de gebruikstoelage wordt geschrapt om tot de ESR-matig aanrekenbare uitgaven te komen. De kasmatige betaling resulteert dus in een stijging van de directe schuld doch een daling van de schuld aan de ziekenhuizen/rustoord (zie ook tabel 8.5) waardoor per saldo er geen effect is op de ESR-gecorrigeerde schuld.

Voor de inschatting van de financieringsbehoeften vertrekken we dus van het vorderingensaldo voor ESR-correcties ofwel -1,536 miljard euro.

Een tweede correctie betreft een correctie met betrekking tot de afrekening in het kader van de vaststelling van de definitieve autonomiefactor in 2018. De totale herrekening 2018 is ESR-matig aanrekenbaar en beïnvloedt dus het vorderingensaldo 2018, het jaar waarin via koninklijk besluit de definitieve autonomiefactor wordt vastgesteld. De kasmatige compensatie ten voordele van de federale overheid (het mechanisme van de kasmatige compensatie speelt met toepassing van de bepalingen in de bijzondere financieringswet enkel voor het luikje Gewest) verloopt echter gespreid over een periode van 16 jaar. Het verschil tussen de afrekening voor het Gewest van 1,017 miljard euro en de kasmatige betaling aan federaal van 50 miljoen euro bedraagt 967,6 miljoen euro. Die 967,6 miljoen euro is dus een component van het vorderingensaldo die geen aanleiding geeft tot financieringsbehoefte, waardoor derhalve gecorrigeerd dient te worden. De komende jaren zullen er enkel nog kasbetalingen zijn zonder impact op het vorderingensaldo. Deze kasbetalingen zullen – net zoals bij de ESR-correcties –

resulteren in een toename van de directe schuld doch neutraal zijn voor de geconsolideerde schuld.

Een derde correctie betreft de correctie voor de schuldovername van de gemeenten ten belope van 96,7 miljoen euro. Deze 96,7 miljoen euro impliceert geen kasuitgave. De enige kasuitgave in 2018 betreft de contractueel bepaalde aflossingen van kapitaal ter waarde van 6 miljoen euro die verwerkt wordt op de bovenste lijn aflossing schuld ministerie.

Een laatste correctie betreft het corrigeren van de uitgaven (76,4 miljoen euro) die BAM in 2018 voorziet voor de hoofdwerken aan de Oosterweelverbinding (en die een impact hebben op het vorderingensaldo voor ESR-correcties) doch die BAM zal financieren vanuit haar bestaande reserves.

Tabel 8-2: Financieringsbehoefte ministerie zonder directe financieringen (in duizend euro)

	BA 2017	BO 2018	BA 2018
Aflossing schuld ministerie	2.796	759.042	758.866
Aflossingen BCP	0	0	0
Saldo ESR-9 CFO-leden	-5.372	-43.629	32.508
Begrotingstekort/overschot met correctie voor verstrengd Europees begrotingstoezicht en andere correcties	334.858	419.561	395.860
Saldo ESR-8 ministeries	-16.305	25.063	37.818
Saldo ESR-9 ministeries	-46.146	-8.043	7.901
Saldo ESR-8 CFO-leden	85.969	105.761	92.655
Kasoverschotten + beleggingen	0	0	0
Impact decreet beheer financiële activa			-600.000
Totaal	355.800	1.257.755	725.608
Aflossingen	2.796	759.042	758.866
Netto toename directe schuld	353.004	498.713	-33.258

Tabel 8-3: Netto schuldtoename van VMSW, VWF en School Invest (in duizend euro)

VMSW	BA 2017	BO 2018	BA 2018
Nieuwe schulden (ministerie)	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Nieuwe kortlopende schulden (andere dan ministerie)	945.000	947.000	947.000
Aflossing schuld ministerie	62.013	94.723	92.002
Aflossingen LT schuld (vroegere gewaarborgde schuld)	223.056	230.850	230.171
Aflossing KT-schuld	900.000	900.000	900.000
Netto schuldtoename	759.931	721.427	724.827

VWF	BA 2017	BO 2018	BA 2018
Nieuwe schulden ministerie	200.000	350.000	350.000
Nieuwe schulden FS3	3.000	3.200	3.200
Aflossing schuld ministerie	9.990	14.873	14.873
Aflossing LT schuld (vroegere gewaarborgde schuld)	146.215	150.838	150.495
Netto schuldtoename	46.795	187.489	187.832

School Invest	BA 2017	BO 2018	BA 2018
Nieuwe schulden	442.823	71.570	88.528
Aflossingen van schulden	6.473	28.479	27.000
Netto schuldtoename	436.350	43.091	61.528

Sinds midden 2015 neemt de Vlaamse overheid de rechtstreekse financiering op zich van de sociale huisvestingsmaatschappijen VMSW en VWF. Voor 2018 wordt netto 907 miljoen euro voorzien voor VMSW en 335 miljoen euro voor VWF. Hierin zitten de aflossingen van deze nieuwe schulden vervat. Bij de opnames wordt een zo goed mogelijke match gezocht met de leningsbehoefte van deze instellingen en dit in een meerjarig perspectief.

Voor de overname van de langetermijnfinanciering van de DBFM Scholen van Morgen door de NV School Invest wordt voor 2018 nog in een totale directe financiering voorzien van 89 miljoen euro in 2018 via obligaties uitgegeven via het X/N-vereffeningsstelsel en via het BCP-programma. Wanneer rekening gehouden wordt met de aflossingen van deze nieuwe schulden bekomt men een netto-schuldtoename van 62 miljoen euro die aldus rechtstreeks gefund zal worden door de Vlaamse overheid in 2018.

Bovenvermelde opnames laten de directe schuld stijgen terwijl de schulden van de desbetreffende instellingen dalen met de terugbetaling van hun bestaande portefeuille van (gewaarborgde) schulden (zie verder tabel 8-5).

Samengevat geeft onderstaande tabel de bruto-financieringsbehoeften van de ministeries voor 2018 weer en dit rekening houdende met deze directe financieringen.

Dit komt neer op een totale financieringsbehoefte in 2018 van 1,3 miljard euro.

Tabel 8-4: Financieringsbehoefte ministeries (in duizend euro)

	BA 2017	BO 2018	BA 2018
Aflossing schuld ministerie	2.796	759.042	758.866
Aflossingen BCP	0	0	0
Saldo ESR-9 CFO-leden	-5.372	-43.629	32.508
Begrotingstekort/overschot met correctie voor verstrengd Europees begrotingstoezicht	334.858	419.561	395.860
Saldo ESR-8 ministeries	-16.305	25.063	37.818
Saldo ESR-9 ministeries	-46.146	-8.043	7.901
Saldo esr-8 CFO-leden	85.969	105.761	92.655
Kasoverschotten + beleggingen	0	0	0
Herfinanciering VIPA	0	0	0
Herfinanciering VMSW	937.987	905.277	907.998
Herfinanciering VWF	190.010	335.127	335.127
Financiering School Invest	436.350	43.091	61.528
Impact decreet beheer financiële activa			-600.000
Totaal	1.920.147	2.541.250	2.030.261
Aflossingen	2.796	759.042	758.866
Netto toename directe schuld	1.917.351	1.782.208	1.271.395

8.4. Evolutie van de geconsolideerde schuld in 2017 en 2018 per entiteit

In onderstaande tabel wordt tot slot een vergelijking gemaakt tussen de reële situatie van de geconsolideerde schuld eind 2017 en de bij BO 2018 en BA 2018 verwachte

geconsolideerde schuld eind 2017 en eind 2018. Enkel de grootste instellingen worden in de tabel hieronder weergegeven, het volledige detail kan terug gevonden worden in bijlage 1.

Tabel 8-5: Evolutie van de geconsolideerde bruto-schuld van de Vlaamse overheid opgedeeld per entiteit (in duizend euro)

	REA 2017	BO 2018	BA 2018
Directe schuld MVG (exclusief negatieve stand zichtrekening)	5.051.621	8.323.925	6.318.353
Correctie Flemish Community obligaties aangehouden door VG S.1312 entiteiten**	-37.950	0	-37.950
Indirecte schuld MVG	0	1.189	0
Negatieve stand MVG zichtrekening en CFO te consolideren VOI's	262.272	0	262.272
VG S.1312 entiteiten			
AGION	374.699	381.160	374.699
BAM	120.731	104.634	104.633
EKM's	595.405	623.905	603.714
VIPA	1.670.244	1.578.221	1.577.755
VPM	30.000	0	30.000
VMSW	6.112.954	5.920.597	5.929.783
VVM De Lijn	151.588	171.300	139.934
VWF	2.705.571	2.551.807	2.558.276
LRM-groep	7.941	4.600	9.518
PMV-groep	5.072	5.530	5.072
Universiteiten en Hogescholen	517.396	463.093	522.715
Ziekenhuisinfrastructuur	4.726.931	4.478.583	4.487.196
Andere	164.725	202.559	151.673
Correctie VG S1312 entiteiten die gedeeltelijk schuldbewijzen in portefeuille hebben van andere VG S1312 entiteiten*	-12.350	0	-12.350
PPS			
DBFM "Scholen van Morgen"	181.961	132.837	127.904
Brabo I	178.216	157.926	175.218
Livan I	95.887	168.423	93.452
Stelplaatsen, stelplaatsen BOvZO, stelplaatsen cluster 2 en stelplaatsen Oostende	140.692	34.667	135.916
Via invest zaventem	55.982	54.260	54.840
R4	91.450	341.396	89.331
Noord zuid kempen	190.300	0	184.683
Toerisme - Jeugdverblijf	4.400	0	4.400
Schuldovername gemeenten en overlopende rekening mbt afrekening 2018 BFW			
Schuldovername gemeenten	0	96.654	90.593
Overlopende rekening mbt afrekening 2018 BFW	0	955.307	967.586
Totaal geconsolideerde schuld	23.385.738	26.752.573	24.949.179

* VPM in U Gent 10 miljoen EUR; PMV in Lak Invest 2,35 miljoen EUR

** VSB 8,4 miljoen EUR; Vlaams Parlement 5 miljoen EUR; KU Leuven 25 miljoen EUR

De geconsolideerde schuld bedraagt eind 2017 23,4 miljard euro wat 1,3 miljard euro lager is dan ingeschat werd bij de vorige begrotingsronde. Dit is te wijten aan de lagere directe schuld door o.a. een beter resultaat dan ingeschat bij de begroting en minder opnames dan gepland.

Op vraag van het Rekenhof werden 2 aparte lijnen ingevoegd met correcties voor de schuldbewijzen die binnen S.1312 aangehouden werden.

De geraamde geconsolideerde schuld eind 2018 bedraagt 25 miljard euro oftewel een stijging met 1,6 miljard euro ten opzichte van de situatie eind 2017. Tegenover deze geconsolideerde schuld staan ook activa. Net zoals in voorgaande jaren zal de update van de netto-actiefpositie per einde 2017 in de algemene toelichting bij de begrotingsopmaak 2019 worden geïntegreerd.

In bovenstaande tabel worden enkel de geconsolideerde schulden weergegeven. Daar het overgrote deel van de PPS-schulden geconsolideerd zijn, zijn deze ook vervat in bovenstaande tabel. Voor de PPS-schulden die niet geherklasseerd zijn, kan verwezen worden naar het jaarlijks rapport van het PPS-kenniscentrum.

De Vlaamse overheid heeft daarnaast ook nog voorwaardelijke verplichtingen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gewaarborgde schuld eind 2017 met een projectie voor 2018.

Tabel 8-6: Evolutie van de gewaarborgde schuld (in miljoen euro)

	2017	2018
Waarborgen aan (lokale) overheden	486,35	368,89
De Watergroep	187,02	194,48
EVA Vlaamse Vervoersmaatschappij De Lijn	35,02	24,09
Universiteiten (sociale sector)	4,5	3,78
Universitair Ziekenhuis Gent	48,4	46,18
EVA Syntra Vlaanderen	0,44	0,3
Stad Antwerpen	110,91	0
Stad Sint-Niklaas - Cross Border Lease (*)	50,58	50,58
Stad Dendermonde - Cross Border Lease (*)	32,26	32,26
Gemeente Hamme - Cross Border Lease (*)	17,22	17,22
Waarborgen gedekt door activa	11.916,99	11.610,10
Sociale Huisvesting	686,00	700,00
EVA VMSW (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen)	4340,23	4146,01
Vlaams Woningfonds cvba	2697,25	2544,03
IVA AGIO (Ag. voor Infrastructuur in het Onderwijs)	329,9	350
IVA VIPA (Ag. voor infrastructuur van welzijnsinstellingen)	2.321,26	2.283,26
Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel nv	120,34	104,08
Project Brabo 1 nv	118,30	118,30
Scholen van Morgen	1142,62	1203,33
Deurganckdoksluis	161,09	161,09
Economische waarborgen	985,66	1.030,05
Waarborgbeheer nv	655,14	700,00
Gigant nv	205,59	205,59
VLIF (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds)	22,33	22,33
VIB (Vlaams Instituut voor Biotechnologie)	3,17	2,7
I.M.E.C.	31,93	31,93
ARKimedesfonds	67,5	67,5
Rest	0	0
V.Z.W. De Gezinsbond	0	0
TOTAAL	13.389,00	13.009,04

Het merendeel van de gewaarborgde schuld is reeds opgenomen in de geconsolideerde schuld. Eind 2017 is van de 13,4 miljard euro gewaarborgde schuld slechts 2,0 miljard euro niet geconsolideerd. Zoals uit bovenstaande tabel blijkt wordt voor 2018 (en de volgende jaren) een daling van de gewaarborgde schuld verwacht als gevolg van de rechtstreekse financiering van de Vlaamse overheid van de belangrijkste instellingen met waarborgen en het stopzetten van de waarborgverstrekking binnen de welzijnssector, gelet op de forfaitarisering van de investeringssubsidies.

Tegenover deze waarborgen staan ook inkomsten via de waarborgpremies die betaald moeten worden door de betreffende instellingen.

8.5. Sensitiviteitsanalyse van de rente

Hieronder wordt kort de gevoeligheid van de rente ontvangsten en – uitgaven voor een wijziging in de intrestvoeten weergegeven.

Hierbij wordt het effect berekend van een lineaire stijging van de rentecurve met 100 basispunten. Voor 2018 zou dit een budgettaire meerkost van 3,59 miljoen euro betekenen. De beperkte verhoging in 2018 wordt voornamelijk verklaard door het feit dat er ook belangrijke rente ontvangsten met een vlottende rentevoet zijn. Daarenboven zal het effect van de lineaire stijging van de rentecurve met 100 basispunten op de lange termijn schuld met vaste rentevoet zich pas vanaf 2019 beginnen voelen. Door de stijging van de rentecurve gedurende de periode 2018-2020 zou de impact 35,02 miljoen euro bedragen in 2020.

Tabel 8-7: wijziging rentecurve met 100 basispunten (euro)

2018	2019	2020
3.594.014,54	20.660.896,19	35.018.547,05

9. Bijlage 1. Detailtabel geconsolideerde schuld

Tabel 9-1: Detailtabel geconsolideerde schuld (duizend euro)

	REA 2017	BO 2018	BA 2018
Directe schuld MVG (exclusief negatieve stand zichtrekening)	5.051.621	8.323.925	6.318.353
Correctie Flemish Community obligaties aangehouden door VG S.1312 entiteiten****	-37.950	0	-37.950
Indirecte schuld MVG	0	1.189	0
Negatieve stand MVG zichtrekening en C.F.O. te consolideren V.O.I.'s	262.272	0	262.272
VG S.1312 entiteiten			
Amoras*	0	45.530	0
Agentschap Integratie en Inburgering	2.081	2.076	1.898
Agentschap Plantentuin Meise	0	0	188
Agentschap Sport Vlaanderen	1.304	1.475	1.129
Arkimedes fonds I	0	0	0
Artesis Plantijn Hogeschool	26.580	0	25.787
Arteveldehogeschool	24.075	0	36.597
Atrium	0	3.700	0
BAM	120.731	104.634	104.633
Be-Dive	3.400	0	3.400
De Vlaamse Waterweg (De Scheepvaart)	3.088	3.060	0
Domus Flandria	605	6.208	0
EKM's	595.405	623.905	603.714
Erasmushogeschool	3.162	0	2.558
EV Flanders Hydraulics**	0	402	0
EV ILVO	138	3.524	70
FIT	0	598	0
FJW	0	0	0
FoCI	0	0	0

	REA 2017	BO 2018	BA 2018
FWO	0	0	0
Grondfonds	0	0	0
GO	0	0	0
Greenville	1.521	1.380	3.098
Hermesfonds	0	0	0
Het Waterschei Project	3.020	3.220	3.020
Hogere Zeevaartschool	416	0	416
Hoger Instituut Maria Middelaes	698	0	653
Hogeschool Gent	23.000	0	23.000
Hogeschool West-Vlaanderen	17.757	0	26.440
Instituut voor Tropische Geneeskunde	11.113	0	10.422
IWT	0	0	0
Karel De Grote Hogeschool	49.358	0	46.735
Kind en Gezin	830	964	695
KUL	29.563	0	27.237
Kunsthuis	0	3.776	0
Lijninvest	0	0	0
LUCA	17.139	0	17.139
Lak Invest	31.490	21.832	30.721
Muntpunt	0	0	0
Novovil	0	0	0
Odisee	46.347	0	43.612
PMV	0	0	0
PMV Re Vinci	5.072	5.530	5.072
PXL	3.440	0	12.429
School Invest	0	0	0
Site kanaal	157	166	59
Site Ontwikkeling Vlaanderen	9.337	9.336	8.893
Syntra Vlaanderen	0	0	0
Thomas More Kempen	22.404	0	20.143
Thomas More Mechelen - Antwerpen	4.111	0	2.886
Toerisme Vlaanderen	0	0	0
UC Leuven	18.616	0	17.662
UC Limburg	3.645	0	2.957
Universiteit Gent	70.203	0	68.553
Universiteit Hasselt	26.000	0	23.400
Universiteiten en hogescholen	0	463.093	0
UZ Gent	48.401	0	48.401
VAPH	0	0	0
VDAB	0	0	0
VFL	0	0	0
VIB	4.779	4.753	4.132
VIPA	1.670.244	1.578.221	1.577.755
Vitare	700	42.550	571
VITO	0	0	0
VIVES NOORD	20.013	0	19.740
VIVES ZUID	25.202	0	23.078
Vlaams Parlement	0	0	0
VLIR	0	0	0

	REA 2017	BO 2018	BA 2018
VLIZ	0	0	0
VLAM	0	0	0
VLM	0	0	0
VPM	30.000	0	30.000
VRT	0	0	0
VUB	74.554	0	71.271
VMSW	6.112.954	5.920.597	5.929.783
VSBB	0	-8.400	0
VVM De Lijn	151.588	171.300	139.934
VWF	2.705.571	2.551.807	2.558.276
Wandelaar Invest	61.815	60.909	54.916
Ziekenhuisinfrastructuur	4.726.931	4.478.583	4.487.196
Correctie VG S.1312 entiteiten die gedeeltelijk schuldbewijzen in portefeuille hebben van andere VG S.1312 entiteiten***	-12.350	0	-12.350
andere < 100 k euro	0	100	0
AGION			
Nationaal Waarborgfonds	41.760	61.260	41.760
Agion (overgangperiode)	5.482	6.600	5.482
Agion (systeem vanaf 1993)	327.457	313.300	327.457
PPS-schulden			
DBFM "Scholen van Morgen"	181.961	132.837	127.904
Brabo I	178.216	157.926	175.218
Livan I	95.887	168.423	93.452
Stelplaatsen	6.599	5.350	6.427
Stelplaatsen BOVZO	35.332	0	34.699
Via Invest zaventem	55.982	54.260	54.840
R4	91.450	341.396	89.331
Noord zuid kempen	190.300	0	184.683
VAC Brussel	0	0	0
Stelplaatsen cluster 2	63.961	29.317	61.967
Toerisme - Jeugdverblijf	4.400	0	4.400
Stelplaatsen Oostende	34.800	0	32.823
Schuldovername gemeenten en overlopende rekening mbt afrekening 2018 BFW			
Schuldovername gemeenten	0	96.654	90.593
Overlopende rekening mbt afrekening 2018 BFW	0	955.307	967.586
Totaal geconsolideerde schuld	23.385.738	26.752.573	24.949.179

* Vanaf 2017 opgenomen in directe schuld

** Geen S.1312 meer sinds 2017

*** VPM in U Gent 10 miljoen EUR; PMV in Lak Invest 2,35 miljoen EUR

**** VSB 8,4 miljoen EUR; Vlaams Parlement 5 miljoen EUR; KU Leuven 25 miljoen EUR